

คำอธิบายข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๒

	หน้า
<u>บทนำ</u> : ภาพรวม	๒

ส่วนแรก คำอธิบายข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ

คำปรารภ บทจำกัดสิทธิและเสรีภาพ บทอาศัยอำนาจ และเนื้อหาส่วนต้น (ข้อ ๑ ถึงข้อ ๕)	๓-๒๗
หมวดที่ ๑ บททั่วไป (ข้อ ๖ ถึงข้อ ๑๓)	๒๘-๓๗
หมวดที่ ๒ การพิจารณา (ข้อ ๑๔ ถึงข้อ ๔๐)	๓๘-๗๙
หมวดที่ ๓ การทำคำวินิจฉัยหรือคำสั่ง และการบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัย (ข้อ ๔๑ ถึงข้อ ๔๕)	๘๐-๘๙
บทเฉพาะกาล (ข้อ ๔๖)	๙๐

ส่วนที่สอง ความเป็นมาของข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ

ภาคผนวก

๑. ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๒ (โปรดดูตามลิงก์ที่แนบมาพร้อมนี้) (http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๒/A/๐๙๗/T_๐๐๑๒.PDF)	-
--	---

๒. กรอบเวลาในการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ	๙๕
--	----

บทนำ : ภาพรวม

ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๒
(ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๖ ตอนที่ ๙๗ ก วันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๒ หน้า ๑๒)

- วันใช้บังคับ (ข้อ ๒)

มีผลใช้บังคับในวันพฤหัสบดี ที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒

- เนื้อหาสาระในภาพรวมของข้อกำหนด (ข้อ ๑ ถึงข้อ ๔๖)

มีจำนวน ๔๖ ข้อ

แบ่งออกเป็น ๓ หมวด ได้แก่

หมวดที่ ๑ บททั่วไป

(ข้อ ๖ ถึงข้อ ๑๓)

หมวดที่ ๒ การพิจารณา

(ข้อ ๑๔ ถึงข้อ ๔๐)

หมวดที่ ๓ การทำคำวินิจฉัยหรือคำสั่ง และการบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัย

(ข้อ ๔๑ ถึงข้อ ๔๕)

นอกจากนั้น ในข้อ ๑ ถึงข้อ ๕ ซึ่งเป็นในเชิงรูปแบบการร่างกฎหมาย แต่ก็มีความสำคัญอย่างยิ่ง
ได้แก่

ข้อ ๑ ชื่อข้อกำหนด

ข้อ ๒ วันบังคับใช้

ข้อ ๓ ชื่อยกเลิก

ข้อ ๔ บทนิยามศัพท์

ข้อ ๕ การรักษาการข้อกำหนด

และในสุดท้ายก็มี บทเฉพาะกาล (ข้อ ๔๖) บรรดาคดีซึ่งค้างพิจารณาอยู่ในศาลก่อนวันที่
ข้อกำหนดนี้ใช้บังคับ ให้ใช้ความในข้อกำหนดนี้บังคับ เว้นแต่ศาลจะเห็นสมควรกำหนดเป็นอย่างอื่น

- แบบพิมพ์ของศาล (ท้ายข้อกำหนด)

ในตอนท้ายของข้อกำหนดก็มีแบบพิมพ์ของศาล ซึ่งประกอบด้วย ๓ ข้อ

ข้อ ๑ แบบพิมพ์ของศาลมี ๒๔ แบบพิมพ์ ให้ใช้กระดาษพิมพ์ขนาด เอ ๔

ข้อ ๒ แบบพิมพ์ตามข้อ ๑ (๑) ถึงข้อ ๑ (๑๒) สำหรับผู้ร้อง ผู้ถูกร้อง ผู้เกี่ยวข้อง
ที่ประสงค์จะยื่นเอกสารต่อศาลให้จัดทำตามแบบพิมพ์ของศาล ต้นฉบับจำนวน ๑ ชุด และสำเนาพร้อม
รับรองความถูกต้องอีก ๙ ชุด เว้นแต่การยื่นผ่านระบบคดีรัฐธรรมนูญอิเล็กทรอนิกส์ตามข้อ ๑๔ วรรคสี่
แห่งข้อกำหนดฯ

ข้อ ๓ แบบพิมพ์ตามข้อ ๑ (๑๓) ถึงข้อ ๑ (๒๔) สำหรับศาลใช้

ส่วนแรก คำอธิบายข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ

ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๒

(ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๖ ตอนที่ ๙๗ ก วันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๒ หน้า ๑๒)

คำปรารภ

“โดยที่มาตรา ๖ และมาตรา ๒๘ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ บัญญัติให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญโดยมติของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจออกข้อกำหนดเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ และนอกจากที่บัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจออกข้อกำหนดของศาลเกี่ยวกับการพิจารณาคดีได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ และไม่สร้างชั้นตอนหรือก่อให้เกิดความล่าช้าโดยไม่จำเป็น จึงเป็นการสมควรให้มีข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ”

ในคำปรารภ สามารถแบ่งการออกข้อกำหนดออกเป็น ๒ กรณี

กรณีที่ ๑ ข้อกำหนดที่ออกเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ (มาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑)

“มาตรา ๖ ให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญรักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ และให้มีอำนาจออกข้อกำหนด ระเบียบ และประกาศของศาล เพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ การออกข้อกำหนด ระเบียบ หรือประกาศของศาล ตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามมติของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้”

กรณีที่ ๒ ข้อกำหนดที่ออกนอกจากที่บัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ (มาตรา ๒๘ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑)

“มาตรา ๒๘ นอกจากที่บัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจออกข้อกำหนดของศาลเกี่ยวกับการพิจารณาคดีได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ แต่ข้อกำหนดของศาลดังกล่าวต้องไม่สร้างชั้นตอนหรือก่อให้เกิดความล่าช้าโดยไม่จำเป็น”^๑

^๑ สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๗๗ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า

“มาตรา ๒๖ การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย”

ทั้งนี้ การออกข้อกำหนดทั้ง ๒ กรณี ให้เป็นไปตามมติของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้ (มาตรา ๖ วรรคสอง)

บทจำกัดสิทธิและเสรีภาพ

“ข้อกำหนดนี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลซึ่งมาตรา ๒๖ ประกอบมาตรา ๒๘ และมาตรา ๓๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย โดยเหตุผลและความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามข้อกำหนดนี้ เป็นไปเพื่อให้การพิจารณาวินิจฉัยคดีของศาลรัฐธรรมนูญเป็นไปด้วยความเรียบร้อย รวดเร็ว และเป็นธรรมแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย”

การมีบทจำกัดสิทธิและเสรีภาพนี้ถือเป็นมาตรฐานที่สูงกว่าการออกกฎหมายลำดับรองโดยทั่ว ๆ ไป เนื่องจากว่าในปัจจุบันรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มิได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการระบุงการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการตรากฎหมายแม่บทไว้ในกฎหมายลำดับรอง เช่นเดียวกับมาตรา ๒๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และมาตรา ๒๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ประกอบกับเมื่อกฎหมายแม่บทมีการระบุงเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นตามมาตรา ๒๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แล้ว จึงไม่มีความจำเป็นต้องระบุงการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในกฎหมายแม่บทไว้ในการตรากฎหมายลำดับรองอีก โดยระบุงเพียงบทอาศัยอำนาจของกฎหมายแม่บทในการออกกฎหมายลำดับรองเพียงเท่านั้น (รายละเอียดตามเรื่องเสร็จที่ ๔๗๙/๒๕๖๐ บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง การกำหนดแนวทางการตรวจและจัดทำร่างกฎหมายให้สอดคล้องกับมาตรา ๒๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในหมายเหตุข้างล่างนี้)

หมายเหตุ ตามเรื่องเสร็จที่ ๔๗๙/๒๕๖๐ บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง การกำหนดแนวทางการตรวจและจัดทำร่างกฎหมายให้สอดคล้องกับมาตรา ๒๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กล่าวโดยสรุป คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) ได้กำหนดแนวทางการเขียนคำปรารภเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามมาตรา ๒๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยไว้ในคำปรารภ แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ได้แก่

ส่วนที่หนึ่ง คงหลักการเกี่ยวกับการอ้างบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในเรื่องนั้น

เช่น ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ ระบุว่า

“มาตรา ๗๗ รัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็น และยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ หรือที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพโดยไม่ชักช้าเพื่อไม่ให้เป็นภาระแก่ประชาชน และดำเนินการให้ประชาชนเข้าถึงตัวบทกฎหมายต่าง ๆ ได้โดยสะดวกและสามารถเข้าใจกฎหมายได้ง่ายเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง”

“พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๖ ประกอบกับมาตรา ๒๘ และมาตรา ๓๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย”

ส่วนที่สอง เพิ่มความขึ้นเป็นวรรคสามของคำปรารภ เพื่ออธิบายระบุเหตุผลความจำเป็นในการตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ และกฎหมายฉบับนี้ไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ ไม่กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจงตามมาตรา ๒๖ ของรัฐธรรมนูญ

เช่น ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ ระบุว่า

“เหตุผลและความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพอันจะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ซึ่งการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้สอดคล้องกับเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว”

อนึ่ง หลักการข้างต้นจะได้นำไปใช้กับการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและการตราพระราชกำหนดด้วย

กรณีกฎหมายลำดับรอง คณะกรรมการกฤษฎีกา คณะพิเศษ เห็นว่า เนื่องด้วยมาตรา ๒๖ มิได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการระบุการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการตรากฎหมายแม่บทไว้ในกฎหมายลำดับรอง เช่นเดียวกับมาตรา ๒๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และมาตรา ๒๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ประกอบกับเมื่อกฎหมายแม่บทมีการระบุเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นตามมาตรา ๒๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แล้ว จึงไม่มีความจำเป็นต้องระบุการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในกฎหมายแม่บทไว้ในการตรากฎหมายลำดับรองอีก โดยระบุเพียงบทอาศัยอำนาจของกฎหมายแม่บทในการออกกฎหมายลำดับรองเพียงเท่านั้น

บทอาศัยอำนาจ

“อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๘ มาตรา ๔๑ มาตรา ๔๒ มาตรา ๔๙ มาตรา ๕๖ มาตรา ๖๐ มาตรา ๖๓ มาตรา ๖๖ มาตรา ๖๗ มาตรา ๖๘ มาตรา ๗๑ มาตรา ๗๔ มาตรา ๗๕ มาตรา ๗๖ และมาตรา ๗๘ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ ประธานศาลรัฐธรรมนูญโดยมติของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจึงออกข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญไว้ ดังต่อไปนี้”

หากพิจารณาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ อาจแบ่งการออกข้อกำหนดเป็น ๒ กรณี ได้แก่

กรณีแรก การออกข้อกำหนดเป็นการทั่วไป

ซึ่งกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ จำนวน ๓ มาตรา คือ มาตรา ๖ มาตรา ๒๗ และมาตรา ๒๘ ดังที่กล่าวมาแล้วในส่วน of คำปรารภ คือ

- ข้อกำหนดที่ออกเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ (มาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑)

- การพิจารณาของศาลต้องเป็นไปโดยรวดเร็วตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ และข้อกำหนดของศาล (มาตรา ๒๗ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑)^๖

^๖ ย่อมเป็นการสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๕๘ ง. ด้านกระบวนการยุติธรรม (๑) ที่มีการบัญญัติให้มีการกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่ชัดเจนเพื่อให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมโดยไม่ล่าช้า

เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๖๔ คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. ตามที่สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ในฐานะสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการปฏิรูปประเทศเสนอ และให้ส่งคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรพิจารณา ก่อนเสนอรัฐสภาต่อไป โดยให้แจ้งประธานรัฐสภาทราบด้วยว่าร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ตราขึ้นเพื่อดำเนินการตามหมวด ๑๖ การปฏิรูปประเทศ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ทั้งนี้ ในร่างกฎหมายดังกล่าวได้กำหนดให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมดังต่อไปนี้ ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย (มท.) กระทรวงยุติธรรม (ยธ.) กรมพระธรรมนูญ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ตช.) สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สำนักงาน ป.ป.ง.) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (สำนักงาน ป.ป.ท.) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ศาล องค์กรอัยการ และหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งรวมถึงศาลรัฐธรรมนูญด้วย รายละเอียดปรากฏตามบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. (เรื่องเสร็จที่ ๓๓๐/๒๕๖๓) ดังนี้

<http://nscr.nesdb.go.th/wp-content/uploads/๒๐๒๐/๑๑/%E0%B๘%A๓%E0%B๘%๘๘%E0%B๘%B๒%E0%B๘%๘๗-%E0%B๘%๘E%E0%B๘%A๓%E0%B๘%๘A-%E0%B๘%A๓%E0%B๘%B๐%E0%B๘%A๒%E0%B๘%B๐%E0%B๘%๘๐%E0%B๘%A๗%E0%B๘%A๕%E0%B๘%B๒-%E0%B๘%๘๑%E0%B๘%A๕%E0%B๘%B๐%E0%B๘%๘A%E0%B๘%B๑%E0%B๘%๘๙%E0%B๘%๘๗%E0%B๘%B๖%E0%B๘%๘๑%E0%B๘%AA%E0%B๘%๘๐>

- ข้อกำหนดที่ออกนอกจากที่บัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจออกข้อกำหนดของศาลเกี่ยวกับการพิจารณาคดีได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ แต่ข้อกำหนดของศาลดังกล่าวต้องไม่สร้างขึ้นตอนหรือก่อให้เกิดความล่าช้าโดยไม่จำเป็น (มาตรา ๒๘ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑)^๓

กรณีที่สอง การออกข้อกำหนดที่มีการกำหนดไว้โดยเฉพาะ

ซึ่งกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ จำนวน ๑๖ มาตรา (ในวงเล็บจะเป็นเลขข้อของข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญที่ออกตามบทอาศัยอำนาจ) ได้แก่

๑) มาตรา ๒๙ ข้อกำหนดว่าด้วยวันที่ศาลเปิดทำการและเวลาทำงาน (ข้อ ๗)

๒) มาตรา ๓๘ ข้อกำหนดว่าด้วยการรักษาความสงบเรียบร้อยของการพิจารณาคดีในส่วนที่เกี่ยวกับบุคคลที่เข้ามาหรือจะเข้ามาในที่ทำการศาล หรือบริเวณที่ทำการศาล หรือเข้าฟังการไต่สวนของศาล หรือในกรณีมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน (ข้อ ๘ ถึงข้อ ๑๓)

[B๓%E๐%B๘%๘๘%E๐%B๘%B๑%E๐%B๘%๘๑%E๐%B๘%๘๗%E๐%B๒%E๐%B๘%๘๔%E๐%B๘%๘๓%E๐%B๘%B๐%E๐%B๘%๘๑%E๐%B๘%A๓%E๐%B๘%A๓%E๐%B๘%A๑%E๐%B๘%๘๑%E๐%B๘%B๒%E๐%B๘%A๓%E๐%B๘%๘๑%E๐%B๘%A๔%E๐%B๘%A๔%E๐%B๘%๘E%E๐%B๘%B๕%E๐%B๘%๘๑%E๐%B๘%B๒%E๐%B๘%๘B%E๐%B๘%A๓%E๐%B๘%B๐%E๐%B๘%๘๑%E๐%B๘%AD%E๐%B๘%๘A%E๐%B๘%A๓%E๐%B๘%๘๘%E๐%B๘%B๒%E๐%B๘%๘๗.pdf](https://www.parliament.go.th/ewtcommittee/ewt/25p_timeprocessjud/main.php?filename=commission)

ปัจจุบันร่างพระราชบัญญัติกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. อยู่ในระหว่างการพิจารณาของรัฐสภาในวาระที่ ๒ ซึ่งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. รายละเอียดตามลิงก์

https://www.parliament.go.th/ewtcommittee/ewt/25p_timeprocessjud/main.php?filename=commission

ทั้งนี้ คณะกรรมการวิสามัญฯ พิจารณาเสร็จแล้ว จึงได้เสนอรายงานเสนอต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาในวาระที่ ๒ ต่อไป

https://pis.parliament.go.th/PARFileDownloadProxy/download?s=US4nOVDuUT8fKzlykX3FjG1__BXG6OdsVRqqsOdnYezGYncWpH0EHkaA8fypnhZ9hglXZiMvb3sb2UPzO7d41u0luPA2uOLBnttiNd9aIX85hHLfZH6nEDDc1cptUvzydyX3BrJl6yEFoFKYtpv2-lcwCn5nq4uHJ5g=&ref=1632827&n=1

^๓ ในปัจจุบันศาลรัฐธรรมนูญได้มีการออกข้อกำหนด ๒ ฉบับ ได้แก่

(๑) “ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๒” ซึ่งได้จัดทำคำอธิบายในกรณีนี้ และ

(๒) “ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยการประชุมปรึกษาเพื่อพิจารณาและวินิจฉัยผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๖๔”

ซึ่งอาศัยอำนาจตามมาตรา ๖ และมาตรา ๒๘ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑

๓) มาตรา ๔๑ ข้อกำหนดว่าด้วยแบบพิมพ์คำร้องขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยคดีตาม มาตรา ๗ (ข้อ ๑๕) และข้อกำหนดว่าด้วยการขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยตามมาตรา ๗ (๑๓) ที่ให้ทำเป็นหนังสือราชการ^๔ (ปัจจุบันยังไม่มีกรออกข้อกำหนดในกรณีหลังนี้)

๔) มาตรา ๔๒ ข้อกำหนดว่าด้วยแบบคำร้อง รายการในคำร้อง และจำนวนในการจัดทำ สำเนาคำร้องเพื่อยื่นต่อศาล (ข้อ ๑๕)

๕) มาตรา ๔๔ ข้อกำหนดว่าด้วยวันที่หน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาล (สำนักงาน ศาลรัฐธรรมนูญ) ได้รับความร้องเมื่อมีผู้ยื่นคำร้องขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัย (ข้อ ๑๗ และข้อ ๒๐)

๖) มาตรา ๕๖ ข้อกำหนดว่าด้วยวิธีการส่ง และการปิดประกาศแทนการส่ง สำเนาคำร้อง สำเนาคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา หรือเอกสารอื่นใดระหว่างศาลกับคู่กรณี พยาน หรือผู้เกี่ยวข้อง (ข้อ ๒๑ ข้อ ๒๒ และข้อ ๒๓)

๗) มาตรา ๖๐ ข้อกำหนดว่าด้วยวิธีการและระยะเวลาตรวจพยานหลักฐานและขอสำเนา พยานหลักฐานของตนเองหรือของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งในเวลาทำการ (ข้อ ๒๕)

๘) มาตรา ๖๓ ข้อกำหนดว่าด้วยการไต่สวนพยานที่อยู่นอกที่ทำการศาลโดยใช้ระบบ การประชุมทางจอภาพ (ข้อ ๒๗)

๙) มาตรา ๖๖ ข้อกำหนดว่าด้วยวิธีการอื่นใดที่ศาลบันทึกการให้ถ้อยคำของพยานในการ ไต่สวนรวมไว้ในสำนวนด้วย (ข้อ ๒๙)

๑๐) มาตรา ๖๗ ข้อกำหนดว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาในการแถลงการณ์ เปิดคดีหรือปิดคดี (ข้อ ๒๔)

๑๑) มาตรา ๖๘ ข้อกำหนดว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข สิทธิขอตรวจดู ขอสำเนา หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองความถูกต้องของเอกสารในสำนวน (ข้อ ๓๐)

๑๒) มาตรา ๗๑ ข้อกำหนดว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และประเภทคดี ในการกำหนด มาตรการหรือวิธีการใด ๆ เป็นการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัย และออกคำสั่งไปยังหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของ รัฐ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องให้ปฏิบัติได้ (ข้อ ๓๗ ข้อ ๓๘ ข้อ ๓๙ และข้อ ๔๐)

๑๓) มาตรา ๗๔ ข้อกำหนดว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และประเภทคดี ในการกำหนด คำบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัย (ข้อ ๔๔ และข้อ ๔๕)

๑๔) มาตรา ๗๕ ข้อกำหนดว่าด้วยการทำและการเผยแพร่ความเห็นส่วนตัวของตุลาการ ศาลรัฐธรรมนูญต่อสาธารณะ (ข้อ ๔๑)

๑๕) มาตรา ๗๖ ข้อกำหนดว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการ การแจ้งให้คู่กรณีมาฟัง คำวินิจฉัยและการอ่านคำวินิจฉัยของศาลที่มีคู่กรณี และการแจ้งคำวินิจฉัยของศาลที่ไม่มีคู่กรณี (ข้อ ๔๒)

๑๖) มาตรา ๗๘ ข้อกำหนดว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการจัดทำคำสั่งในกรณีที่ คำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลมีข้อผิดพลาดหรือผิดหลงเล็กน้อย (ข้อ ๔๓)

^๔ ข้อกำหนดว่าด้วยการขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยตามมาตรา ๗ (๑๓) ที่ให้ทำเป็นหนังสือราชการ ได้แก่ คดีอื่นที่ รัฐธรรมนูญ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจของศาล ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีกร กำหนดไว้ในข้อกำหนดแต่อย่างใด

ข้อ ๑ ชื่อข้อกำหนด

“ข้อ ๑ ข้อกำหนดนี้เรียกว่า “ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๒”

ด้วยในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๖^๕ บัญญัติให้มีการออก “กฎ” ซึ่งเป็นกฎหมายลำดับรอง ในหลายรูปแบบ ได้แก่ ข้อกำหนด ระเบียบ หรือประกาศ

ทั้งนี้ ในข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๒ ได้มีการกำหนดเนื้อหาที่ต้องออกตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ เกือบครบทุกมาตรา ตามที่กล่าวมาแล้วในบทอาศัยอำนาจในหน้าที่ ๖ และหน้าที่ ๗

อนึ่ง ในปัจจุบันยังไม่มีกรออกข้อกำหนดว่าด้วยการขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยตามมาตรา ๗ (๑๓) ที่ให้ทำเป็นหนังสือราชการ เท่านั้น

^๕ มาตรา ๖ ให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญรักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ และให้มีอำนาจออกข้อกำหนด ระเบียบ และประกาศของศาล เพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

การออกข้อกำหนด ระเบียบ หรือประกาศของศาล ตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามมติของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

ข้อ ๒ วันมีผลใช้บังคับข้อกำหนด

“ข้อ ๒ ข้อกำหนดนี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป”

ในเรื่องการนับระยะเวลาเพื่อให้มีผลบังคับใช้ในกรณีนี้ มีแนวทางที่เคยวางหลักไว้ ๒ หน่วยงาน และเป็นความเห็นไปในแนวทางเดียวกันว่า กำหนดเวลาสามสิบวันต้องเริ่มนับตั้งแต่วันที่พระราชบัญญัติประกาศในราชกิจจานุเบกษาคือวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๒ เป็นวันแรกหรือวันที่หนึ่ง และครบกำหนดสามสิบวันในวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒ มีรายละเอียด ดังนี้

๑) สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เคยวางหลักไว้ในเรื่องเสรีจที่ ๒๙๐/๒๕๕๓ บันทีก เรื่อง วันเริ่มใช้บังคับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ ได้วินิจฉัยว่า

“...เห็นว่า กำหนดเวลาวันเริ่มใช้บังคับกฎหมายจะต้องเป็นไปตามบทบัญญัติที่กำหนดไว้ในกฎหมายนั้น ๆ เพราะมิใช่เป็นเรื่องการคำนวณระยะเวลาตามบทบัญญัติว่าด้วยระยะเวลาในลักษณะ ๕ บรรพ ๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งกรณีที่หารือมานี้ มาตรา ๒ (๑) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนแล้วว่าพระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป ดังนั้น กำหนดเวลาหนึ่งร้อยยี่สิบวันจึงต้องเริ่มนับตั้งแต่วันที่พระราชบัญญัติประกาศในราชกิจจานุเบกษาคือวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๕๒ เป็นวันแรกหรือวันที่หนึ่ง และครบกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันในวันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๕๒ เพราะฉะนั้นพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๕๒ จึงมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๕๒ อันเป็นวันพ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวัน เป็นต้นไป”

ลิงก์ความเห็น <http://www.amlo.go.th/index.php/th/๒๐๑๖-๐๕-๑๐-๐๘-๐๕-๕๖/๒๐๑๖-๐๕-๒๒-๐๘-๑๓-๕๘/๒๐๑๖-๐๕-๒๒-๐๘-๒๒-๐๖>

๒) สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี กลุ่มงานราชกิจจานุเบกษา เคยตอบข้อหารือผ่านทางเว็บไซต์ (<http://www.ratchakittha.soc.go.th/RKJ/announce/answer.jsp?id=๑๔๙๑>) ในกรณีนี้ว่า

“วันบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ ย่อมเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายนั้น ๆ กรณีที่กฎหมายกำหนดให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด ๖๐ วัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป ถ้ากฎหมายลงประกาศในราชกิจจานุเบกษาวันที่ ๑ ม.ค. ๒๕๕๑ (ดูจากหัวกระดาษมบบนขวา) จะต้องเริ่มนับตั้งแต่วันที่ ๑ ม.ค. ๒๕๕๑ ไปจนครบ ๖๐ วัน ซึ่งจะครบ ๖๐ วัน ในวันที่ ๒๙ ก.พ. ๒๕๕๑ กฎหมายให้ใช้บังคับเมื่อพ้น ๖๐ วัน ดังนั้น จึงเริ่มมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ มี.ค. ๒๕๕๑ เป็นต้นไป (กรณี ๙๐ วัน , ๑๒๐ วัน หรือ ๑๘๐ วัน ก็ใช้วิธีการนับเช่นเดียวกัน)

กรณีที่กฎหมายให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป ถ้ากฎหมายลงประกาศในราชกิจจานุเบกษาวันที่ ๑ ม.ค.๒๕๕๑ วันที่กฎหมายมีผลใช้บังคับจึงเป็นวันถัดไป คือวันที่ ๒ ม.ค. ๒๕๕๑

จาก กลุ่มงานราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๐ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๑”

ดังนั้น ในกรณีนี้ ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๒ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๒ ก็ย่อมจะเริ่มนับตั้งแต่วันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๒ จนครบ ๓๐ วัน ซึ่งจะครบ ๓๐ วัน ในวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒

(หมายเหตุ ในเรื่องการนับระยะเวลาในกรณีนี้ไม่ได้นำเอาพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๓๐^๖ มาบังคับใช้กับกรณีนี้แต่อย่างใด)

^๖ มาตรา ๓๐ การนับระยะเวลาที่มีวันเริ่มต้นและวันสุดท้าย ให้นับวันถัดไปเป็นวันเริ่มต้น และถ้าวันสุดท้ายของระยะเวลา ตรงกับวันหยุดราชการหรือวันหยุดทำการของศาล ให้นับวันทำการถัดไปเป็นวันสุดท้ายของระยะเวลา

ข้อ ๓ ข้อยกเล็ก

“ข้อ ๓ ให้ยกเลิก

- (๑) ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐
- (๒) ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๐”

ด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๘๒ อันเป็นบทเฉพาะกาลได้บัญญัติให้บรรดาข้อกำหนด ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง หรือมติของศาลที่ออกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ซึ่งใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ ให้มีผลใช้บังคับต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ทั้งนี้ จนกว่าจะมีข้อกำหนด ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง หรือมติของศาลตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

ดังนั้น ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐ และข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๐ ที่ออกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๐๐ วรรคห้า และยังมีผลบังคับจนถึงปัจจุบันตามบทเฉพาะกาลพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๘๒ จึงต้องมีการยกเลิกด้วยข้อ ๓ แห่งข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๒ นี้ อันเป็นไปตามตามรูปแบบในการยกร่างกฎหมาย

ข้อ ๔ บทนิยามศัพท์

“ข้อ ๔ ในข้อกำหนดนี้

“ศาล” หมายความว่า ศาลรัฐธรรมนูญ หรือคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี

“ตุลาการ” หมายความว่า ประธานศาลรัฐธรรมนูญ หรือตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ แล้วแต่กรณี

“คณะตุลาการ” หมายความว่า คณะตุลาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๙

“คดี” หมายความว่า กระบวนพิจารณานับตั้งแต่ที่ได้ยื่นคำร้องหรือหนังสือต่อศาลเพื่อขอให้พิจารณาวินิจฉัย

“คำร้อง” หมายความว่า คำร้องหรือหนังสือที่ยื่นต่อศาลเพื่อขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัย โดยจะผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ก็ได้

“คู่กรณี” หมายความว่า ผู้ร้องหรือผู้ถูกร้อง และให้รวมถึงผู้มีสิทธิกระทำการแทนด้วย

“ผู้ร้อง” หมายความว่า ผู้มีสิทธิเสนอคดีซึ่งได้ยื่นคำร้องหรือหนังสือต่อศาลเพื่อขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายอื่นไม่ว่าจะเสนอโดยคำร้องหรือโดยหนังสือ

“ผู้ถูกร้อง” หมายความว่า ผู้ถูกกล่าวหาตามคำร้องหรือผู้ซึ่งจะต้องปฏิบัติตามหนังสือที่ยื่นต่อศาลเพื่อขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัย และให้รวมถึงบุคคลที่ศาลเห็นว่าจะต้องถูกกระทบสิทธิโดยตรงตามคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลด้วย

“ผู้เกี่ยวข้อง” หมายความว่า หน่วยงาน คณะบุคคล หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคดี

“กระบวนพิจารณา” หมายความว่า การกระทำใด ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ และข้อกำหนดนี้เกี่ยวกับคดีซึ่งกระทำโดยคู่กรณีหรือผู้เกี่ยวข้อง หรือโดยศาลหรือตามคำสั่งศาล ไม่ว่าจะการนั้นจะเป็นโดยคู่กรณีฝ่ายหนึ่งกระทำต่อศาล หรือต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือศาลกระทำต่อคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทุกฝ่าย รวมถึงการส่งคำร้องและเอกสารอื่น ๆ การพิจารณาคดี การลงมติ การดำเนินการเพื่อบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัย ตลอดจนการปฏิบัติตามหน้าที่และอำนาจตามรัฐธรรมนูญ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ และกฎหมายอื่น

“การพิจารณาคดี” หมายความว่า การดำเนินกระบวนพิจารณาใด ๆ ของศาล รวมถึง การไต่สวน การนั่งพิจารณา และการประชุมปรึกษาเพื่อกำหนดแนวทางในการพิจารณา การออกคำสั่ง และการทำคำวินิจฉัย

“การไต่สวน” หมายความว่า การตรวจพยานหลักฐาน การนั่งพิจารณา การสืบพยานหลักฐาน หรือการฟังคำชี้แจงของคู่กรณีหรือผู้เกี่ยวข้อง

“การนั่งพิจารณา” หมายความว่า การที่ศาลออกนั่งเกี่ยวกับการพิจารณาคดี โดยคู่กรณีมีสิทธิมาอยู่ต่อหน้าศาล

“การประชุมปรึกษา” หมายความว่า การประชุมร่วมกันของคณะตุลาการหรือศาลเพื่อประโยชน์แก่การดำเนินกระบวนพิจารณา

“พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ” หมายความว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑

“หน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาล” หมายความว่า สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

“หัวหน้าหน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาล” หมายความว่า เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

“เจ้าหน้าที่ของศาล” หมายความว่า เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวน พนักงานเจ้าหน้าที่ของศาล หรือเจ้าหน้าที่อื่นที่ได้รับมอบหมายจากศาล

“ที่ทำการศาล” หมายความว่า อาณาบริเวณหรือพื้นที่ที่ศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญใช้เป็นสถานที่ปฏิบัติงาน และให้หมายความรวมถึงอาณาบริเวณหรือพื้นที่อื่นใดที่มีประกาศของศาลกำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญใช้เป็นสถานที่ปฏิบัติงานด้วย

“ระบบงานคดีรัฐธรรมนูญอิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า ระบบงานที่ศาลรัฐธรรมนูญจัดให้มีขึ้นเพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น การยื่นคำร้อง เอกสารประกอบคำร้อง หรือเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาล รวมถึงการส่งสำเนาคำร้อง สำเนาคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา หรือเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาล ในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

“ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า ข้อความที่ได้สร้าง ส่ง รับ เก็บรักษา หรือประมวลผลด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น วิธีการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อดิจิทัลอื่นใด”

ในบทนิยามศัพท์ข้างต้น อาจจัดแบ่งประเภทออกเป็น ๓ กรณี ได้แก่

๑) บทนิยามศัพท์ในคำเดียวกันที่ให้ความหมายเหมือนกับบทนิยามศัพท์ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔ จำนวน ๖ คำ ได้แก่

“ศาล” “ตุลาการ” “คดี” “คู่กรณี” “ผู้ร้อง” “ผู้เกี่ยวข้อง”

๒) บทนิยามศัพท์ในคำเดียวกันแต่ให้ความหมายไม่เหมือนกับบทนิยามศัพท์ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔ จำนวน ๕ คำ ได้แก่

“คำร้อง” “ผู้ถูกร้อง” “กระบวนการพิจารณา” “การพิจารณาคดี” “การนั่งพิจารณา”

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑	ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๒
“คำร้อง” หมายความว่า คำร้องที่ยื่นต่อศาลเพื่อขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัย	“คำร้อง” หมายความว่า คำร้องหรือหนังสือที่ยื่นต่อศาลเพื่อขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัย โดยจะ <u>ทำผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ก็ได้</u>

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑	ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๒
“ผู้ถูกร้อง” หมายความว่า ผู้ถูกกล่าวหาตามคำร้อง หรือผู้ซึ่งต้องปฏิบัติตามหนังสือที่ยื่นต่อศาลเพื่อขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัย	“ผู้ถูกร้อง” หมายความว่า ผู้ถูกกล่าวหาตามคำร้อง หรือผู้ซึ่งจะต้องปฏิบัติตามหนังสือที่ยื่นต่อศาลเพื่อขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัย <u>และให้รวมถึงบุคคลที่ศาลเห็นว่าจะต้องถูกกระทบสิทธิโดยตรงตามคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลด้วย</u>
“กระบวนการพิจารณา” หมายความว่า การกระทำใด ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้เกี่ยวกับคดีซึ่งกระทำโดยคู่กรณี หรือโดยศาล หรือตามคำสั่งศาล ไม่ว่าจะการนั้นจะเป็น โดยคู่กรณีฝ่ายหนึ่งกระทำต่อศาล หรือต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือศาลกระทำต่อคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทุกฝ่าย รวมถึงการส่งคำร้องและเอกสารอื่น ๆ การพิจารณาคดี และการลงมติ ตลอดจนการปฏิบัติตามหน้าที่และอำนาจตามรัฐธรรมนูญ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ และกฎหมายอื่น	“กระบวนการพิจารณา” หมายความว่า การกระทำใด ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ <u>และข้อกำหนดนี้เกี่ยวกับคดีซึ่งกระทำโดยคู่กรณีหรือผู้เกี่ยวข้อง หรือโดยศาล หรือตามคำสั่งศาล ไม่ว่าจะการนั้นจะเป็นโดยคู่กรณีฝ่ายหนึ่งกระทำต่อศาล หรือต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือศาลกระทำต่อคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทุกฝ่าย รวมถึงการส่งคำร้องและเอกสารอื่น ๆ การพิจารณาคดีการลงมติ การดำเนินการเพื่อบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัย</u> ตลอดจนการปฏิบัติตามหน้าที่และอำนาจตามรัฐธรรมนูญ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ และกฎหมายอื่น
“การพิจารณาคดี” หมายความว่า การดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ รวมถึงการไต่สวน การประชุมปรึกษาเพื่อพิจารณาและวินิจฉัย หรือการนั่งพิจารณา	“การพิจารณาคดี” หมายความว่า การดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ <u>ของศาล</u> รวมถึง การไต่สวน <u>การนั่งพิจารณา</u> และการประชุมปรึกษาเพื่อกำหนด <u>แนวทางในการพิจารณา การออกคำสั่ง</u> และการทำคำวินิจฉัย
“การนั่งพิจารณา” หมายความว่า การที่ศาลออกนั่งเกี่ยวกับการพิจารณาคดีโดยคู่กรณีมีสิทธิมาอยู่ต่อหน้าศาล	“การนั่งพิจารณา” หมายความว่า การที่ศาลออกนั่งเกี่ยวกับการพิจารณาคดี <u>โดยคู่กรณีมีสิทธิมาอยู่ต่อหน้าศาล</u> หมายเหตุ เป็นการแตกต่างในเรื่องของการเว้นวรรคตอน

๓) บทนิยามศัพท์ที่มีเพิ่มเติมคำขึ้นมาจากบทนิยามศัพท์ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔ จำนวน ๑๐ คำ ได้แก่

“คณะตุลาการ” “การไต่สวน” “การประชุมปรึกษา” “พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ” “หน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาล” “หัวหน้าหน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาล” “เจ้าหน้าที่ของศาล” “ที่ทำการศาล” “ระบบงานคดีรัฐธรรมนูญอิเล็กทรอนิกส์” “ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์”

ข้อ ๕ บทรักษาการ

“ข้อ ๕ ให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญรักษาการตามข้อกำหนดนี้ และให้มีอำนาจออกระเบียบ ประกาศ และคำสั่งของศาล โดยความเห็นชอบของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดนี้”

ทั้งนี้ ในข้อ ๕ มีการกำหนดให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญโดยความเห็นชอบของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญสามารถออก “กฎ” ที่เป็นกฎหมายลำดับรอง ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ เรื่อง ได้แก่

๑) ระเบียบศาลรัฐธรรมนูญ

เช่น ระเบียบศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยการบริหารจัดการงานคดีรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๓^๗ ตามข้อ ๕

ระเบียบศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยในที่ทำการศาล พ.ศ. ๒๕๖๒^๘ ตามข้อ ๘ (๘)

ระเบียบศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการดำเนินการเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาล พ.ศ. ๒๕๖๒^๙ ตามข้อ ๑๓

๒) ประกาศศาลรัฐธรรมนูญ

เช่น ประกาศของศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยอาณาบริเวณหรือพื้นที่อื่นใดที่กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญใช้เป็นสถานที่ปฏิบัติงานด้วย ตามบทนิยามศัพท์คำว่า “ที่ทำการศาล” ในข้อ ๔

ในกรณีนี้ เคยมีการออกประกาศศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง อาณาบริเวณหรือพื้นที่ที่กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญใช้เป็นสถานที่ปฏิบัติงาน รักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อย ประกาศ ณ วันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๖๓ (ในกรณีของการนัดอ่านคำวินิจฉัยที่ ๒๙/๒๕๖๓ เรื่อง ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคสาม ประกอบมาตรา ๘๒ ว่า ความเป็นรัฐมนตรีของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๔) ประกอบมาตรา ๑๖๐ (๕) และมาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๕) ประกอบมาตรา ๑๘๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่ง (๓) หรือไม่) โดยประกาศนี้ให้มีผลเฉพาะตั้งแต่วันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๖๓ เวลา ๐๐.๐๑ น. ถึงเวลา ๒๓.๕๙ น. เท่านั้น

^๗ http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๓/A/๐๘๑/T_๐๐๐๓.PDF

ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๖๓

^๘ http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๒/A/๑๑๒/T_๐๐๐๘.PDF

ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๒

^๙ http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๒/A/๑๑๒/T_๐๐๐๖.PDF

ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๒

ประกาศของศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวันเปิดทำการนอกเวลาราชการหรือวันหยุดราชการของศาล ตามข้อ ๗ วรรคสอง

ประกาศของศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยประเภท รูปแบบ และขนาด ในการจัดทำคำร้องเอกสารประกอบคำร้อง และเอกสารอื่น ผ่านระบบงานคดีรัฐธรรมนูญอิเล็กทรอนิกส์ ตามข้อ ๑๕ วรรคสี่

ประกาศของศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการการบันทึกคำร้อง เอกสารประกอบคำร้อง และเอกสารอื่นลงระบบงานคดีรัฐธรรมนูญอิเล็กทรอนิกส์ตามข้อ ๑๕ วรรคห้า

(ปัจจุบันในทั้ง ๒ กรณีดังกล่าวข้างต้น ได้มีประกาศศาลรัฐธรรมนูญจำนวน ๒ ฉบับ ได้แก่ ประกาศศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการยื่นคำร้องทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๖๒ และประกาศศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการยื่นคำร้องทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๓^{๑๐})

ประกาศของศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีการดำเนินการในการสืบพยานใช้ระบบการประชุมทางจอภาพตามข้อ ๒๗ วรรคสอง

นอกจากนั้น ในเคยมีประกาศศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการจ่ายค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง ค่าที่พัก และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ แก่บุคคลที่ศาลรัฐธรรมนูญเรียกมาให้ถ้อยคำ ให้ความเห็น หรือเบิกความ และค่าใช้จ่ายในการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่เกี่ยวข้องกับการส่งเอกสารหรือการดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐^{๑๑} ซึ่งออกตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ทั้งนี้ ตามมาตรา ๘๒^{๑๒} แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑

แต่ต่อมาได้ถูกยกเลิกโดยประกาศศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง การจ่ายค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง และค่าที่พักของบุคคลใดที่ศาลรัฐธรรมนูญเรียกมาในการไต่สวน ตลอดจนค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๓ ข้อ ๔^{๑๓} (หมายเหตุ

^{๑๐} (๑) ประกาศศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการยื่นคำร้องทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๖๒

http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๒/A/๑๐๕/T_๐๐๐๑.PDF

ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒

และ (๒) ประกาศศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการยื่นคำร้องทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๓

ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๓/A/๑๐๗/T_๐๐๑๖.PDF

^{๑๑} <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๐/A/๐๔๕/๓๑.PDF>

^{๑๒} มาตรา ๘๒ บรรดาข้อกำหนด ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง หรือมติของศาลที่ออกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ซึ่งใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ ให้มีผลใช้บังคับต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ทั้งนี้ จนกว่าจะมีข้อกำหนด ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง หรือมติของศาลตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

^{๑๓} http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๓/A/๑๐๗/T_๐๐๑๔.PDF

ประกาศศาลรัฐธรรมนูญในเรื่องคำป่วยการออกตามความในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณา
ของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๐)

๓) คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญ

นอกจากนั้น ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๒
ยังกำหนดให้มีประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญด้วย

เช่น ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวันเปิดทำการในเวลาราชการหรือนอกเวลา
ราชการหรือวันหยุดราชการตามข้อ ๗ วรรคสาม

ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญตาม
รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๓ มาตรา ๒๑๒ มาตรา ๒๑๓ หรือมาตรา ๒๓๑ (๑) ตามข้อ ๔๒ วรรคสี่

(มีการออกประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่ตามออกตามข้อกำหนด
ศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๒^{๑๔} ในคำวินิจฉัย ๔/๒๕๖๑ โดยมี
ข้อสังเกตว่าจะเป็นการออกในทุกกรณี ไม่ว่าจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่
ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ซึ่งแตกต่างจากกรณีตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ
ว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐^{๑๕} ข้อ ๕๕ วรรคหก ที่กำหนดว่า “ในกรณีที่ศาลมี
คำวินิจฉัยคำร้องตามข้อ ๑๗ (๑๑) ว่า ไม่เป็นไปตามมาตรา ๑๘๔ วรรคหนึ่ง หรือวรรคสอง ของรัฐธรรมนูญ
หรือข้อ ๑๗ (๑๓) (๑๔) (๑๕) หรือ (๑๙) ว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ให้
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจัดทำประกาศผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลส่งไปประกาศในราชกิจจานุเบกษาโดยเร็ว”
เท่านั้น

อนึ่ง ในปัจจุบันมีประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญในกรณีนี้ มีมาตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช
๒๕๕๗ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ออกมาแล้วรวมทั้งหมดเป็นจำนวน
๕๘ ฉบับ ดังนี้ (ข้อมูล ณ วันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๖๕)

- กรณีที่ออกตั้งแต่มีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ (จำนวน ๑๑
ฉบับ)

หมายเหตุ มีข้อสังเกตว่าประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะออกเฉพาะกรณีที่มีบทบัญญัติ
แห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญเท่านั้น ได้แก่

^{๑๔} <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๑/A/๐๖๐/T๑๔.PDF>

ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๑

^{๑๕} <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๕๐/A/๐๕๖/๑๔.PDF>

ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๐

๑) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ศาลรัฐธรรมนูญมี
คำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๑๒/๒๕๕๒)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

<http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๕๒/A/๐๘๑/๘.PDF>

๒) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ศาลรัฐธรรมนูญมี
คำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๑๒/๒๕๕๕)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

<http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๕๕/A/๐๓๕/๔๕.PDF>

๓) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ศาลรัฐธรรมนูญมี
คำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๑๕/๒๕๕๕)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

<http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๕๕/A/๐๕๕/๑๖.PDF>

๔) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ศาลรัฐธรรมนูญมี
คำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๑๗/๒๕๕๕)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

<http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๕๕/A/๐๖๑/๒๔.PDF>

๕) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ศาลรัฐธรรมนูญมี
คำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๔/๒๕๕๖)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

<http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๕๖/A/๐๒๘/๒๐.PDF>

๖) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ศาลรัฐธรรมนูญมี
คำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๕/๒๕๕๖)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

<http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๕๖/A/๐๔๓/๑๖.PDF>

๗) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ศาลรัฐธรรมนูญมี
คำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๑๐/๒๕๕๖)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

<http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๕๖/A/๐๖๔/๒๕.PDF>

๘) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ศาลรัฐธรรมนูญมี
คำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๑๑/๒๕๕๖)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

<http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๕๖/A/๐๗๐/๑๙.PDF>

๙) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ศาลรัฐธรรมนูญมี
คำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๑๓/๒๕๕๖)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

<http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๕๖/A/๐๙๔/๒๐.PDF>

๑๐) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ศาลรัฐธรรมนูญมี
คำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๑๙-๒๐/๒๕๕๖)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

<http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๕๖/A/๑๒๕/๑๑.PDF>

๑๑) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ศาลรัฐธรรมนูญมี
คำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๕/๒๕๕๗)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

<http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๕๗/A/๐๓๖/๓.PDF>

- กรณีที่ออกตั้งแต่มีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช
๒๕๕๗ จำนวน ๑ ฉบับ

๑๒) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๓/๒๕๕๙)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

<http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๕๙/A/๐๕๐/๘.PDF>

- กรณีที่ออกตั้งแต่มีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ จำนวน ๔๖
ฉบับ (ข้อมูล ณ วันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๖๕)

หมายเหตุ การออกประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญฉบับแรกก็ตามออกตามข้อกำหนด
ศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๒ จะเป็นการออกในทุกกรณี ไม่ว่าจะขัดหรือ
แย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือชอบด้วยรัฐธรรมนูญ
ได้แก่

๑๓) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๔/๒๕๖๑)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

<http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๑/A/๐๖๐/T๑๔.PDF>

๑๔) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๖-๗/๒๕๖๑)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๑/A/๑๐๔/T_๐๐๐๗.PDF

๑๕) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๘/๒๕๖๑)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๑/A/๐๐๑/T_๐๐๐๔.PDF

๑๖) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๑/๒๕๖๒)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakittha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๒/A/๐๒๒/T_๐๐๑๒.PDF

๑๗) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๒/๒๕๖๒)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakittha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๒/A/๐๒๖/T_๐๐๑๔.PDF

๑๘) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๔-๕/๒๕๖๒)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakittha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๒/A/๐๕๕/T_๐๐๒๗.PDF

๑๙) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๖/๒๕๖๒)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakittha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๒/A/๐๖๖/T_๐๐๐๓.PDF

๒๐) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๘/๒๕๖๒)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakittha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๒/A/๐๙๖/T_๐๐๑๗.PDF

๒๑) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๙/๒๕๖๒)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakittha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๒/A/๐๙๗/T_๐๐๐๙.PDF

๒๒) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๑๐/๒๕๖๒)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakittha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๒/A/๐๙๗/T_๐๐๑๐.PDF

๒๓) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๑๓/๒๕๖๒)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakittha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๒/A/๑๒๐/T_๐๐๓๙.PDF

๒๔) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๑๕/๒๕๖๒)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakittha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๒/A/๑๔๒/T_๐๐๐๑.PDF

๒๕) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๔/๒๕๖๓)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakittha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๓/A/๐๑๖/T_๐๐๐๒.PDF

๒๖) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๖/๒๕๖๓)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakittha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๓/A/๐๓๖/T_๐๐๒๕.PDF

๒๗) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๗/๒๕๖๓)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakittha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๓/A/๐๔๑/T_๐๐๕๓.PDF

๒๘) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๘/๒๕๖๓)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakittha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๓/A/๐๔๔/T_๐๐๒๑.PDF

http://www.ratchakittha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๓/A/๐๔๖/T_๐๑๐๘.PDF (ฉบับแก้ไขข้อคลาดเคลื่อน)

๒๙) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๑๑-๑๒/๒๕๖๓)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๓/A/๐๖๑/T_๐๐๓๒.PDF

๓๐) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๑๓/๒๕๖๓)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๓/A/๐๗๒/T_๐๐๔๓.PDF

๓๑) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๑๔/๒๕๖๓)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๓/A/๐๗๓/T_๐๐๒๖.PDF

๓๒) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๑๖/๒๕๖๓)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๓/A/๐๘๐/T_๐๐๓๗.PDF

๓๓) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๑๗/๒๕๖๓)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๓/A/๐๘๔/T_๐๐๖๒.PDF

๓๔) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๒๑-๒๘/๒๕๖๓)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๓/A/๐๙๗/T_๐๐๒๑.PDF

๓๕) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๓๐/๒๕๖๓)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๓/A/๑๐๑/T_๐๔๘๓.PDF

๓๖) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๓๑-๓๒/๒๕๖๓)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๓/A/๑๐๕/T_๐๖๑๓.PDF

๓๗) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๒/๒๕๖๔)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๔/A/๑๑๘/T_๐๐๒๐.PDF

๓๘) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๓/๒๕๖๔)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๔/A/๑๑๙/T_๐๐๒๑.PDF

๓๙) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๕/๒๕๖๔)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๔/A/๑๒๑/T_๐๐๑๘.PDF

๔๐) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๗/๒๕๖๔)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๔/A/๑๓๗/T_๐๐๔๙.PDF

๔๑) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๘/๒๕๖๔)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๔/A/๑๓๘/T_๐๐๓๒.PDF

๔๒) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๙/๒๕๖๔)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๔/A/๑๔๔/T_๐๐๔๒.PDF

๔๓) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๑๐-๑๓/๒๕๖๔)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๔/A/๑๔๕/T_๐๐๖๘.PDF

๔๔) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๑๔/๒๕๖๔)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakittha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๔/A/๐๕๗/T_๐๐๒๐.PDF

๔๕) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๑๕-๑๖/๒๕๖๔)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakittha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๔/A/๐๖๘/T_๐๐๑๓.PDF

๔๖) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๑๘/๒๕๖๔)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakittha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๔/A/๐๗๒/T_๐๐๑๕.PDF

๔๗) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๒๐/๒๕๖๔)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakittha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๔/A/๐๗๘/T_๐๐๔๑.PDF

๔๘) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๒๑/๒๕๖๔)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakittha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๔/A/๐๘๑/T_๐๐๒๓.PDF

๔๙) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๒๓/๒๕๖๔)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakittha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๔/A/๐๙๐/T_๐๐๓๓.PDF

๕๐) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๒๓/๒๕๖๔)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakittha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๔/A/๐๙๐/T_๐๐๓๓.PDF

๕๑) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๑/๒๕๖๕)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakittha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๕/A/๐๑๐/T_๐๐๒๕.PDF

๕๒) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๒/๒๕๖๕)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakittha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๕/A/๐๑๐/T_๐๐๒๖.PDF

๕๓) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๓/๒๕๖๕)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๕/A/๐๑๔/T_๐๐๒๘.PDF

๕๔) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๔/๒๕๖๕)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๕/A/๐๑๔/T_๐๐๒๙.PDF

๕๕) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๖/๒๕๖๕)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๕/A/๐๓๗/T_๐๐๔๘.PDF

๕๖) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๗-๘/๒๕๖๕)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๕/A/๐๔๐/T_๐๐๒๘.PDF

๕๗) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๙/๒๕๖๕)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๕/A/๐๔๖/T_๐๐๐๓.PDF

๕๘) ประกาศสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง ผลแห่งคำวินิจฉัย
ของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๑๐/๒๕๖๕)

- ฉบับราชกิจจานุเบกษา

http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๕/A/๐๔๖/T_๐๐๐๔.PDF

หมวด ๑
บททั่วไป

ข้อ ๖ ระบบไต่สวนที่ดีและเป็นธรรม

“ข้อ ๖ วิธีพิจารณาใดซึ่งข้อกำหนดนี้มีได้กำหนดไว้โดยเฉพาะให้นำหลักทั่วไปในการดำเนินกระบวนการพิจารณาระบบไต่สวนที่ดีและเป็นธรรมมาใช้บังคับ”

วิธีพิจารณาคดีปกครองใช้ระบบไต่สวนจะสามารถเทียบเคียงได้กับ วิธีพิจารณาคดีอาญาในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบ Civil Law เพราะในประเทศเหล่านี้เรามักจะเห็นว่าในขณะที่ในคดีแพ่งในศาลยุติธรรมซึ่งเป็นข้อพิพาทระหว่างเอกชนสองฝ่ายนักกฎหมายของกลุ่มประเทศเหล่านี้ เห็นว่า ไม่มีความจำเป็นที่ผู้พิพากษาจะต้องมีบทบาทในคดีมากไปกว่าการกำกับดูแลกระบวนการพิจารณาระหว่างคู่ความให้เป็นไปตามกฎหมายวิธีพิจารณาคดี รัฐไม่มีประโยชน์ได้เสียในคดีแพ่งระหว่างเอกชนดังกล่าว นอกจากหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดให้ผู้พิพากษาหรือศาลจะต้องเป็นกลางไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด แต่ในการดำเนินกระบวนการวิธีพิจารณาความอาญาเนื่องจากว่ารัฐมีผลประโยชน์โดยตรงในคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับการต้องบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายเพื่อความสงบสุขของสังคม ดังนั้น ในคดีอาญานักกฎหมายในกลุ่มประเทศ Civil law จึงเห็นว่าจำเป็นที่จะต้องใช้ระบบไต่สวนที่ผู้พิพากษาจะต้องมีบทบาทสำคัญ (active role) ในการดำเนินคดีทางอาญา^{๖๖}

หากพิจารณาจากข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญที่ผ่านมา ๓ ฉบับ ได้แก่

- ๑) ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๑
- ๒) ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๖
- ๓) ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐

พบว่า มีการกำหนดให้นำคำว่า “ระบบไต่สวน” มารระบุไว้อย่างชัดเจนครั้งแรกในข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๖ ซึ่งกำหนดว่า

“ข้อ ๖ วิธีพิจารณาตามที่กำหนดในข้อกำหนดนี้ให้ใช้ระบบไต่สวน

วิธีพิจารณาใดซึ่งข้อกำหนดนี้มีได้กำหนดไว้โดยเฉพาะให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่พอจะใช้บังคับได้และไม่ขัดต่อข้อกำหนดนี้”

^{๖๖} http://admincourt.go.th/admincourt/site/๐๒judicial.html?page=๐๒judicial_๗๕๐ หัวข้อกระบวนการพิจารณาแบบไต่สวน (๓ ตุลาคม ๒๕๖๒)

ในส่วนข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๒ ได้ระบุไว้ในเรื่องเกี่ยวกับวิธีพิจารณาแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน

ส่วนแรก วิธีพิจารณาใดซึ่งข้อกำหนดนี้ได้กำหนดไว้โดยเฉพาะก็นำวิธีพิจารณาในข้อกำหนดนี้มาใช้บังคับ

ส่วนที่สอง วิธีพิจารณาใดซึ่งข้อกำหนดนี้มิได้กำหนดไว้โดยเฉพาะให้นำหลักทั่วไปในการดำเนินกระบวนการพิจารณาระบบไต่สวนที่ดีและเป็นธรรมมาใช้บังคับ

ข้อ ๗ วันและเวลาเปิดทำการของศาล และสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

“ข้อ ๗ ศาลเปิดทำการตั้งแต่เวลา ๐๘.๓๐ นาฬิกา ถึง ๑๖.๓๐ นาฬิกา ยกเว้นวันหยุดราชการ วันเปิดทำการนอกเวลาราชการหรือวันหยุดราชการของศาลให้เป็นไปตามประกาศของศาล วันเปิดทำการตามวรรคหนึ่งและวรรคสองให้ใช้กับหน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลด้วย สำหรับกรณีตามวรรคสองให้เป็นไปตามประกาศของหัวหน้าหน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาล”

ศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเปิดทำการในวันและเวลาเหมือนส่วนราชการทั่วไป กล่าวคือ เปิดทำการตั้งแต่เวลา ๐๘.๓๐ นาฬิกา ถึง ๑๖.๓๐ นาฬิกา ยกเว้นวันหยุดราชการ

แต่อย่างไรก็ตาม หากมีความจำเป็นต้องเปิดทำการนอกเวลาราชการหรือวันหยุดราชการของศาลให้เป็นไปตามประกาศของศาลหรือของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญแล้วแต่กรณี

มีข้อสังเกตว่า หากเป็นประกาศของศาลต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๖^{๑๗} ซึ่งประธานศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจออกประกาศของศาลตามมติของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

แต่ในส่วนของประกาศของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕^{๑๘} เนื่องด้วยประกาศดังกล่าว

^{๑๗} มาตรา ๖ ให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญรักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ และให้มีอำนาจออกข้อกำหนด ระเบียบ และประกาศของศาล เพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

การออกข้อกำหนด ระเบียบ หรือประกาศของศาล ตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามมติของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

^{๑๘} มาตรา ๕ ในกรณีที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้มิได้กำหนดไว้เป็นประการอื่น การใดที่กำหนดให้แจ้ง ยื่น หรือส่งหนังสือหรือเอกสารให้บุคคลใดเป็นการเฉพาะ ถ้าได้แจ้ง ยื่น หรือส่งหนังสือหรือเอกสารให้บุคคลนั้น ณ ภูมิลำเนาหรือที่อยู่ปรากฏตามหลักฐานทางทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร ให้ถือว่าได้แจ้ง ยื่น หรือส่งโดยชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้แล้ว และในกรณีที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้กำหนดให้ประกาศหรือเผยแพร่ให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไป ให้ถือว่าการประกาศหรือเผยแพร่ในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือระบบ หรือวิธีการอื่นใดที่ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก เป็นการดำเนินการโดยชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้แล้ว

ในกรณีที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้กำหนดให้ศาลหรือหัวหน้าหน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลมีอำนาจกำหนดหรือมีคำสั่งเรื่องใดอันมิใช่เกี่ยวกับการพิจารณาคดี ถ้ามิได้กำหนดวิธีการไว้เป็นการเฉพาะ ให้ศาลหรือหัวหน้าหน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลกำหนดโดยทำเป็นระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่ง แล้วแต่กรณี และถ้าระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งนั้นใช้บังคับแก่บุคคลทั่วไป ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา และให้ดำเนินการประกาศตามวรรคหนึ่งด้วย ทั้งนี้

คำอธิบายข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ
จัดทำโดยนายอดิเทพ อุยยะพัฒน์ (ปรับปรุง ๑ สิงหาคม ๒๕๖๕)

ย่อมใช้บังคับแก่บุคคลทั่วไป จึงให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา และให้ดำเนินการประกาศหรือเผยแพร่ในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือระบบ หรือวิธีการอื่นใดที่ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก

ถ้าระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งใดมีการกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานไว้ ศาลหรือหัวหน้าหน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลต้องกำหนดระยะเวลาการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนให้ชัดเจนด้วย

ข้อ ๘ การประพฤติปฏิบัติตนของบุคคลที่เข้ามาหรือจะเข้ามาในที่ทำการศาล หรือเข้าฟังการไต่สวน

“ข้อ ๘ บุคคลที่เข้ามาหรือจะเข้ามาในที่ทำการศาล หรือเข้าฟังการไต่สวน จะต้องประพฤติปฏิบัติดังต่อไปนี้

- (๑) ต้องแต่งกายให้สุภาพและปฏิบัติตนอย่างสุภาพชน
- (๒) ห้ามใช้เครื่องขยายเสียงหรือส่งเสียงดังหรือกระทำการใดอันเป็นการรบกวนการพิจารณาคดีของศาลและการทำงานของเจ้าหน้าที่ของศาล รวมทั้งห้ามกระทำการกีดขวางทางเข้าออกหรือการปฏิบัติหน้าที่ของศาล
- (๓) ห้ามประพฤติตนในทางก่อให้เกิดความไม่เรียบร้อย หรือก่อความรำคาญ หรือกระทำการในลักษณะที่เป็นการยุยง ส่งเสริม ยั่วยุ สนับสนุนใด ๆ ในการกระทำดังกล่าว ในการพิจารณาคดีของศาล และการทำงานของเจ้าหน้าที่ของศาล
- (๔) ห้ามพกพาอาวุธ สิ่งนี้อาจใช้เป็นอาวุธ หรือสิ่งผิดกฎหมายเข้ามาภายในบริเวณที่ทำการศาล
- (๕) ห้ามถ่ายภาพ ภาพยนตร์ บันทึกภาพหรือเสียง หรือกระทำการอย่างอื่นในทำนองเดียวกันในบริเวณที่ทำการศาล โดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาล
- (๖) ห้ามมิให้นำเครื่องมือสื่อสาร อุปกรณ์บันทึกภาพหรือเสียง หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ทุกชนิด เข้ามาในห้องพิจารณาคดี โดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาล
- (๗) ห้ามแอลกอฮอล์ แจกจ่าย เผยแพร่ รวมถึงการให้สัมภาษณ์หรือพูดออกอากาศในบริเวณที่ทำการศาล ที่อาจมีผลกระทบต่อการพิจารณาคดีของศาล โดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาล
- (๘) ต้องประพฤติปฏิบัติตนตามระเบียบศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยในที่ทำการศาล”

(ปัจจุบันมีการออก “ระเบียบศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยในที่ทำการศาล พ.ศ. ๒๕๖๒”^{๑๙} ตามข้อ ๘ (๘) แล้ว)

ด้วยบุคคลที่เข้ามาหรือจะเข้ามาในที่ทำการศาล หรือเข้าฟังการไต่สวน จะต้องประพฤติปฏิบัติ ๘ ประการ โดยแบ่งออกเป็น ๒ ต้อง และ ๖ ห้าม กล่าวคือ

^{๑๙} http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๒/A/๑๑๒/T_๐๐๐๙.PDF

ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๒

๒ ต้อง ได้แก่

- ต้องแต่งกายให้สุภาพและปฏิบัติตนอย่างสุภาพชน (ข้อ ๘ (๑)) และ
- ต้องประพฤติปฏิบัติตนตามระเบียบศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยในที่ทำการศาล (ข้อ ๘ (๘))

๖ ห้าม ได้แก่

- ห้ามใช้เครื่องขยายเสียงหรือส่งเสียงดังหรือกระทำการใดอันเป็นการรบกวนการพิจารณาคดีของศาลและการทำงานของเจ้าหน้าที่ของศาล รวมทั้งห้ามกระทำการกีดขวางทางเข้าออกหรือการปฏิบัติหน้าที่ของศาล (ข้อ ๘ (๒))
- ห้ามประพฤติดนในทางก่อให้เกิดความไม่เรียบร้อย หรือก่อความรำคาญ หรือกระทำการในลักษณะที่เป็นการยุยง ส่งเสริม ยั่วยุ สนับสนุนใด ๆ ในการกระทำความผิด การพิจารณาคดีของศาล และการทำงานของเจ้าหน้าที่ของศาล (ข้อ ๘ (๑))
- ห้ามพกพาอาวุธ สิ่งนี้อาจใช้เป็นอาวุธ หรือสิ่งผิดกฎหมายเข้ามาภายในบริเวณที่ทำการศาล (ข้อ ๘ (๔))
- ห้ามถ่ายภาพ ภาพยนตร์ บันทึกภาพหรือเสียง หรือกระทำการอย่างอื่นในทำนองเดียวกันในบริเวณที่ทำการศาล โดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาล (ข้อ ๘ (๕))
- ห้ามมิให้นำเครื่องมือสื่อสาร อุปกรณ์บันทึกภาพหรือเสียง หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ทุกชนิด เข้ามาในห้องพิจารณาคดี โดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาล (ข้อ ๘ (๖))
- ห้ามแอลกอฮอล์ แจกจ่าย เผยแพร่ รวมถึงการให้สัมภาษณ์หรือพูดออกอากาศในบริเวณที่ทำการศาล ที่อาจมีผลกระทบต่อการพิจารณาคดีของศาล โดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาล (ข้อ ๘ (๗))

ข้อ ๙ การออกคำสั่งให้บุคคลใดหรือกลุ่มบุคคลใดกระทำการหรือ งดเว้นกระทำการ

“ข้อ ๙ ศาลอาจออกคำสั่งให้บุคคลใดหรือกลุ่มบุคคลใดกระทำการหรืองดเว้นกระทำการ เพื่อให้
การพิจารณาคดีดำเนินไปโดยสงบเรียบร้อยและรวดเร็ว”

เพื่อให้การพิจารณาคดีดำเนินไปโดยสงบเรียบร้อยและรวดเร็ว ศาลอาจออกคำสั่งให้บุคคลใดหรือ
กลุ่มบุคคลใดกระทำการหรืองดเว้นกระทำการ

ข้อ ๑๐ ห้ามบิดเบือนข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมาย หรือวิจารณ์โดยไม่ สุจริต

“ข้อ ๑๐ ห้ามมิให้ผู้ใดบิดเบือนข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายตามคำสั่งหรือคำวินิจฉัยของศาล หรือวิจารณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยของศาลโดยไม่สุจริตหรือใช้ถ้อยคำหรือมีความหมายหยาบคาย เสียดสี ปลุกปั่น ยุยง หรืออาฆาตมาดร้าย”

ในส่วนที่เป็นคำสั่งหรือคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีสิ่งที่ห้าม ๒ ประการ ดังนี้

- ๑) ห้ามมิให้ผู้ใดบิดเบือนข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายตามคำสั่งหรือคำวินิจฉัยของศาล
- ๒) ห้ามมิให้ผู้ใดวิจารณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยของศาลโดยไม่สุจริตหรือใช้ถ้อยคำหรือมีความหมายหยาบคาย เสียดสี ปลุกปั่น ยุยง หรืออาฆาตมาดร้าย

หมายเหตุ ความในข้อ ๑๐ นี้ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย
วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๓๘ วรรคสาม บัญญัติว่า “การวิจารณ์คำสั่งหรือ
คำวินิจฉัยคดีที่กระทำโดยสุจริตและมีได้ใช้ถ้อยคำหรือมีความหมายหยาบคาย เสียดสี หรืออาฆาตมาดร้าย
ไม่มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล”

ข้อ ๑๑ การฝ่าฝืนที่ให้ถือว่าเป็นการละเมิดอำนาจศาล

“ข้อ ๑๑ ผู้ใดฝ่าฝืนข้อกำหนดหรือคำสั่งศาลตามข้อ ๘ ข้อ ๙ และข้อ ๑๐ ให้ถือว่าเป็นการละเมิดอำนาจศาลตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙”

ส่วนเหตุ บทลงโทษแก่ผู้ใดฝ่าฝืนข้อกำหนดหรือคำสั่งศาลตามข้อ ๘ ข้อ ๙ และข้อ ๑๐

ส่วนผล คือ ให้ถือว่าเป็นการละเมิดอำนาจศาลตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๓๙^{๒๐}

^{๒๐} มาตรา ๓๙ ผู้ใดฝ่าฝืนข้อกำหนดของศาลหรือคำสั่งศาลตามมาตรา ๓๘ ให้ถือเป็นการละเมิดอำนาจศาล และให้ศาลมีอำนาจ ดังต่อไปนี้

- (๑) ตักเตือน โดยจะมีคำตำหนิเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยหรือไม่ก็ได้
 - (๒) ไล่ออกจากบริเวณศาล
 - (๓) ลงโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
- การสั่งตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลพิจารณาเท่าที่จำเป็นตามพฤติการณ์แห่งกรณี
- การสั่งลงโทษตาม (๓) ต้องมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของตุลาการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่
- ในการดำเนินการให้เป็นไปตามคำสั่งศาลตาม (๓)ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับด้วยโดย

ข้อ ๑๒ กรณีที่ร้องขอเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นดำเนินการตามความจำเป็นและสมควรแก่กรณี

“ข้อ ๑๒ กรณีศาลได้ผู้ใดออกจากที่ทำการศาล หากผู้นั้นไม่ปฏิบัติตาม ศาลหรือหัวหน้าหน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลอาจร้องขอเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นดำเนินการตามความจำเป็นและสมควรแก่กรณี เพื่อนำตัวผู้นั้นออกไปจากที่ทำการศาล”

ส่วนเหตุ กรณีศาลได้ผู้ใดออกจากที่ทำการศาล หากผู้นั้นไม่ปฏิบัติตาม

ส่วนผล คือ ศาลหรือเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญอาจร้องขอเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นดำเนินการตามความจำเป็นและสมควรแก่กรณี เพื่อนำตัวผู้นั้นออกไปจากที่ทำการศาล

ข้อ ๑๓ หลักเกณฑ์และวิธีการในการดำเนินการเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาล

“ข้อ ๑๓ หลักเกณฑ์และวิธีการในการดำเนินการเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลให้เป็นไปตามระเบียบที่ศาลกำหนด”

หลักเกณฑ์และวิธีการในการดำเนินการเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาลย่อมเป็นเรื่องในรายละเอียด ดังนั้น จึงกำหนดให้เป็นไปตามระเบียบที่ศาลจะได้กำหนดต่อไป

มีข้อสังเกตว่า หากเป็นระเบียบของศาลต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๖^{๒๑} ซึ่งประธานศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจออกระเบียบของศาลตามมติของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

ปัจจุบันมีการออก “ระเบียบศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการดำเนินการเกี่ยวกับการละเมิดอำนาจศาล พ.ศ. ๒๕๖๒”^{๒๒} แล้ว

^{๒๑} มาตรา ๖ ให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญรักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ และให้มีอำนาจออกข้อกำหนด ระเบียบ และประกาศของศาล เพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

การออกข้อกำหนด ระเบียบ หรือประกาศของศาล ตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามมติของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

^{๒๒} http://www.ratchakittha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๒/A/๑๑๒/T_๐๐๐๖.PDF

ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๖๒

หมวด ๒
การพิจารณา

ส่วนที่ ๑

การยื่นคำร้อง เอกสารประกอบคำร้อง
และเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลข้อ ๑๔ การยื่นคำร้อง เอกสารประกอบคำร้อง และเอกสารอื่นที่
เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาล

“ข้อ ๑๔ การยื่นคำร้อง เอกสารประกอบคำร้อง และเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาล จะต้องยื่นต่อศาลภายในเวลาทำการตามข้อ ๗

ในกรณีที่ยื่นเอกสารตามวรรคหนึ่งผ่านระบบงานคดีรัฐธรรมนูญอิเล็กทรอนิกส์ จะส่งเข้าสู่ระบบดังกล่าวนอกเวลาทำการก็ได้ แต่ให้ถือว่าเป็นการยื่นต่อศาลในวันทำการถัดไป”

เนื่องด้วยในข้อ ๑๗ ตามข้อกำหนดนี้ ได้เปิดช่องทางการยื่นคำร้องแบ่งออกเป็น ๔ ช่องทาง ได้แก่

- ๑) ยื่นต่อศาลด้วยตนเอง หรือมอบฉันทะให้บุคคลอื่นดำเนินการแทนตน
- ๒) ส่งทางไปรษณีย์
- ๓) ส่งทางระบบงานคดีรัฐธรรมนูญอิเล็กทรอนิกส์
- ๔) ส่งทางสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่นที่ศาลกำหนด (ในปัจจุบันยังไม่มีกำหนดเพิ่มเติมแต่อย่างใด)

ในส่วน of ข้อ ๑๔ วรรคหนึ่ง ได้กำหนดไว้เป็นหลักทั่วไปว่า การยื่นคำร้อง เอกสารประกอบคำร้อง และเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาล จะต้องยื่นต่อศาลภายในเวลาทำการตามข้อ ๗ ได้แก่ ตั้งแต่เวลา ๐๘.๓๐ นาฬิกา ถึง ๑๖.๓๐ นาฬิกา ยกเว้นวันหยุดราชการ

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ยื่นเอกสารผ่านระบบงานคดีรัฐธรรมนูญอิเล็กทรอนิกส์ จะส่งเข้าสู่ระบบดังกล่าวนอกเวลาทำการก็ได้ แต่ให้ถือว่าเป็นการยื่นต่อศาลในวันทำการถัดไป อันสอดคล้องกับที่กำหนดไว้ในข้อ ๑๗ วรรคสี่

ข้อ ๑๕ การยื่นคำร้อง เอกสารประกอบคำร้อง และเอกสารอื่นที่ เกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาล

“ข้อ ๑๕ การยื่นคำร้อง เอกสารประกอบคำร้อง และเอกสารอื่นที่เกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาล ถ้ามิได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ให้ทำตามแบบพิมพ์ของศาลที่กำหนดไว้ท้ายข้อกำหนดนี้ และให้จัดทำต้นฉบับคำร้อง เอกสารประกอบคำร้อง และเอกสารอื่นดังกล่าวพร้อมสำเนาที่รับรองความถูกต้องอีกจำนวนเท่าชุดยื่นต่อศาล

คำร้องใดไม่ได้ดำเนินการให้เป็นไปตามวรรคหนึ่ง ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาล ให้คำแนะนำแก่ผู้ร้องเพื่อแก้ไขคำร้องนั้นให้ถูกต้อง หากผู้ร้องไม่แก้ไขคำร้อง ให้บันทึกไว้แล้วเสนอคำร้องต่อศาล คณะตุลาการ หรือตุลาการคนใดคนหนึ่งที่ได้รับมอบหมาย แล้วแต่กรณี เพื่อดำเนินการต่อไป

ในกรณีที่ศาล คณะตุลาการ หรือตุลาการคนใดคนหนึ่งที่ได้รับมอบหมาย แล้วแต่กรณี เห็นว่าคำร้องใดไม่เป็นไปตามวรรคหนึ่ง ให้สั่งให้ผู้ร้องแก้ไขให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่กำหนด หากผู้ร้องไม่ดำเนินการภายในระยะเวลาดังกล่าว ให้เสนอศาลพิจารณาสั่งไม่รับคำร้องนั้นไว้พิจารณาวินิจฉัยหรือสั่งจำหน่ายคำร้องนั้นก็ได้ เว้นแต่การพิจารณาคดีต่อไปจะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะหรือประโยชน์ส่วนรวม

ความในวรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม ให้ใช้กับการยื่นคำร้อง เอกสารประกอบคำร้อง และเอกสารอื่นดังกล่าว ผ่านระบบงานคดีรัฐธรรมนูญอิเล็กทรอนิกส์ด้วย แต่ไม่จำเป็นต้องจัดทำสำเนาคำร้อง เอกสารประกอบคำร้อง และเอกสารอื่นดังกล่าว ทั้งนี้ คำร้อง เอกสารประกอบคำร้อง และเอกสารอื่นดังกล่าว จะต้องจัดทำตามประเภท รูปแบบ และขนาด ตามที่กำหนดไว้ในประกาศของศาล

คำร้อง เอกสารประกอบคำร้อง และเอกสารอื่นดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง ศาลจะบันทึกลงระบบงานคดีรัฐธรรมนูญอิเล็กทรอนิกส์ด้วยก็ได้ และให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปเสมือนเป็นคำร้อง เอกสารประกอบคำร้อง และเอกสารอื่นดังกล่าวที่จัดทำในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการตามที่กำหนดไว้ในประกาศของศาล”

ในข้อ ๑๕ มีเนื้อหาที่สอดคล้องและอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๒^{๒๓} วรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม

^{๒๓} มาตรา ๔๒ คำร้องต้องทำเป็นหนังสือใช้ถ้อยคำสุภาพ มีรายการครบถ้วนตามแบบที่กำหนดในข้อกำหนดของศาล ซึ่งอย่างน้อยต้องระบุ

(๑) ชื่อและที่อยู่ของผู้ร้อง
(๒) เรื่องหรือการกระทำทั้งหลายอันเป็นเหตุให้ต้องขอให้ศาลมีคำวินิจฉัยพร้อมทั้งข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง

(๓) มาตราของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเหตุในคำร้อง
(๔) คำขอที่ระบุความประสงค์จะให้ศาลดำเนินการอย่างไรพร้อมทั้งเหตุผลสนับสนุนโดยชัดเจน
การยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง ให้คู่กรณีจัดทำสำเนายื่นต่อศาลตามจำนวนที่กำหนดในข้อกำหนดของศาลด้วย คำร้องใดมีรายการไม่ครบถ้วนตามวรรคหนึ่ง หรือไม่ชัดเจน หรือไม่อาจเข้าใจได้ ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลให้คำแนะนำแก่ผู้ร้องเพื่อดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องนั้นให้ถูกต้อง

ทั้งนี้ หากเป็นการยื่นคำร้องผ่านระบบงานคดีรัฐธรรมนูญอิเล็กทรอนิกส์ไม่จำเป็นต้องจัดทำสำเนาคำร้อง เอกสารประกอบคำร้อง และเอกสารอื่น

ซึ่งในข้อ ๑๕ ได้กำหนดให้มีการออกประกาศของศาลรัฐธรรมนูญ ๒ ฉบับ ได้แก่

(๑) ประกาศของศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยประเภท รูปแบบ และขนาด ในการจัดทำคำร้อง เอกสารประกอบคำร้อง และเอกสารอื่น ผ่านระบบงานคดีรัฐธรรมนูญอิเล็กทรอนิกส์ ตามข้อ ๑๕ วรรคสี่

ข้อ ๑๕ วรรคสี่ กำหนดว่า “ความในวรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม ให้ใช้กับการยื่นคำร้อง เอกสารประกอบคำร้อง และเอกสารอื่นดังกล่าว ผ่านระบบงานคดีรัฐธรรมนูญอิเล็กทรอนิกส์ด้วย แต่ไม่จำเป็นต้องจัดทำสำเนาคำร้อง เอกสารประกอบคำร้อง และเอกสารอื่นดังกล่าว ทั้งนี้ คำร้อง เอกสารประกอบคำร้อง และเอกสารอื่นดังกล่าว จะต้องจัดทำตามประเภท รูปแบบ และขนาด ตามที่กำหนดไว้ในประกาศของศาล”

(๒) ประกาศของศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการการบันทึกคำร้อง เอกสารประกอบคำร้อง และเอกสารอื่นลงระบบงานคดีรัฐธรรมนูญอิเล็กทรอนิกส์ตามข้อ ๑๕ วรรคห้า

ข้อ ๑๕ วรรคห้า กำหนดว่า “คำร้อง เอกสารประกอบคำร้อง และเอกสารอื่นดังกล่าว ตามวรรคหนึ่ง ศาลจะบันทึกลงระบบงานคดีรัฐธรรมนูญอิเล็กทรอนิกส์ด้วยก็ได้ และให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปเสมือนเป็นคำร้อง เอกสารประกอบคำร้อง และเอกสารอื่นดังกล่าวที่จัดทำในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการตามที่กำหนดไว้ในประกาศของศาล”

ปัจจุบันในทั้ง ๒ ประกาศศาลรัฐธรรมนูญข้างต้นนี้ มีการออกเป็น “ประกาศศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการยื่นคำร้องทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๖๒”^{๒๔} แล้ว ทั้งนี้ ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการยื่นคำร้องทางอิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๓^{๒๕} ด้วย

ในการดำเนินกระบวนการพิจารณา ผู้ร้องจะดำเนินการทั้งปวงด้วยตนเองหรือจะมอบฉันทะให้ทนายความหรือบุคคลอื่นยื่นคำร้องหรือดำเนินคดีแทนผู้ร้องได้ ผู้รับมอบฉันทะต้องบรรลุนิติภาวะแล้ว และมีความรู้ความสามารถที่อาจดำเนินการแทนผู้มอบฉันทะได้

^{๒๔} http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๒/A/๑๐๕/T_๐๐๐๑.PDF

ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒

^{๒๕} http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๓/A/๐๙๗/T_๐๐๑๖.PDF

ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

ข้อ ๑๖ การยื่นคำร้องให้ระบุนายละเอียดที่ได้ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการ ที่ได้ทำมาแล้วด้วย

“ข้อ ๑๖ การยื่นคำร้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๒ ในกรณีรัฐธรรมนูญ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายกำหนดขั้นตอนและวิธีการไว้เป็นการเฉพาะให้ระบุนายละเอียดที่ได้ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการดังกล่าวมาแล้วด้วย”

เนื่องด้วยในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๒ วรรคหนึ่ง มีรายการตามแบบที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดของศาล ซึ่งอย่างน้อยต้องระบุ

- (๑) ชื่อและที่อยู่ของผู้ร้อง
 - (๒) เรื่องหรือการกระทำทั้งหลายอันเป็นเหตุให้ต้องขอให้ศาลมีคำวินิจฉัยพร้อมทั้งข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง
 - (๓) มาตราของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเหตุในคำร้อง
 - (๔) คำขอที่ระบุนายละเอียดจะให้ศาลดำเนินการอย่างไรพร้อมทั้งเหตุผลสนับสนุนโดยชัดแจ้ง
- ซึ่งในข้อ ๑๖ ให้ระบุนายละเอียดที่ได้ดำเนินการตามขั้นตอนหรือวิธีการที่รัฐธรรมนูญ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายกำหนดขั้นตอนและวิธีการไว้เป็นการเฉพาะ
- เช่น

(๑) รัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๑ ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๕^{๖๖} ที่บัญญัติให้ผู้ร้องต้องร้องขอให้หน่วยงาน

^{๖๖} มาตรา ๔๕ บุคคลหรือชุมชนซึ่งเป็นผู้ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการทำหน้าที่ของรัฐตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ และได้รับความเสียหายจากการไม่ปฏิบัติหน้าที่ของรัฐ หรือการปฏิบัติหน้าที่ไม่ถูกต้องครบถ้วนหรือล่าช้าเกินสมควรย่อมมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลวินิจฉัยคดีตามมาตรา ๗ (๔) ได้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ดังต่อไปนี้

(๑) บุคคลหรือชุมชนนั้นได้ร้องขอให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจัดให้ตนหรือชุมชนได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐปฏิเสธไม่ดำเนินการ หรือไม่ดำเนินการภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับการร้องขอหรือปฏิบัติหน้าที่ไม่ถูกต้อง และบุคคลหรือชุมชนได้โต้แย้งการดำเนินการหรือไม่ดำเนินการดังกล่าวเป็นหนังสือต่อหน่วยงานนั้นภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ทราบหรือวันที่ได้รับแจ้งหรือถือว่าได้รับแจ้ง และ

(๒) บุคคลหรือชุมชนตาม (๑) ได้ยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินว่าหน่วยงานของรัฐตาม (๑) มีได้ปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วนตามหน้าที่ของรัฐตามรัฐธรรมนูญภายในสามสิบวันนับแต่วันที่หนังสือโต้แย้งตาม (๑) ในกรณีนี้ หากผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นว่าหน่วยงานของรัฐปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญถูกต้องครบถ้วนแล้ว ให้แจ้งให้ผู้ร้องและหน่วยงานของรัฐทราบ แต่หากผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นว่าหน่วยงานของรัฐยังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วน ให้เสนอต่อคณะรัฐมนตรีทราบถึงการดังกล่าว

(๓) ให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาความเห็นของผู้ตรวจการแผ่นดินและสั่งการตามความเห็นสมควร ในการนี้ คณะรัฐมนตรีอาจมอบหมายให้คณะกรรมการหรือหน่วยงานใดเป็นผู้พิจารณาและเสนอความเห็นประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีก็ได้ เมื่อคณะรัฐมนตรีสั่งการเป็นประการใดแล้ว ให้แจ้งให้บุคคลหรือชุมชนทราบ หากบุคคลหรือชุมชนเห็นว่าการสั่งการของคณะรัฐมนตรียังมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ อาจยื่นคำร้องขอให้ศาลวินิจฉัยตามมาตรา ๗ (๔) ได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง

ของรัฐจัดให้ผู้ร้องได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐตามรัฐธรรมนูญ หรือให้ยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน ตามลำดับ

ปัจจุบันศาลรัฐธรรมนูญยังไม่มีคำวินิจฉัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ แต่มีคำสั่งไม่รับคำร้องจำนวน ๑ คำสั่ง ได้แก่ ๑) คำสั่งที่ ๔๐/๒๕๖๔ เรื่อง ██████████ (ผู้ร้อง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๑

๒) คำสั่งที่ ๕๗/๒๕๖๔ เรื่อง ██████████ (ผู้ร้อง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๑

หมายเหตุ

- นอกจากนั้น ยังมีการกล่าวถึงหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๑ แต่ไปปรากฏในคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่เป็นคดีหลักตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ได้แก่ จำนวน ๖ คำสั่ง ได้แก่ (๑) คำสั่งที่ ๕๘/๒๕๖๒ (๒) คำสั่งที่ ๔๒/๒๕๖๓ (๓) คำสั่งที่ ๔๖/๒๕๖๔ (๔) คำสั่งที่ ๔๗/๒๕๖๔ (๕) คำสั่งที่ ๔๘/๒๕๖๔ และ (๖) คำสั่งที่ ๔๙/๒๕๖๔

(๒) รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๖^{๒๗} และมาตรา ๔๘^{๒๘} ที่บัญญัติให้ผู้ร้องต้องยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินเสียก่อน

ในระหว่างการพิจารณาคดีตามมาตรานี้ ให้หน่วยงานของรัฐปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรีไปก่อนจนกว่าศาลจะมีคำวินิจฉัย

ให้ศาลวินิจฉัยคดีตามมาตรานี้ให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยสี่สิบวันนับแต่วันได้รับคำร้อง

^{๒๗} มาตรา ๔๖ บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพโดยตรง และได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย หรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้อันเนื่องจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้น ย่อมมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยคดีตามมาตรา ๗ (๑๑) ได้ โดยจะต้องยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินเสียก่อนภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพดังกล่าว เว้นแต่การละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นยังคงมีอยู่ก็ให้ยื่นคำร้องได้ ตราบที่การละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพนั้นยังคงมีอยู่ และให้นำความในมาตรา ๔๘ วรรคหนึ่งและวรรคสอง มาใช้บังคับด้วย โดยอนุโลม โดยต้องยื่นคำร้องต่อศาลภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับความเห็นของผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือวันที่พ้นกำหนดเวลาที่ผู้ตรวจการแผ่นดินไม่ยื่นคำร้องต่อศาลตามมาตรา ๔๘ วรรคสอง

ภายใต้บังคับมาตรา ๔๒ การยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง ต้องระบุการกระทำที่อ้างว่าเป็นการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของตนโดยตรงให้ชัดเจนว่าเป็นการกระทำใดและละเมิดต่อสิทธิหรือเสรีภาพของตนอย่างไร

ในกรณีที่ศาลเห็นว่าคำร้องตามวรรคหนึ่งไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลจะไม่รับคำร้องดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้ และถ้าศาลเห็นว่า เป็นกรณีต้องห้ามตามมาตรา ๔๗ ให้ศาลสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณา

^{๒๘} มาตรา ๔๘ ภายใต้บังคับมาตรา ๔๗ ผู้ใดถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ ถ้าผู้นั้นเห็นว่าการละเมิดนั้นเป็นผลจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ให้ยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน และให้ผู้ตรวจการแผ่นดินพิจารณายื่นคำร้องต่อศาลพร้อมด้วยความเห็นภายในหกสิบวันนับแต่วันที่รับคำร้องจากผู้ร้อง โดยให้ผู้ตรวจการแผ่นดินแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้ร้องทราบภายในสิบวันนับแต่วันที่ครบกำหนดเวลาดังกล่าว

ในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินไม่ยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง หรือไม่ยื่นคำร้องภายในกำหนดเวลาดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง ผู้ถูกละเมิดมีสิทธิยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลได้

ปัจจุบันศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยกรณีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ จำนวน ๔ คำวินิจฉัย ได้แก่

๑) คำวินิจฉัยที่ ๔/๒๕๖๓ เรื่อง ██████████ (ผู้ร้อง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ซึ่งนับเป็นคดีแรกที่ยื่นออกมาเป็นคำวินิจฉัย อีกทั้งได้วินิจฉัยว่า “ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๐๑ ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๘ แต่ไม่ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ โดยกำหนดค่าบังคับให้คำวินิจฉัยของศาลในส่วนที่ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้มีผลเมื่อพ้นสามร้อยหกสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำวินิจฉัย ส่วนประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๐๕ ไม่ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ และมาตรา ๗๗ และสมควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายที่เกี่ยวข้องเรื่องการทำแท้งเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน”

๒) คำวินิจฉัยที่ ๗/๒๕๖๓ เรื่อง ██████████ (ผู้ร้อง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ทั้งนี้ ได้วินิจฉัยว่า “การเนรเทศบุคคลสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร หรือห้ามมิให้ผู้มีสัญชาติไทยเข้ามาในราชอาณาจักร จะกระทำมิได้ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคหนึ่ง”

๓) คำวินิจฉัยที่ ๕/๒๕๖๔ เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดิน (ผู้ร้อง) โดยการร้องเรียนของกระทรวงคมนาคมและการรถไฟแห่งประเทศไทย ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ทั้งนี้ ได้วินิจฉัยว่า “มติที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ครั้งที่ ๑๘/๒๕๔๕ วันพุธที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๕ เรื่อง ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาการฟ้องคดีปกครอง เป็นการออกระเบียบตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔๔ แต่มิได้ดำเนินการตามมาตรา ๕ และมาตรา ๖ วรรคหนึ่ง จึงชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง และมาตรา ๑๙๗ วรรคสี่”

๔) คำวินิจฉัยที่ ๗/๒๕๖๔ เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดิน (ผู้ร้อง) โดยการร้องเรียนของ ██████████ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ทั้งนี้ ได้วินิจฉัยว่า มติของคณะกรรมการสรรหากรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่ตัดสิทธิผู้ร้องเรียนทั้งสองในการเข้ารับการสรรหาเป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เนื่องจากเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๑๐ (๑๘) ไม่ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ และจึงไม่จำต้องวินิจฉัยคำขอเกี่ยวกับการเพิกถอนมติดังกล่าวและการคืนสิทธิแก่ผู้ร้องเรียนทั้งสองแต่อย่างใด

ให้นำความในวรรคหนึ่งและวรรคสองมาใช้บังคับแก่กรณีผู้ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพประสงค์จะยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้ศาลมีคำวินิจฉัยว่าการกระทำนั้นชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญด้วยโดยอนุโลม

ให้นำความในมาตรา ๔๖ วรรคสองและวรรคสามมาใช้บังคับแก่การยื่นและการพิจารณาคำร้องตามมาตรา ๓๖ ด้วยโดยอนุโลม

คำอธิบายข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ
จัดทำโดยนายอดิเทพ อวยะพัฒน์ (ปรับปรุง ๑ สิงหาคม ๒๕๖๕)

และยังมีแนวคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญอีกจำนวน จำนวน ๓๒๓ คำสั่ง (ณ วันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๖๕) สามารถดูรายละเอียดได้จากเอกสารลำดับ ๑/๒๕๖๕

เป็นต้น

ข้อ ๑๗ การยื่นคำร้อง เอกสารประกอบคำร้อง และเอกสารอื่นที่ เกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาล

“ข้อ ๑๗ การยื่นคำร้อง เอกสารประกอบคำร้อง และเอกสารอื่นที่เกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาล คู่กรณีจะยื่นต่อศาลด้วยตนเอง หรือมอบฉันทะให้บุคคลอื่นดำเนินการแทนตน หรือส่งทางไปรษณีย์ หรือส่งทางระบบงานคดีรัฐธรรมนูญอิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่นที่ศาลกำหนดก็ได้

การมอบฉันทะตามวรรคหนึ่ง ต้องทำตามแบบพิมพ์ของศาลที่กำหนดไว้ท้ายข้อกำหนดนี้

การส่งทางไปรษณีย์ตามวรรคหนึ่ง เพื่อประโยชน์ในการนับระยะเวลา ให้ถือว่าวันที่ไปรษณีย์ลงทะเบียนรับเป็นวันที่ยื่นคำร้องต่อศาล ทั้งนี้ วันดังกล่าวไม่ถือว่าเป็นวันที่หน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลรับคำร้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ วรรคสอง

การส่งทางระบบงานคดีรัฐธรรมนูญอิเล็กทรอนิกส์ตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าวันที่ข้อมูลเข้าสู่ระบบงานคดีรัฐธรรมนูญอิเล็กทรอนิกส์ เป็นวันที่ยื่นคำร้องต่อศาล กรณีส่งเข้าสู่ระบบดังกล่าวนอกเวลาทำการ ให้ถือว่าเป็นการยื่นต่อศาลในวันทำการถัดไป

ห้ามปฏิเสธความมีผลผูกพันและการบังคับใช้กฎหมายของข้อความที่คู่กรณียื่นต่อศาลด้วยตนเอง หรือมอบฉันทะให้บุคคลอื่นดำเนินการแทนตน หรือส่งทางไปรษณีย์ หรือส่งทางระบบงานคดีรัฐธรรมนูญอิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่นที่อยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์”

ความในข้อ ๑๗ วรรคหนึ่งและวรรคสอง เป็นมีถ้อยคำที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๒ วรรคสี่

อนึ่ง ความในข้อ ๑๗ นี้ ได้เปิดช่องทางในการยื่นคำร้องแบ่งออกเป็น ๔ ช่องทาง ได้แก่

๑) ยื่นต่อศาลด้วยตนเอง หรือมอบฉันทะให้บุคคลอื่นดำเนินการแทนตน

๒) ส่งทางไปรษณีย์^{๑๔}

๓) ส่งทางระบบงานคดีรัฐธรรมนูญอิเล็กทรอนิกส์^{๑๕}

๔) ส่งทางสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่นที่ศาลกำหนด (ปัจจุบันยังไม่มีกำหนดเพิ่มเติมแต่อย่างใด)

ทั้งนี้ มีข้อ ๑๗ วรรคห้า กำหนดว่าห้ามปฏิเสธความมีผลผูกพันและการบังคับใช้กฎหมายของข้อความที่คู่กรณียื่นต่อศาลด้วยตนเอง หรือมอบฉันทะให้บุคคลอื่นดำเนินการแทนตน หรือส่งทางไปรษณีย์

^{๑๔} กรณีที่คู่กรณีจะยื่นต่อศาลด้วยการส่งทางไปรษณีย์ ย่อมจะต้องเป็นการส่งด้วยการลงทะเบียนเป็นอย่างน้อย ทั้งนี้ ตามที่กำหนดไว้ในข้อ ๑๗ วรรคสาม แต่กรณีนี้ ย่อมมีความแตกต่างจากกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญส่งเอกสารให้ตามข้อ ๒๑ และข้อ ๒๒ วรรคหนึ่ง ที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าจะต้องส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับหรือไปรษณีย์ด่วนพิเศษเท่านั้น

^{๑๕} <https://efiling.constitutionalcourt.or.th/> (สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๖๕)

ปัจจุบันสามารถยื่นคำร้องผ่านระบบงานคดีรัฐธรรมนูญอิเล็กทรอนิกส์ตามลิงค์ข้างต้น

หรือส่งทางระบบงานคดีรัฐธรรมนูญอิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่นที่อยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ผลของการส่งในแต่ละประเภทช่องทาง

- หากยื่นต่อศาลด้วยตนเอง หรือมอบฉันทะให้บุคคลอื่นดำเนินการแทนตน ย่อมมีผลทันทีในวันที่ได้ยื่นคำร้องต่อศาล

- การส่งทางไปรษณีย์ ให้ถือว่าวันที่ไปรษณีย์ลงทะเลเบียนรับเป็นวันที่ยื่นคำร้องต่อศาล แต่ในวันดังกล่าวไม่ถึงว่าเป็นวันที่สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลรับคำร้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ วรรคสอง ดังนั้น ย่อมถือว่าสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญได้รับในวันที่คำร้องที่ส่งทางไปรษณีย์นั้นมาถึงสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ หากเป็นนอกเวลาทำการ ก็ให้ถือว่าเป็นการยื่นต่อศาลในวันทำการถัดไป

- การส่งทางระบบงานคดีรัฐธรรมนูญอิเล็กทรอนิกส์ ให้ถือว่าวันที่ข้อมูลเข้าสู่ระบบงานคดีรัฐธรรมนูญอิเล็กทรอนิกส์ เป็นวันที่ยื่นคำร้องต่อศาล กรณีส่งเข้าสู่ระบบดังกล่าวนอกเวลาทำการ ให้ถือว่าเป็นการยื่นต่อศาลในวันทำการถัดไป

มีข้อสังเกตว่า ไม่ว่าในกรณีใด ๆ หากมีการส่งเข้ามานอกเวลาทำการ หากมีการรับไว้ ก็น่าจะให้ถือว่าเป็นการยื่นต่อศาลในวันทำการถัดไป ทั้งนี้ตามความในข้อ ๑๗ วรรคสี่ เช่นเดียวกับการส่งทางระบบงานคดีรัฐธรรมนูญอิเล็กทรอนิกส์ (สอดคล้องกับระเบียบศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยการบริหารจัดการงานคดี พ.ศ. ๒๕๕๕ ข้อ ๖ วรรคสอง ว่า “การยื่นคำร้องหรือเอกสารอื่นใดต่อศาลให้ยื่นภายในกำหนดเวลาทำการตามข้อ ๕ การยื่นภายหลังกำหนดเวลาดังกล่าว ให้สำนักคดีที่ได้รับมอบหมายลงรับในวันทำการถัดไป”)

แต่อย่างไรก็ตาม หากเป็นการมายื่นต่อศาลด้วยตนเอง หรือมอบฉันทะให้บุคคลอื่นดำเนินการแทนตน หากมายื่นนอกเวลาทำการ ก็อาจจะไม่รับไว้ก็ได้ เนื่องจากในข้อ ๑๔ วรรคหนึ่ง กำหนดว่า จะต้องยื่นต่อศาลภายในเวลาทำการตามข้อ ๗

ข้อ ๑๘ คำร้องใดมีรายการไม่ครบถ้วน หรือไม่ชัดเจน หรือไม่อาจเข้าใจได้

“ข้อ ๑๘ คำร้องใดมีรายการไม่ครบถ้วน หรือไม่ชัดเจน หรือไม่อาจเข้าใจได้ ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลให้คำแนะนำแก่ผู้ร้องเพื่อแก้ไขคำร้องนั้นให้ถูกต้อง หากผู้ร้องไม่แก้ไขคำร้องให้บันทึกไว้แล้วเสนอคำร้องต่อศาล คณะตุลาการ หรือตุลาการคนหนึ่งคนใดที่ได้รับมอบหมาย แล้วแต่กรณี เพื่อดำเนินการต่อไป

ในกรณีที่ศาล คณะตุลาการ หรือตุลาการคนหนึ่งคนใดที่ได้รับมอบหมาย แล้วแต่กรณี เห็นว่า คำร้องใดไม่เป็นไปตามวรรคหนึ่ง ให้สั่งให้ผู้ร้องแก้ไขคำร้องภายในระยะเวลาที่กำหนด หากผู้ร้องไม่ดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนดหรือไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามวรรคหนึ่ง ให้เสนอศาลพิจารณาสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยหรือสั่งจำหน่ายคำร้องนั้นก็ได้”

ความในข้อ ๑๘ วรรคหนึ่ง เป็นกรณีที่มีถ้อยคำสอดคล้องกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๒ วรรคสาม ทั้งนี้ ได้เพิ่มขึ้นตอนการดำเนินการต่อไปให้ชัดเจนยิ่งขึ้นภายหลังพบว่าคำร้องใดมีรายการไม่ครบถ้วน หรือไม่ชัดเจน หรือไม่อาจเข้าใจได้ ในตอนท้ายว่า “หากผู้ร้องไม่แก้ไขคำร้อง ให้บันทึกไว้แล้วเสนอคำร้องต่อศาล คณะตุลาการ หรือตุลาการคนหนึ่งคนใดที่ได้รับมอบหมาย แล้วแต่กรณี เพื่อดำเนินการต่อไป”

ดังนั้น สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาล ย่อมที่จะหน้าที่ที่สำคัญในขั้นตอนการรับคำร้อง คือ การให้คำแนะนำแก่ผู้ร้องเพื่อแก้ไขคำร้องให้ถูกต้อง

ความในข้อ ๑๘ วรรคสอง เป็นกรณีที่มีถ้อยคำเพิ่มเติมในขั้นตอนการตรวจคำร้องให้ชัดเจนยิ่งขึ้นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๙ วรรคสอง วรรคสาม และวรรคห้า

มีข้อสังเกตว่า ความในข้อ ๑๘ วรรคหนึ่งและวรรคสอง กำหนดให้มี “ตุลาการคนหนึ่งคนใดที่ได้รับมอบหมาย” เข้ามามีอำนาจในขั้นตอนการตรวจคำร้องด้วย ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๐ บัญญัติว่า “ให้ตุลาการคนหนึ่งซึ่งได้รับมอบหมายจากศาลเป็นผู้ลงลายมือชื่อในประกาศ คำสั่ง รายงานการพิพากษาคดี หรือหนังสืออื่นใดของศาล”

ข้อ ๑๙ พยานเอกสารหรือพยานหลักฐานอื่นของคู่กรณีหรือของบุคคลที่ยื่นต่อศาลเป็นภาษาต่างประเทศ (วรรคหนึ่ง)

คู่กรณีหรือบุคคลที่มาศาลไม่เข้าใจภาษาไทย หรือเป็นใบ้หรือหูหนวกและอ่านเขียนหนังสือไม่ได้ (วรรคสอง)

“ข้อ ๑๙ พยานเอกสารหรือพยานหลักฐานอื่นของคู่กรณีหรือของบุคคลที่ยื่นต่อศาลเป็นภาษาต่างประเทศ ให้คู่กรณีหรือบุคคลที่ยื่นจัดทำคำแปลทั้งฉบับหรือเฉพาะแต่ส่วนที่เป็นสาระสำคัญ พร้อมทั้งรับรองคำแปลว่าถูกต้องยื่นต่อศาลเพื่อแนบไว้กับพยานเอกสารหรือพยานหลักฐานอื่นนั้น

ในกรณีที่คู่กรณีหรือบุคคลที่มาศาลไม่เข้าใจภาษาไทย หรือเป็นใบ้หรือหูหนวกและอ่านเขียนหนังสือไม่ได้ ให้คู่กรณีฝ่ายที่เกี่ยวข้องจัดหาล่าม เว้นแต่คู่กรณีฝ่ายที่เกี่ยวข้องไม่อยู่ในฐานะที่จะจัดหาล่ามได้เอง ศาลอาจจัดหาล่ามให้ตามที่จำเป็น หากมีค่าใช้จ่ายให้เบิกจ่ายจากงบประมาณของศาล”

ในข้อ ๑๙ มีเนื้อหาสาระแบ่งออกเป็น ๒ วรรค ดังนี้

๑) ข้อ ๑๙ วรรคหนึ่ง

ส่วนเหตุ เป็นเรื่องพยานเอกสารหรือพยานหลักฐานอื่นของคู่กรณีหรือของบุคคลที่ยื่นต่อศาลเป็นภาษาต่างประเทศ

ส่วนผล ให้คู่กรณีหรือบุคคลที่ยื่นจัดทำคำแปลทั้งฉบับหรือเฉพาะแต่ส่วนที่เป็นสาระสำคัญ พร้อมทั้งรับรองคำแปลว่าถูกต้องยื่นต่อศาลเพื่อแนบไว้กับพยานเอกสารหรือพยานหลักฐานอื่นนั้น

๒) ข้อ ๑๙ วรรคสอง

ส่วนเหตุ ในกรณีที่คู่กรณีหรือบุคคลที่มาศาลไม่เข้าใจภาษาไทย หรือเป็นใบ้หรือหูหนวกและอ่านเขียนหนังสือไม่ได้

ส่วนผล ให้คู่กรณีฝ่ายที่เกี่ยวข้องจัดหาล่าม เว้นแต่คู่กรณีฝ่ายที่เกี่ยวข้องไม่อยู่ในฐานะที่จะจัดหาล่ามได้เอง ศาลอาจจัดหาล่ามให้ตามที่จำเป็น หากมีค่าใช้จ่ายให้เบิกจ่ายจากงบประมาณของศาล

ข้อ ๒๐ วันรับคำร้อง (วรรคหนึ่ง) อำนาจของคณะตุลาการ (วรรคสอง)

“ข้อ ๒๐ ในกรณีที่มีการแต่งตั้งคณะตุลาการ เมื่อมีผู้ยื่นคำร้อง ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลส่งเรื่องให้คณะตุลาการดังกล่าวภายในสองวันนับแต่วันที่หน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลได้รับคำร้องนั้น โดยให้ถือว่าวันที่หน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลรับเข้าสารบบคดีเป็นวันที่ได้รับคำร้อง

ให้คณะตุลาการตามวรรคหนึ่งมีอำนาจตรวจและมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยภายในห้าวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่องจากหน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาล และให้มีอำนาจออกคำสั่งใด ๆ ซึ่งมีใช่เป็นไปในทางวินิจฉัยชี้ขาดคดี โดยให้ถือเสียงข้างมาก”

ในข้อ ๒๐ มีเนื้อหาสาระแบ่งออกเป็น ๒ วรรค ดังนี้

๑) ข้อ ๒๐ วรรคหนึ่ง เป็นข้อที่ออกตามบทอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๙ วรรคสอง^{๓๑}

วันที่หน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลได้รับคำร้องตามข้อกำหนดของศาล ตามข้อ ๒๐ วรรคหนึ่ง ตอนท้าย กำหนดไว้ว่า “โดยให้ถือว่าวันที่หน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลรับเข้าสารบบคดีเป็นวันที่ได้รับคำร้อง”

^{๓๑} มาตรา ๔๙ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาว่าจะรับคำร้องไว้พิจารณาหรือไม่ ศาลจะแต่งตั้งตุลาการไม่น้อยกว่าสามคนเป็นผู้พิจารณาก็ได้ ทั้งนี้ จะแต่งตั้งให้มีมากกว่าหนึ่งคณะก็ได้

ในกรณีที่มีการแต่งตั้งคณะตุลาการตามวรรคหนึ่ง เมื่อมีผู้ยื่นคำร้องขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัย ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลส่งเรื่องให้คณะตุลาการตามวรรคหนึ่งภายในสองวันนับแต่วันที่หน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลได้รับคำร้องตามข้อกำหนดของศาล และให้คณะตุลาการดังกล่าวมีอำนาจตรวจและมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยภายในห้าวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่องจากหน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาล คำสั่งดังกล่าวให้ถือว่าเป็นคำสั่งของศาล

ในกรณีที่คณะตุลาการตามวรรคหนึ่งมีความเห็นควรสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย ให้เสนอศาลพิจารณาภายในกำหนดเวลาตามวรรคสอง และให้ศาลพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในห้าวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่องจากคณะตุลาการดังกล่าว หากศาลเห็นพ้องด้วยกับความเห็นนั้น ให้จัดทำเป็นคำสั่งของศาล หากศาลไม่เห็นพ้องด้วย ให้ดำเนินการตามความเห็นของศาล

คำสั่งของคณะตุลาการตามวรรคสองให้ถือเสียงข้างมาก

ในกรณีที่ไม่มีกรรมการแต่งตั้งคณะตุลาการตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลพิจารณาและมีคำสั่งว่าจะรับคำร้องไว้พิจารณาหรือไม่ ภายในห้าวันนับแต่วันที่หน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลได้รับคำร้อง

๒) ในข้อ ๒๐ วรรคสอง เป็นข้อที่มีเนื้อหาเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๙ วรรคสอง นอกจากนั้น ในข้อ ๒๐ วรรคสอง ตอนท้าย ยังได้ให้อำนาจคณะตุลาการ มีอำนาจออกคำสั่งใด ๆ ซึ่งมีใช่เป็นไปในทางวินิจฉัยชี้ขาดคดี โดยให้ถือเสียงข้างมาก ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๒๘^{๓๒}

มีข้อสังเกตว่า นอกจากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น “คณะตุลาการ” ยังมีอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๓^{๓๓} คือ อาจมีคำสั่งให้คู่กรณีที่ทำเนียบกระบวนการพิจารณาไม่ถูกต้อง ให้ทำการแก้ไขให้ถูกต้องภายในระยะเวลาและเงื่อนไขที่เห็นสมควรได้

กล่าวโดยสรุป “คณะตุลาการ” จึงมีอำนาจ ๓ กรณี

๑) พิจารณาว่าจะรับคำร้องไว้พิจารณาหรือไม่ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๙

๒) มีคำสั่งให้คู่กรณีที่ทำเนียบกระบวนการพิจารณาไม่ถูกต้อง ให้ทำการแก้ไขให้ถูกต้องภายในระยะเวลาและเงื่อนไขที่เห็นสมควรได้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๓

๓) มีอำนาจออกคำสั่งใด ๆ ซึ่งมีใช่เป็นไปในทางวินิจฉัยชี้ขาดคดี โดยให้ถือเสียงข้างมาก ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๒๘ ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๒๐

เช่น อำนาจพิจารณาและมีคำสั่งในคำขอตรวจดู ขอสำเนา หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองความถูกต้องของเอกสารในสำนวน ในกรณีศาลยังไม่มีคำวินิจฉัยหรือมีคำสั่งที่ทำให้คดีเสร็จเด็ดขาดตามข้อ ๓๔ วรรคหนึ่ง เป็นต้น

อำนาจพิจารณาและมีคำสั่งไม่รับคำขอในเรื่องการกำหนดมาตรการหรือวิธีการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัยใด ตามข้อ ๓๘

^{๓๒} มาตรา ๒๘ นอกจากที่บัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจออกข้อกำหนดของศาลเกี่ยวกับการพิจารณาคดีได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ แต่ข้อกำหนดของศาลดังกล่าวต้องไม่สร้างชั้นตอนหรือก่อให้เกิดความล่าช้าโดยไม่จำเป็น

^{๓๓} มาตรา ๕๓ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลหรือคณะตุลาการตามมาตรา ๔๙ วรรคหนึ่ง แล้วแต่กรณี อาจมีคำสั่งให้คู่กรณีที่ทำเนียบกระบวนการพิจารณาไม่ถูกต้อง ให้ทำการแก้ไขให้ถูกต้องภายในระยะเวลาและเงื่อนไขที่เห็นสมควรได้

หากคู่กรณีไม่ดำเนินการพิจารณาตามคำสั่งตามวรรคหนึ่งโดยไม่มีเหตุอันสมควร กรณีเป็นผู้ร้อง ศาลอาจพิจารณาสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยหรือจำหน่ายคดีนั้นก็ได้ หากเป็นผู้ถูกร้อง ให้ถือว่าผู้ถูกร้องไม่ตั้งใจที่จะแก้ไข และให้ศาลดำเนินการพิจารณาต่อไป

ส่วนที่ ๒

วิธีการส่งสำเนาคำร้อง สำเนาคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา
หรือเอกสารอื่นใด และการปิดประกาศของศาล

ข้อ ๒๑ วิธีการส่งเอกสาร

“ข้อ ๒๑ การส่งเอกสารตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๖ ให้ส่งทางไปรษณีย์ หรือทางระบบงานคดีรัฐธรรมนูญอิเล็กทรอนิกส์ หรือเจ้าหน้าที่ของศาลเป็นผู้ส่ง หรือวิธีการอื่นตามที่ศาล กำหนด

วิธีการส่งเอกสารหรือสำเนาเอกสารใด ๆ ระหว่างคู่กรณี พยาน หรือผู้เกี่ยวข้องด้วยตนเอง ให้นำวิธีการใดวิธีการหนึ่งตามที่ระบุไว้ในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม”

ความในข้อ ๒๑ แบ่งออกเป็น ๒ วรรค มีรายละเอียด ดังนี้

๑. การส่งสำเนาคำร้อง สำเนาคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา หรือเอกสารอื่นใดระหว่างศาลกับคู่กรณี พยาน หรือผู้เกี่ยวข้อง (ข้อ ๒๑ วรรคหนึ่ง)

ความในข้อ ๒๑ วรรคหนึ่ง เป็นข้อที่อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๖^{๓๔}

อนึ่ง ความในข้อ ๒๑ วรรคหนึ่ง นี้ ได้เปิดวิธีการส่งเอกสารแบ่งออกเป็น ๔ ช่องทาง ได้แก่

- ๑) ส่งทางไปรษณีย์ (ผลตามข้อ ๒๒ วรรคหนึ่ง)
- ๒) ส่งทางระบบงานคดีรัฐธรรมนูญอิเล็กทรอนิกส์ (ผลตามข้อ ๒๒ วรรคสอง)
- ๓) เจ้าหน้าที่ของศาลเป็นผู้ส่ง (ผลตามข้อ ๒๒ วรรคสาม)
- ๔) วิธีการอื่นตามที่ศาลกำหนด (ผลตามข้อ ๒๒ วรรคสี่)

๒. การส่งสำเนาคำร้อง สำเนาคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา หรือเอกสารอื่นใดระหว่างคู่กรณี พยาน หรือผู้เกี่ยวข้อง ด้วยตนเอง (ข้อ ๒๑ วรรคสอง)

ความในข้อ ๒๑ วรรคสอง นี้ ให้นำวิธีการใดวิธีการหนึ่งตามที่ระบุไว้ในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับด้วย โดยอนุโลม ซึ่งวิธีที่เห็นว่าเป็นไปได้มากที่สุดคือ การส่งทางไปรษณีย์

ส่วนการส่งด้วยวิธีการอื่นย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยว่ามีการรองรับไว้หรือไม่ อันได้แก่ ส่งทางระบบงานคดี รัฐธรรมนูญอิเล็กทรอนิกส์ (ถ้าศาลได้จัดทำระบบไว้รองรับ) หรือให้เจ้าหน้าที่ของศาลเป็นผู้ส่ง (กรณีนี้อาจมี

^{๓๔} มาตรา ๕๖ การส่งสำเนาคำร้อง สำเนาคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา หรือเอกสารอื่นใดระหว่างศาลกับคู่กรณี พยาน หรือ ผู้เกี่ยวข้อง ให้ส่ง ณ ภูมิลำเนา หรือถิ่นที่อยู่ปกติ หรือสถานที่ติดต่อแห่งใดแห่งหนึ่งตามที่คู่กรณี พยาน หรือผู้เกี่ยวข้องได้แจ้ง ไว้

ปัญหาว่าจะเป็นภาระแก่ทางศาลหรือไม่ และอาจมีค่าใช้จ่ายหรือไม่) และวิธีการอื่นตามที่ศาลกำหนด (ย่อมต้องพิจารณาเป็นกรณี ๆ ไป)

ข้อ ๒๒ วันที่ได้รับจากการส่งเอกสาร

“ข้อ ๒๒ การส่งเอกสารทางไปรษณีย์ ให้ส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับหรือไปรษณีย์ด่วนพิเศษ โดยให้ถือว่าวันที่ระบุในใบตอบรับว่าได้มีการรับเอกสารดังกล่าวนั้นแล้วเป็นวันที่ได้รับ

การส่งทางระบบงานคดีรัฐธรรมนูญอิเล็กทรอนิกส์ ให้ส่งในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน โดยให้ถือว่าวันที่ระบุในระบบว่าได้มีการรับเอกสารดังกล่าวนั้นเป็นวันที่ได้รับ ยกเว้นกรณีได้รับนอกเวลาทำการตามข้อ ๗ ให้ถือว่าได้รับในวันทำการถัดไป

การส่งเอกสารโดยวิธีการให้เจ้าหน้าที่ของศาลเป็นผู้นำไปส่ง ให้กระทำในกรณีมีเหตุอื่นใดที่ไม่เหมาะสมแก่การส่งทางไปรษณีย์หรือระบบงานคดีรัฐธรรมนูญอิเล็กทรอนิกส์ หรือกรณีอื่นใดที่ศาลเห็นสมควร

การส่งเอกสารโดยวิธีการอื่นตามที่ศาลกำหนด ศาลอาจให้กระทำโดยการส่งทางสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่น หรือตามที่คู่กรณี พยาน หรือผู้เกี่ยวข้องได้แจ้งไว้ โดยให้ถือว่าวันที่ปรากฏหลักฐานว่ามีการรับเอกสารเป็นวันที่ได้รับ”

วิธีการส่งเอกสารแบ่งออกเป็น ๔ ช่องทาง ย่อมจะมีผลต่อวันที่ได้รับจากการส่งเอกสารที่แตกต่างกัน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

๑) ส่งทางไปรษณีย์ (ข้อ ๒๒ วรรคหนึ่ง)

ให้ส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับหรือไปรษณีย์ด่วนพิเศษ โดยให้ถือว่าวันที่ระบุในใบตอบรับว่าได้มีการรับเอกสารดังกล่าวนั้นแล้วเป็นวันที่ได้รับ

๒) ส่งทางระบบงานคดีรัฐธรรมนูญอิเล็กทรอนิกส์ (ข้อ ๒๒ วรรคสอง)

ให้ส่งในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน โดยให้ถือว่าวันที่ระบุในระบบว่าได้มีการรับเอกสารดังกล่าวนั้นเป็นวันที่ได้รับ ยกเว้นกรณีได้รับนอกเวลาทำการตามข้อ ๗ ให้ถือว่าได้รับในวันทำการถัดไป

๓) เจ้าหน้าที่ของศาลเป็นผู้ส่ง (ข้อ ๒๒ วรรคสาม)

ให้กระทำในกรณีมีเหตุอื่นใดที่ไม่เหมาะสมแก่การส่งทางไปรษณีย์หรือระบบงานคดีรัฐธรรมนูญอิเล็กทรอนิกส์ หรือกรณีอื่นใดที่ศาลเห็นสมควร

๔) วิธีการอื่นตามที่ศาลกำหนด (ข้อ ๒๒ วรรคสี่)

ศาลอาจให้กระทำโดยการส่งทางสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่น หรือตามที่คู่กรณี พยาน หรือผู้เกี่ยวข้องได้แจ้งไว้ โดยให้ถือว่าวันที่ปรากฏหลักฐานว่ามีการรับเอกสารเป็นวันที่ได้รับ

มีข้อสังเกตว่า

๑. เจ้าหน้าที่ของศาลเป็นผู้ส่ง (ข้อ ๒๒ วรรคสาม) ระบุไว้แค่เงื่อนไขในการส่งว่า ให้กระทำในกรณีมีเหตุอื่นใดที่ไม่เหมาะสมแก่การส่งทางไปรษณีย์หรือระบบงานคดีรัฐธรรมนูญอิเล็กทรอนิกส์ หรือกรณีอื่นใดที่ศาลเห็นสมควร เท่านั้น โดยมีได้ระบุว่าจะได้รับเอกสารเมื่อใด ดังนั้น จึงน่าจะถือว่า “ได้รับเอกสาร”

ในวันนั้น และหากมีเรื่อง “การนับระยะเวลา” ก็ให้นำพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๓๐^{๓๕} มาบังคับใช้

๒. การกำหนดช้อยกเว้นในข้อ ๒๒ วรรคสอง ตอนท้าย ย่อมจะมีผลแตกต่างกับการนับระยะเวลาที่กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๓๐ ในบางกรณีหรือไม่ เช่น ได้รับเอกสารในวันศุกร์ เวลา ๑๗.๐๐ น. ย่อมจะถือว่าได้รับในวันทำการถัดไป คือ วันจันทร์ เป็นวันเริ่มต้นในการนับระยะเวลา (โดยไม่นำพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๓๐ คือ ไม่ให้นับวันถัดไป (วันเสาร์) เป็นวันเริ่มต้นแต่อย่างใด)

นอกจากนั้น ในข้อ ๒๒ วรรคหนึ่ง วรรคสาม และวรรคสี่ ก็ได้มีการกำหนดช้อยกเว้นเช่นเดียวกับข้อ ๒๒ วรรคสอง ด้วย ดังนั้น จึงน่าจะนำการนับระยะเวลาที่กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๓๐ มาบังคับใช้ได้ เช่น ได้รับเอกสารในวันศุกร์ เวลา ๑๗.๐๐ น. ย่อมจะถือว่าให้เริ่มนับระยะเวลาในวันถัดไป คือ วันเสาร์

^{๓๕} มาตรา ๓๐ การนับระยะเวลาที่มีวันเริ่มต้นและวันสุดท้าย ให้นับวันถัดไปเป็นวันเริ่มต้น และถ้าวันสุดท้ายของระยะเวลาตรงกับวันหยุดราชการหรือวันหยุดทำการของศาล ให้นับวันทำการถัดไปเป็นวันสุดท้ายของระยะเวลา

ข้อ ๒๓ ในกรณีที่ไม้อาจดำเนินการส่งเอกสารตามข้อ ๒๒

“ข้อ ๒๓ ในกรณีที่ไม้อาจดำเนินการตามข้อ ๒๒ อย่างใดอย่างหนึ่งได้ ศาลอาจสั่งให้คู่กรณี พยาน หรือผู้เกี่ยวข้องมารับเอกสารจากเจ้าหน้าที่ของศาล ณ ที่ทำการศาล ภายในเวลาที่กำหนด แทนการส่งเอกสารให้แก่บุคคลนั้น หรือจะสั่งให้นำเอกสารดังกล่าว ปิดไว้ ณ ภูมิสำเนา หรือถิ่นที่อยู่ปกติหรือสถานที่ติดต่อแห่งใดแห่งหนึ่งตามที่คู่กรณี พยาน หรือผู้เกี่ยวข้องได้แจ้งไว้ หรือจะให้ปิดไว้ ณ ที่ทำการศาล หรือให้ประกาศโดยวิธีอื่นใดตามที่ศาลเห็นสมควร และการปิดหรือการประกาศดังกล่าวให้ถือว่าได้มีการส่งเอกสารโดยชอบแล้วเมื่อล่วงพ้นสัปดาห์วันนับแต่วันปิดหรือประกาศ เว้นแต่ศาลจะสั่งกำหนดระยะเวลาเป็นประการอื่นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๑”

ในกรณีที่ไม้อาจดำเนินการส่งเอกสารตามข้อ ๒๒ ได้ ในข้อ ๒๓ ก็ได้ระบุทางออกที่ศาลจะสั่งได้ ๒ ประการ ได้แก่

ประการแรก ศาลอาจสั่งให้คู่กรณี พยาน หรือผู้เกี่ยวข้องมารับเอกสารจากเจ้าหน้าที่ของศาล ณ ที่ทำการศาล ภายในเวลาที่กำหนดแทนการส่งเอกสารให้แก่บุคคลนั้น

ประการที่สอง ศาลอาจสั่งให้นำเอกสารปิดไว้ ณ ภูมิสำเนา หรือถิ่นที่อยู่ปกติหรือสถานที่ติดต่อแห่งใดแห่งหนึ่งตามที่คู่กรณี พยาน หรือผู้เกี่ยวข้องได้แจ้งไว้ หรือจะให้ปิดไว้ ณ ที่ทำการศาล หรือให้ประกาศโดยวิธีอื่นใดตามที่ศาลเห็นสมควร และการปิดหรือการประกาศดังกล่าวให้ถือว่าได้มีการส่งเอกสารโดยชอบแล้วเมื่อล่วงพ้นสัปดาห์วันนับแต่วันปิดหรือประกาศ (ในกรณีนี้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๖ วรรคสอง เป็นบทอาศัยอำนาจในเรื่องการปิดประกาศแทนการส่ง)

ทั้งนี้ ทั้งสองประการข้างต้น ศาลจะสั่งกำหนดระยะเวลาเป็นประการอื่นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๓๑^{๓๖} กล่าวคือ ศาลอาจยื่นหรือขยายได้ตามความจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม เว้นแต่รัฐธรรมนูญจะกำหนดระยะเวลาไว้เป็นการเฉพาะ

^{๓๖} มาตรา ๓๑ ระยะเวลาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ หรือในข้อกำหนดของศาล หรือตามที่ศาลกำหนด เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่กรณีร้องขอ ศาลอาจยื่นหรือขยายได้ตามความจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม เว้นแต่รัฐธรรมนูญจะกำหนดระยะเวลาไว้เป็นการเฉพาะ

ส่วนที่ ๓

การตรวจพยานหลักฐาน การไต่สวนพยานหลักฐาน
การบันทึกการให้ถ้อยคำของพยาน และการแถลงการณ์เปิดคดีและปิดคดี

ข้อ ๒๔ คำแถลงการณ์เปิดคดี และคำแถลงการณ์ปิดคดี

“ข้อ ๒๔ ก่อนวันนัดไต่สวนครั้งแรก คู่กรณีอาจยื่นคำแถลงการณ์เปิดคดีของตนเป็นหนังสือหรือขออนุญาตแถลงการณ์เปิดคดีด้วยวาจาต่อศาล หรือหลังการไต่สวนเสร็จสิ้น คู่กรณีอาจยื่นคำแถลงการณ์ปิดคดีของตนเป็นหนังสือหรือขออนุญาตแถลงการณ์ปิดคดีด้วยวาจาต่อศาลได้ก่อนวันนัดฟังคำวินิจฉัยไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน”

คู่กรณีมีสิทธิที่จะยื่นคำแถลงการณ์เปิดคดี/ปิดคดี ทั้งนี้ เป็นไปตามบทอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๖๗^{๓๗} มีรายละเอียด ดังนี้

๑. คำแถลงการณ์เปิดคดี

เงื่อนไข ก่อนวันนัดไต่สวนครั้งแรก

สิทธิของคู่กรณี คู่กรณีอาจยื่นคำแถลงการณ์เปิดคดีของตนเป็นหนังสือหรือขออนุญาตแถลงการณ์เปิดคดีด้วยวาจาต่อศาล

๒. คำแถลงการณ์ปิดคดี

เงื่อนไข หลังการไต่สวนเสร็จสิ้น

สิทธิของคู่กรณี คู่กรณีอาจยื่นคำแถลงการณ์ปิดคดีของตนเป็นหนังสือหรือขออนุญาตแถลงการณ์ปิดคดีด้วยวาจาต่อศาลได้ก่อนวันนัดฟังคำวินิจฉัยไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

^{๓๗} มาตรา ๖๗ คู่กรณีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดหรือทั้งสองฝ่ายมีสิทธิร้องขอให้มีการแถลงการณ์เปิดคดีหรือปิดคดีของตนได้ตามที่ศาลเห็นสมควร และภายในเวลาที่ศาลกำหนด

การแถลงการณ์เปิดคดีหรือปิดคดีของคู่กรณีต้องทำเป็นหนังสือ เว้นแต่ศาลเห็นสมควรให้กระทำด้วยวาจา และให้นำความในมาตรา ๖๖ วรรคสอง มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม

หลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาในการแถลงการณ์เปิดคดีหรือปิดคดี ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของศาล

ข้อ ๒๕ การยื่นบัญชีระบุพยาน และวิธีการที่จะได้มาซึ่งพยานหลักฐาน

“ข้อ ๒๕ ในคดีที่มีการไต่สวน ไม่ว่าจะกำหนดให้มีการตรวจพยานหลักฐานก่อนหรือไม่ ให้คู่กรณียื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานและวิธีการที่จะได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่ประสงค์จะนำสืบต่อศาลก่อนวันไต่สวนครั้งแรกหรือก่อนวันตรวจพยานหลักฐาน แล้วแต่กรณี ไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน พร้อมสำเนาจำนวนเพียงพอเพื่อให้คู่กรณีฝ่ายอื่นมารับไปจากเจ้าหน้าที่ของศาล

ส่วนพยานเอกสารและพยานวัตถุที่อยู่ในความครอบครองของคู่กรณีฝ่ายที่ประสงค์จะอ้างพยานหลักฐานนั้นไว้ในบัญชีระบุพยานหลักฐานใดให้นำส่งพยานเอกสารและพยานวัตถุนั้นต่อศาลพร้อมกับการยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐาน

หากพยานเอกสารหรือพยานวัตถุใดไม่ได้อยู่ในความครอบครองของคู่กรณีฝ่ายที่อ้าง ให้คู่กรณีฝ่ายที่ประสงค์จะอ้างพยานหลักฐานนั้นขอให้ศาลมีคำสั่งเรียกพยานหลักฐานดังกล่าวมาจากผู้ที่ครอบครอง โดยยื่นคำขอต่อศาลพร้อมกับการยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานเพื่อให้ได้พยานหลักฐานนั้นมาก่อนวันไต่สวนครั้งแรกหรือก่อนวันตรวจพยานหลักฐาน แล้วแต่กรณี

พยานหลักฐานใดที่คู่กรณีไม่ได้ยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานไว้ตามความในวรรคหนึ่งหรือไม่ได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามความในวรรคสองหรือวรรคสาม ห้ามมิให้นำสืบต่อศาล เว้นแต่ศาลจะอนุญาตเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม”

ในข้อ ๒๕ เป็นเรื่องการยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐาน และวิธีการที่จะได้มาซึ่งพยานหลักฐาน ทั้งนี้เป็นไปตามบทอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๖๐^{๓๔}

วิธีการ

ในคดีที่มีการไต่สวน ไม่ว่าจะกำหนดให้มีการตรวจพยานหลักฐานก่อนหรือไม่ ให้คู่กรณียื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานและวิธีการที่จะได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่ประสงค์จะนำสืบต่อศาลก่อนวันไต่สวนครั้งแรกหรือก่อนวันตรวจพยานหลักฐาน แล้วแต่กรณี ไม่น้อยกว่า ๗ วัน พร้อมสำเนาจำนวนเพียงพอเพื่อให้คู่กรณีฝ่ายอื่นมารับไปจากเจ้าหน้าที่ของศาล (ข้อ ๒๕ วรรคหนึ่ง)

^{๓๔} มาตรา ๖๐ คู่กรณีจะอ้างตนเอง บุคคล และหลักฐานอื่นเป็นพยานหลักฐานได้ และมีสิทธิตรวจพยานหลักฐานและขอสำเนาพยานหลักฐานของตนเองหรือของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งในเวลาทำการตามวิธีการและระยะเวลาที่กำหนดในข้อกำหนดของศาลก็ได้

การอ้างพยานหลักฐานตามวรรคหนึ่ง ให้คู่กรณียื่นบัญชีระบุพยานหลักฐาน และวิธีการที่จะได้มาซึ่งพยานหลักฐานดังกล่าว

ภายใต้บังคับมาตรา ๕๘ ก่อนศาลมีคำวินิจฉัย คู่กรณีอาจยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ แต่ต้องยื่นเสียก่อนวันที่ศาลกำหนดว่าจะมีคำวินิจฉัยไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

กรณี ๑. พยานเอกสารและพยานวัตถุที่อยู่ในความครอบครองของคู่กรณีฝ่ายที่ประสงค์จะอ้างพยานหลักฐานนั้นไว้ในบัญชีระบุพยานหลักฐานใด ให้นำส่งพยานเอกสารและพยานวัตถุนั้นต่อศาลพร้อมกับการยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐาน (ข้อ ๒๕ วรรคสอง)

กรณี ๒. พยานเอกสารหรือพยานวัตถุที่ไม่ได้อยู่ในความครอบครองของคู่กรณีฝ่ายที่อ้างให้คู่กรณีฝ่ายที่ประสงค์จะอ้างพยานหลักฐานนั้นขอให้ศาลมีคำสั่งเรียกพยานหลักฐานดังกล่าวมาจากผู้ที่ครอบครอง โดยยื่นคำขอต่อศาลพร้อมกับการยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานเพื่อให้ได้พยานหลักฐานนั้นมาก่อนวันไต่สวนครั้งแรกหรือก่อนวันตรวจพยานหลักฐาน แล้วแต่กรณี (ข้อ ๒๕ วรรคสาม)

บทลงโทษ

พยานหลักฐานใดที่คู่กรณีไม่ได้ยื่นบัญชีระบุพยานหลักฐานไว้ตามความในวรรคหนึ่งหรือไม่ได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามความในวรรคสองหรือวรรคสาม ห้ามมิให้นำสืบต่อศาล เว้นแต่ศาลจะอนุญาตเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

ข้อ ๒๖ การตรวจพยานหลักฐาน

“ข้อ ๒๖ ในวันนัดตรวจพยานหลักฐาน ให้คู่กรณีทุกฝ่ายมาศาลเพื่อทำการตรวจพยานหลักฐาน ในการนี้ ศาลอาจสอบถามคู่กรณีถึงความเกี่ยวข้องระหว่างพยานหลักฐานที่อ้างกับประเด็นที่จะต้องวินิจฉัย รวมทั้งเหตุผลและความจำเป็นที่ต้องสืบพยานหลักฐานที่แต่ละฝ่ายอ้าง และการยอมรับข้อเท็จจริง ข้ออ้าง และข้อเถียงเกี่ยวกับพยานหลักฐานของอีกฝ่ายหนึ่ง แล้วจัดบันทึกรายงานการพิจารณาคดีไว้ เสร็จแล้ว ให้ศาลกำหนดวันนัดสืบพยาน และแจ้งให้คู่กรณีทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

ถ้าคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มาศาลในวันนัดตรวจพยานหลักฐานโดยไม่มีเหตุจำเป็นหรือเหตุอันสมควร ให้ศาลทำการตรวจพยานหลักฐานโดยให้ถือว่าคู่กรณีฝ่ายที่ไม่มาศาลนั้นได้ทราบถึงกระบวนการพิจารณาที่กระทำไป ในวันตรวจพยานหลักฐานนั้นแล้วและไม่ติดใจที่จะคัดค้านความถูกต้องแท้จริงของพยานหลักฐานที่คู่กรณี อีกฝ่ายหนึ่งนำมาแสดงต่อศาล ทั้งนี้ ไม่ตัดอำนาจศาลที่จะตรวจสอบความถูกต้องแท้จริงของพยานเอกสาร และพยานวัตถุตั้งกล่าว”

ในข้อ ๒๖ เป็นเรื่องการตรวจพยานหลักฐาน ทั้งนี้ เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๖๑^{๓๔} ที่ต้องการให้การพิจารณาคดีเป็นไป ด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม ศาลอาจกำหนดให้มีการตรวจพยานหลักฐานก่อนก็ได้ แต่ต้องแจ้งคู่กรณี ทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๑๕ วัน ก่อนวันนัดตรวจพยานหลักฐาน

๑. ในวันนัดตรวจพยานหลักฐาน ให้คู่กรณีทุกฝ่ายมาศาลเพื่อทำการตรวจพยานหลักฐาน ในการนี้ ศาลอาจสอบถามคู่กรณีถึงความเกี่ยวข้องระหว่างพยานหลักฐานที่อ้างกับประเด็นที่จะต้องวินิจฉัย รวมทั้งเหตุผลและความจำเป็นที่ต้องสืบพยานหลักฐานที่แต่ละฝ่ายอ้าง และการยอมรับข้อเท็จจริง ข้ออ้าง และข้อเถียงเกี่ยวกับพยานหลักฐานของอีกฝ่ายหนึ่ง แล้วจัดบันทึกรายงานการพิจารณาคดีไว้ เสร็จแล้วให้ ศาลกำหนดวันนัดสืบพยาน และแจ้งให้คู่กรณีทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๗ วัน (ข้อ ๒๖ วรรคหนึ่ง)

๒. ถ้าคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มาศาลในวันนัดตรวจพยานหลักฐานโดยไม่มีเหตุจำเป็นหรือ เหตุอันสมควร ให้ศาลทำการตรวจพยานหลักฐานโดยให้ถือว่าคู่กรณีฝ่ายที่ไม่มาศาลนั้นได้ทราบถึงกระบวนการ พิจารณาที่กระทำไปในวันตรวจพยานหลักฐานนั้นแล้วและไม่ติดใจที่จะคัดค้านความถูกต้องแท้จริงของ พยานหลักฐานที่คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งนำมาแสดงต่อศาล ทั้งนี้ ไม่ตัดอำนาจศาลที่จะตรวจสอบความถูกต้อง แท้จริงของพยานเอกสารและพยานวัตถุตั้งกล่าว (ข้อ ๒๖ วรรคสอง)

^{๓๔} มาตรา ๖๑ เพื่อให้การพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม ศาลอาจกำหนดให้มีการตรวจ พยานหลักฐานก่อนก็ได้ แต่ต้องแจ้งคู่กรณีทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสิบห้าวันก่อนวันนัดตรวจพยานหลักฐาน

ข้อ ๒๗ การไต่สวนพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญซึ่งอยู่นอกที่ทำการศาล

“ข้อ ๒๗ ศาลอาจให้มีการไต่สวนพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญซึ่งอยู่นอกที่ทำการศาลตามที่ศาลเห็นสมควรหรือตามที่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ การไต่สวนเช่นนั้นอาจใช้ระบบการประชุมทางจอภาพก็ได้ โดยให้ฝ่ายที่ร้องขอเป็นผู้ดำเนินการเพื่อจัดให้มีระบบดังกล่าวและเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการนี้ทั้งหมด เว้นแต่ผู้ร้องขอไม่อยู่ในฐานะที่จะจัดให้มีระบบดังกล่าวและเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการนี้ทั้งหมดได้เอง ศาลอาจจัดทำให้ตามที่จำเป็น หากมีค่าใช้จ่ายให้เบิกจ่ายจากงบประมาณของศาล

วิธีการดำเนินการในการสืบพยานตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามประกาศศาล และให้ถือว่ากระทำในห้องพิจารณาของศาล”

ในข้อ ๒๖ เป็นเรื่องการไต่สวนพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญซึ่งอยู่นอกที่ทำการศาล ทั้งนี้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๖๓^{๔๐}

นอกจากนั้น ยังได้กำหนดให้เป็นกรณีที่ศาลเห็นสมควรหรือตามที่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ทั้งนี้ อาจเป็นการไต่สวนโดยใช้ระบบการประชุมทางจอภาพก็ได้ โดยให้ฝ่ายที่ร้องขอเป็นผู้ดำเนินการเพื่อจัดให้มีระบบดังกล่าวและเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการนี้ทั้งหมด เว้นแต่ผู้ร้องขอไม่อยู่ในฐานะที่จะจัดให้มีระบบดังกล่าวและเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการนี้ทั้งหมดได้เอง ศาลอาจจัดทำให้ตามที่จำเป็น หากมีค่าใช้จ่ายให้เบิกจ่ายจากงบประมาณของศาล (ข้อ ๒๗ วรรคหนึ่ง)

อย่างไรก็ตาม วิธีการดำเนินการในการสืบพยานตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามประกาศศาล^{๔๑} และให้ถือว่ากระทำในห้องพิจารณาของศาล (ข้อ ๒๗ วรรคสอง)

^{๔๐} มาตรา ๖๓ ศาลอาจอนุญาตให้มีการไต่สวนพยานที่อยู่นอกที่ทำการศาลตามที่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายร้องขอ การไต่สวนพยานเช่นนั้นอาจใช้ระบบการประชุมทางจอภาพตามข้อกำหนดของศาลได้

การไต่สวนพยานตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่ากระทำในห้องพิจารณาของศาล

^{๔๑} การออกประกาศศาลรัฐธรรมนูญย่อมต้องอยู่ภายใต้บังคับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๖ ที่การออกประกาศของศาล ให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจออกโดยเป็นไปตามมติของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

ข้อ ๒๘ การเดินเผชิญสืบพยานหลักฐานนอกที่ทำการศาล

“ข้อ ๒๘ ในกรณีมีเหตุฉุกเฉินหรือเป็นการจำเป็น ศาลอาจมอบหมายให้ตุลาการคนหนึ่งคนใดเดินเผชิญสืบพยานหลักฐานนอกที่ทำการศาลแทนศาลก็ได้”

การเดินเผชิญสืบพยานหลักฐานนอกที่ทำการศาล มีเงื่อนไข และวิธีการ ดังนี้

๑. เงื่อนไข ในกรณีมีเหตุฉุกเฉินหรือเป็นการจำเป็น
๒. วิธีการ ศาลอาจมอบหมายให้ตุลาการคนหนึ่งคนใดเดินเผชิญสืบพยานหลักฐานนอกที่ทำการศาลแทนศาลก็ได้

ข้อ ๒๙ การบันทึกคำเบิกความของพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญ

“ข้อ ๒๙ ให้ศาลบันทึกคำเบิกความของพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้อุปกรณ์บันทึกเสียงหรืออุปกรณ์บันทึกภาพและเสียง หรือโดยใช้วิธีการบันทึกลงในวัสดุซึ่งสามารถถ่ายทอดออกเป็นภาพหรือเสียง ซึ่งคู่กรณีหรือพยานสามารถตรวจสอบถึงความถูกต้องหรือมีอยู่จริงของการบันทึกในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตนนั้นได้”

ในข้อ ๒๙ เป็นเรื่องการบันทึกคำเบิกความของพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญ ทั้งนี้ เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๖๖^{๔๖}

โดยมีหลักเกณฑ์ ว่าให้ศาลบันทึกคำเบิกความของพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้อุปกรณ์บันทึกเสียงหรืออุปกรณ์บันทึกภาพและเสียง หรือโดยใช้วิธีการบันทึกลงในวัสดุซึ่งสามารถถ่ายทอดออกเป็นภาพหรือเสียง ซึ่งคู่กรณีหรือพยานสามารถตรวจสอบถึงความถูกต้องหรือมีอยู่จริงของการบันทึกในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตนนั้นได้

^{๔๖} มาตรา ๖๖ ระหว่างการไต่สวนของศาล ให้ศาลบันทึกรายงานการพิจารณาคดีรวมไว้ในสำนวน และจัดให้คู่กรณีและพยานลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน หากคู่กรณีหรือพยานลงลายมือชื่อไม่ได้ หรือไม่ยอมลงลายมือชื่อ ให้ศาลทำรายงานจดแจ้งเหตุที่ไม่มีลายมือชื่อเช่นนั้นไว้แทนการลงลายมือชื่อ

ให้ศาลบันทึกการให้ถ้อยคำของพยานในการไต่สวนรวมไว้ในสำนวนด้วย โดยใช้อุปกรณ์บันทึกเสียงหรืออุปกรณ์บันทึกภาพและเสียง หรือโดยวิธีการอื่นใดตามข้อกำหนดของศาล

ส่วนที่ ๔

การขอตรวจดู ขอสำเนา

หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองความถูกต้องของเอกสารในสำนวน

ข้อ ๓๐ สิทธิขอตรวจดู ขอสำเนา หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองความ
ถูกต้องของเอกสารในสำนวน ของคู่กรณี

“ข้อ ๓๐ คู่กรณีมีสิทธิขอตรวจดู ขอสำเนา หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองความถูกต้องของเอกสารในสำนวน เว้นแต่กรณีที่มีกฎหมายคุ้มครองให้ไม่ต้องเปิดเผย หรือกรณีที่ศาลเห็นสมควรให้ไม่ต้องเปิดเผย เพื่อมิให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น

ในกรณีที่เอกสารหรือพยานหลักฐานมีการกำหนดชั้นความลับไว้ หรือมีข้อความที่ไม่เหมาะสม หรือมีข้อความที่อาจเป็นการดูหมิ่นหรือหมิ่นประมาทบุคคลใด ศาลอาจไม่อนุญาตให้คู่กรณีขอตรวจดู ขอสำเนา หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองความถูกต้อง ทั้งนี้ ไม่เป็นการตัดอำนาจศาลที่จะจัดให้มีการทำสรุปเรื่อง และอนุญาตให้คู่กรณีขอตรวจดู หรือขอสำเนาสรุปเรื่อง หรือขอสำเนาอันรับรองความถูกต้องของสรุปเรื่อง หรือส่งสำเนาสรุปเรื่องดังกล่าวให้คู่กรณี

สำเนาสรุปเรื่องตามวรรคสอง ศาลอาจมอบหมายให้ตุลาการคนหนึ่งคนใดหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลเป็นผู้จัดทำก็ได้”

ในข้อ ๓๐ เป็นเรื่องสิทธิขอตรวจดู ขอสำเนา หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองความถูกต้องของเอกสารในสำนวน ของคู่กรณี ทั้งนี้ เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๖๘^{๔๓} โดยมีหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข มีดังนี้

ข้อ ๓๐ วรรคหนึ่ง

หลักทั่วไป คู่กรณีมีสิทธิขอตรวจดู ขอสำเนา หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองความถูกต้องของเอกสารในสำนวน

ข้อยกเว้น ที่คู่กรณีไม่มีสิทธิขอตรวจดู ขอสำเนา หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองความถูกต้องของเอกสารในสำนวน แบ่งออกเป็น ๒ กรณี ได้แก่

- ๑) กรณีที่มีกฎหมายคุ้มครองให้ไม่ต้องเปิดเผย หรือ

^{๔๓} มาตรา ๖๘ คู่กรณี พยานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการให้ถ้อยคำของตน หรือบุคคลภายนอกซึ่งมีส่วนได้เสียโดยชอบหรือมีเหตุผลอันสมควร มีสิทธิขอตรวจดู ขอสำเนา หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองความถูกต้องของเอกสารในสำนวนได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดของศาล ซึ่งจะกำหนดให้ต้องเสียค่าธรรมเนียมด้วยก็ได้

๒) กรณีที่ศาลเห็นสมควรให้ไม่ต้องเปิดเผยเพื่อมิให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น

ข้อ ๓๐ วรรคสอง และวรรคสาม

ส่วนเหตุ

ในกรณีที่เอกสารหรือพยานหลักฐานมีการกำหนดชั้นความลับไว้ หรือมีข้อความที่ไม่เหมาะสม หรือมีข้อความที่อาจเป็นการดูหมิ่นหรือหมิ่นประมาทบุคคลใด

ส่วนผล

ศาลอาจไม่อนุญาตให้คู่กรณีขอตรวจดู ขอสำเนา หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองความถูกต้อง ทั้งนี้ ไม่เป็นการตัดอำนาจศาลที่จะจัดให้มีการทำสรุปเรื่องและอนุญาตให้คู่กรณีขอตรวจดู หรือขอสำเนาสรุปเรื่อง หรือขอสำเนาอันรับรองความถูกต้องของสรุปเรื่อง หรือส่งสำเนาสรุปเรื่องดังกล่าวให้คู่กรณี โดยศาลอาจมอบหมายให้ตุลาการคนหนึ่งคนใดหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลเป็นผู้จัดทำก็ได้

ข้อ ๓๑ สิทธิขอตรวจดู ขอสำเนา หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองความถูกต้องของเอกสารในสำนวน ของพยาน และบุคคลภายนอก

“ข้อ ๓๑ พยานมีสิทธิขอตรวจดู ขอสำเนา หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองความถูกต้องของเอกสารในสำนวนเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการให้ถ้อยคำของตนในคดี

บุคคลภายนอกมีสิทธิขอตรวจดู ขอสำเนา หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองความถูกต้องของเอกสารในสำนวนได้เฉพาะในส่วนที่ตนมีส่วนได้เสียโดยชอบหรือมีเหตุผลอันสมควรโดยต้องได้รับอนุญาตจากศาล

ห้ามมิให้พยานหรือบุคคลภายนอกขอตรวจดู ขอสำเนา หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองความถูกต้องของเอกสารในสำนวนในคดีที่ศาลห้ามการตรวจดูหรือขอสำเนาเอกสารในสำนวนทั้งหมดหรือบางฉบับเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือประโยชน์สาธารณะ”

ในข้อ ๓๑ เป็นเรื่องสิทธิขอตรวจดู ขอสำเนา หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองความถูกต้องของเอกสารในสำนวน ของพยาน และบุคคลภายนอก ทั้งนี้ เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๖๘^{๔๔} โดยมีหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข มีดังนี้

กรณีของพยาน (ข้อ ๓๑ วรรคหนึ่ง)

พยานมีสิทธิขอตรวจดู ขอสำเนา หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองความถูกต้องของเอกสารในสำนวนเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการให้ถ้อยคำของตนในคดี

กรณีของบุคคลภายนอก (ข้อ ๓๑ วรรคสอง)

บุคคลภายนอกมีสิทธิขอตรวจดู ขอสำเนา หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองความถูกต้องของเอกสารในสำนวนได้เฉพาะในส่วนที่ตนมีส่วนได้เสียโดยชอบหรือมีเหตุผลอันสมควรโดยต้องได้รับอนุญาตจากศาล

ข้อห้าม

ห้ามมิให้พยานหรือบุคคลภายนอกขอตรวจดู ขอสำเนา หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองความถูกต้องของเอกสารในสำนวนในคดีที่ศาลห้ามการตรวจดูหรือขอสำเนาเอกสารในสำนวนทั้งหมดหรือบางฉบับเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือประโยชน์สาธารณะ

^{๔๔} มาตรา ๖๘ คู่กรณี พยานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการให้ถ้อยคำของตน หรือบุคคลภายนอกซึ่งมีส่วนได้เสียโดยชอบหรือมีเหตุผลอันสมควร มีสิทธิขอตรวจดู ขอสำเนา หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองความถูกต้องของเอกสารในสำนวนได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดของศาล ซึ่งจะกำหนดให้ต้องเสียค่าธรรมเนียมด้วยก็ได้

หมายเหตุ ข้อ ๓๑ อยู่ภายใต้บังคับข้อ ๓๔ กล่าวคือ หากเป็นกรณีที่ศาลมีคำวินิจฉัยหรือมีคำสั่งที่ทำให้คดีเสร็จเด็ดขาดแล้ว (ข้อ ๓๔ วรรคสอง) ให้หัวหน้าหน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลหรือผู้ได้รับมอบหมายพิจารณาและมีคำสั่ง ทั้งนี้ มีรายละเอียดที่ต้องพิจารณาตามข้อ ๓๔

ข้อ ๓๒ เอกสารที่เจ้าหน้าที่ของศาล ตุลาการ คณะตุลาการ หรือศาลจัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นการภายใน

“ข้อ ๓๒ คู่กรณี พยาน หรือบุคคลภายนอกไม่อาจขอตรวจดู ขอสำเนา หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองความถูกต้องของเอกสารที่เจ้าหน้าที่ของศาล ตุลาการ คณะตุลาการ หรือศาลจัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นการภายใน”

คู่กรณี พยาน หรือบุคคลภายนอก ย่อมไม่อาจขอตรวจดู ขอสำเนา หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองความถูกต้องของเอกสารที่เจ้าหน้าที่ของศาล ตุลาการ คณะตุลาการ หรือศาลจัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นการภายใน ทั้งนี้ ย่อมสอดคล้องกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๓)^{๔๕}

^{๔๕} มาตรา ๑๕ ข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยก็ได้ โดยคำนึงถึงการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ ประโยชน์สาธารณะ และประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้องประกอบกัน

ฯลฯ

ฯลฯ

(๓) ความเห็นหรือคำแนะนำภายในหน่วยงานของรัฐในการดำเนินการเรื่องหนึ่งเรื่องใด แต่ทั้งนี้ ไม่รวมถึงรายงานทางวิชาการ รายงานข้อเท็จจริง หรือข้อมูลข่าวสารที่นำมาใช้ในการทำความเห็นหรือคำแนะนำภายในดังกล่าว

ฯลฯ

ฯลฯ

ข้อ ๓๓ คำขอตรวจดู ขอสำเนา หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองความถูกต้องของเอกสารในสำนวน

“ข้อ ๓๓ คู่กรณี พยาน หรือบุคคลภายนอก ซึ่งประสงค์จะขอตรวจดู ขอสำเนา หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองความถูกต้องของเอกสารในสำนวน ให้ยื่นคำขอเป็นหนังสือต่อศาลตามวิธีการที่กำหนดไว้ในข้อ ๑๗ เว้นแต่ในระหว่างการไต่สวน อาจทำคำขอด้วยวาจาต่อศาล ในกรณีเช่นว่านี้ ให้ศาลบันทึกไว้ในรายงานการพิจารณาคดี”

หลัก

คู่กรณี พยาน หรือบุคคลภายนอก ซึ่งประสงค์จะขอตรวจดู ขอสำเนา หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองความถูกต้องของเอกสารในสำนวน

ขั้นตอน

ให้ยื่นคำขอเป็นหนังสือต่อศาลตามวิธีการที่กำหนดไว้ในข้อ ๑๗ โดยอาจแบ่งออกเป็น ๔ ช่องทางได้แก่

- ๑) ยื่นต่อศาลด้วยตนเอง หรือมอบฉันทะให้บุคคลอื่นดำเนินการแทนตน
- ๒) ส่งทางไปรษณีย์
- ๓) ส่งทางระบบงานคดีรัฐธรรมนูญอิเล็กทรอนิกส์
- ๔) ส่งทางสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่นที่ศาลกำหนด (ปัจจุบันยังไม่มีกำหนดแต่อย่างใด)

เว้นแต่ในระหว่างการไต่สวน อาจทำคำขอด้วยวาจาต่อศาล ในกรณีเช่นว่านี้ ให้ศาลบันทึกไว้ในรายงานการพิจารณาคดี

ข้อ ๓๔ ผู้มีอำนาจพิจารณาและมีคำสั่งตามคำขอตรวจดู ขอสำนวน หรือขอสำนวนที่มีคำรับรองความถูกต้องของเอกสารในสำนวน

“ข้อ ๓๔ คำขอที่ยื่นตามข้อ ๓๓ ให้เจ้าหน้าที่ของศาลตรวจสอบเพื่อนำเสนอคณะตุลาการหรือศาลพิจารณาและมีคำสั่ง คณะตุลาการ หรือศาลอาจมอบหมายให้ตุลาการคนหนึ่งคนใด พิจารณาและมีคำสั่งก็ได้

ในกรณีที่ศาลมีคำวินิจฉัยหรือมีคำสั่งที่ทำให้คดีเสร็จเด็ดขาดแล้ว คำขอที่ยื่นตามข้อ ๓๓ ให้หัวหน้าหน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลหรือผู้ได้รับมอบหมายพิจารณาและมีคำสั่ง เว้นแต่

(๑) กรณีหัวหน้าหน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลหรือผู้ได้รับมอบหมายเห็นว่ามีความจำเป็นให้เสนอศาลพิจารณาและมีคำสั่ง

(๒) กรณีบุคคลภายนอกขอคัดสำเนารายงานการพิจารณาคดี ให้หัวหน้าหน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลหรือผู้ได้รับมอบหมายเสนอตุลาการคนหนึ่งคนใดที่ได้รับมอบหมายจากศาลพิจารณาและมีคำสั่ง”

ผู้มีอำนาจพิจารณาและมีคำสั่งในคำขอตรวจดู ขอสำนวน หรือขอสำนวนที่มีคำรับรองความถูกต้องของเอกสารในสำนวน แบ่งออกเป็น ๒ กรณี

๑. ในกรณีที่ศาลยังไม่มีคำวินิจฉัยหรือมีคำสั่งที่ทำให้คดีเสร็จเด็ดขาด (ข้อ ๓๔ วรรคหนึ่ง) ให้เจ้าหน้าที่ของศาลตรวจสอบเพื่อนำเสนอคณะตุลาการหรือศาลพิจารณาและมีคำสั่ง คณะตุลาการ หรือศาลอาจมอบหมายให้ตุลาการคนหนึ่งคนใด พิจารณาและมีคำสั่งก็ได้

๒. ในกรณีที่ศาลมีคำวินิจฉัยหรือมีคำสั่งที่ทำให้คดีเสร็จเด็ดขาดแล้ว (ข้อ ๓๔ วรรคสอง) ให้หัวหน้าหน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลหรือผู้ได้รับมอบหมายพิจารณาและมีคำสั่ง เว้นแต่

(๑) กรณีหัวหน้าหน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลหรือผู้ได้รับมอบหมายเห็นว่ามีความจำเป็นให้เสนอศาลพิจารณาและมีคำสั่ง

(๒) กรณีบุคคลภายนอกขอคัดสำเนารายงานการพิจารณาคดี ให้หัวหน้าหน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลหรือผู้ได้รับมอบหมายเสนอตุลาการคนหนึ่งคนใดที่ได้รับมอบหมายจากศาลพิจารณาและมีคำสั่ง

ข้อ ๓๕ กรณีที่อนุญาตตามคำขอตรวจดู ขอสำเนา หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองความถูกต้องของเอกสารในสำนวน

“ข้อ ๓๕ ในกรณีที่มีคำสั่งอนุญาตคำขอที่ยื่นตามข้อ ๓๓ ให้ผู้ขอหรือบุคคลซึ่งได้รับมอบฉันทะจากผู้ขอเป็นผู้ตรวจดูหรือคัดสำเนา โดยผู้มีอำนาจอนุญาตตามข้อ ๓๔ จะกำหนดเงื่อนไขหรือวิธีการในการตรวจดูหรือคัดสำเนาเอกสารก็ได้ ทั้งนี้ ให้อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่ของศาล

การรับรองความถูกต้องของเอกสาร ให้เจ้าหน้าที่ของศาลเป็นผู้รับรอง โดยลงลายมือชื่อพร้อมทั้งชื่อตัว ชื่อสกุล และตำแหน่ง ตลอดจนวัน เดือน ปี ให้ชัดเจน ทั้งนี้ ให้รับรองตามจำนวนที่ผู้ยื่นคำขอขอให้รับรอง”

เงื่อนไขหรือวิธีการในการตรวจดูหรือคัดสำเนาเอกสาร (ข้อ ๓๕ วรรคหนึ่ง)

ในกรณีที่มีคำสั่งอนุญาตคำขอตรวจดู ขอสำเนา หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองความถูกต้องของเอกสารในสำนวน ให้ผู้ขอหรือบุคคลซึ่งได้รับมอบฉันทะจากผู้ขอเป็นผู้ตรวจดูหรือคัดสำเนา โดยผู้มีอำนาจอนุญาตตามข้อ ๓๔ จะกำหนดเงื่อนไขหรือวิธีการในการตรวจดูหรือคัดสำเนาเอกสารก็ได้ ทั้งนี้ ให้อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่ของศาล

การรับรองความถูกต้องของเอกสาร (ข้อ ๓๕ วรรคสอง)

ให้เจ้าหน้าที่ของศาลเป็นผู้รับรอง โดยลงลายมือชื่อพร้อมทั้งชื่อตัว ชื่อสกุล และตำแหน่ง ตลอดจนวัน เดือน ปี ให้ชัดเจน ทั้งนี้ ให้รับรองตามจำนวนที่ผู้ยื่นคำขอขอให้รับรอง

ข้อ ๓๖ ค่าธรรมเนียมการขอสำเนา หรือขอสำเนาที่มีคำรับรอง ความถูกต้องของเอกสารในสำนวน

“ข้อ ๓๖ ให้เรียกเก็บค่าธรรมเนียมการขอสำเนาหรือขอสำเนาที่มีคำรับรองความถูกต้องของเอกสารในสำนวน ดังต่อไปนี้

(๑) ค่าธรรมเนียมการขอสำเนาเอกสารในสำนวน หน้าละ ๑ บาท

(๒) ค่าธรรมเนียมการขอสำเนาที่มีคำรับรองความถูกต้องของเอกสารในสำนวน ฉบับละ ๒๐ บาท

ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้คัดสำเนาหรือได้รับอนุญาตให้คัดสำเนาที่มีคำรับรองความถูกต้องของเอกสารในสำนวนในรูปแบบของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ให้ได้รับการยกเว้นการเรียกเก็บค่าธรรมเนียม

การพิจารณายกเว้นหรือลดค่าธรรมเนียมให้อยู่ในดุลพินิจของผู้มีอำนาจอนุญาตตามข้อ ๓๔”

หลักการเก็บค่าธรรมเนียม (ข้อ ๓๖ วรรคหนึ่ง)

ให้เรียกเก็บค่าธรรมเนียมการขอสำเนาหรือขอสำเนาที่มีคำรับรองความถูกต้องของเอกสารในสำนวนดังต่อไปนี้

(๑) ค่าธรรมเนียมการขอสำเนาเอกสารในสำนวน หน้าละ ๑ บาท

(๒) ค่าธรรมเนียมการขอสำเนาที่มีคำรับรองความถูกต้องของเอกสารในสำนวน ฉบับละ ๒๐ บาท

กรณีการคัดสำเนาหรือได้รับอนุญาตให้คัดสำเนาที่มีคำรับรองความถูกต้องของเอกสารในสำนวนในรูปแบบของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (ข้อ ๓๖ วรรคสอง)

ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้คัดสำเนาหรือได้รับอนุญาตให้คัดสำเนาที่มีคำรับรองความถูกต้องของเอกสารในสำนวนในรูปแบบของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ให้ได้รับการยกเว้นการเรียกเก็บค่าธรรมเนียม

การยกเว้นหรือลดค่าธรรมเนียม (ข้อ ๓๖ วรรคสาม)

การพิจารณายกเว้นหรือลดค่าธรรมเนียมให้อยู่ในดุลพินิจของผู้มีอำนาจอนุญาตตามข้อ ๓๔ ได้

ส่วนที่ ๕

มาตรการหรือวิธีการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัย

ข้อ ๓๗ มาตรการหรือวิธีการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัย

“ข้อ ๓๗ คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจขอมาในคำร้องหรือคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา หรืออาจยื่นคำขอในเวลาใด ๆ ก่อนศาลวินิจฉัยคดี เพื่อให้ศาลมีมาตรการหรือวิธีการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัย อันจะมีผลเป็นการชะลอหรือระงับการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องไว้เป็นการชั่วคราว หรือมีมาตรการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของคู่กรณีฝ่ายที่ร้องขอไว้ในระหว่างการพิจารณาคดี หรือเพื่อประโยชน์แก่การบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลในภายหลัง

คำขอตามวรรคหนึ่ง ต้องแสดงให้เห็นอย่างชัดแจ้งว่าประสงฆ์ให้ศาลกำหนดมาตรการหรือวิธีการชั่วคราวอย่างใด เพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นอย่างร้ายแรงยากแก่การแก้ไขเยียวยาในภายหลังประการใด หรือเพื่อป้องกันความรุนแรงอันใกล้จะถึงอย่างไร

ในกรณีที่ไม่มีคำขอตามวรรคหนึ่งแต่พฤติการณ์แห่งคดีมีความจำเป็นรีบด่วน ศาลอาจกำหนดมาตรการหรือวิธีการใด ๆ เป็นการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัยได้ตามความจำเป็นและสมควรแก่กรณี”

มาตรการหรือวิธีการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัย ทั้งนี้ เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๑^{๕๖}

แบ่งออกเป็น ๒ กรณี ได้แก่ กรณีที่มีคำขอ และกรณีที่ไม่มีคำขอ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

กรณีแรก คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีคำขอเพื่อให้ศาลมีมาตรการหรือวิธีการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัย (ข้อ ๓๗ วรรคหนึ่งและวรรคสอง)

การมีคำขอมาในช่วงเวลาใด

คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจขอมาในคำร้องหรือคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา หรืออาจยื่นคำขอในเวลาใด ๆ ก่อนศาลวินิจฉัยคดี เพื่อให้ศาลมีมาตรการหรือวิธีการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัย

^{๕๖} มาตรา ๗๑ เพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นอย่างร้ายแรงที่ยากแก่การแก้ไขเยียวยาในภายหลัง หรือเพื่อป้องกันความรุนแรงอันใกล้จะถึงและคำร้องของผู้ร้องมีเหตุอันมีน้ำหนักที่ศาลจะวินิจฉัยให้เป็นไปตามคำร้อง เมื่อศาลเห็นสมควรหรือคู่กรณีได้ยื่นคำขอ ให้ศาลมีอำนาจกำหนดมาตรการหรือวิธีการใด ๆ เป็นการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัย และออกคำสั่งไปยังหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องให้ปฏิบัติได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และประเภทคดีที่กำหนดในข้อกำหนดของศาล

มาตรการหรือวิธีการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัยตามวรรคหนึ่ง ให้มีผลใช้บังคับได้ไม่เกินหกสิบวันนับแต่วันที่ศาลกำหนดมาตรการหรือวิธีการชั่วคราวนั้น

คำขอในเรื่องใด

อันจะมีผลเป็นการชะลอหรือระงับการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องไว้เป็นการชั่วคราว หรือมีมาตรการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของคู่กรณีฝ่ายที่ร้องขอไว้ในระหว่างการพิจารณาคดี หรือเพื่อประโยชน์แก่การบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลในภายหลัง

คำขอต้องแสดงอะไรบ้าง

คำขอต้องแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าประสงคืให้ศาลกำหนดมาตรการหรือวิธีการชั่วคราวอย่างใด เพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นอย่างร้ายแรงยากแก่การแก้ไขเยียวยาในภายหลังประการใด หรือเพื่อป้องกันความรุนแรงอันใกล้จะถึงอย่างไร

กรณีที่สอง คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มีคำขอเพื่อให้ศาลมีมาตรการหรือวิธีการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัย (ข้อ ๓๗ วรรคสาม)

ในกรณีที่ไม่มีคำขอตามวรรคหนึ่งแต่พฤติการณ์แห่งคดีมีความจำเป็นรีบด่วน ศาลอาจกำหนดมาตรการหรือวิธีการใด ๆ เป็นการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัยได้ตามความจำเป็นและสมควรแก่กรณี

ข้อ ๓๘ เหตุที่สั่งไม่รับคำขอให้ศาลมีมาตรการหรือวิธีการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัย

“ข้อ ๓๘ ในกรณีที่ศาลหรือคณะตุลาการเห็นว่าคำขอให้ศาลกำหนดมาตรการหรือวิธีการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัยโดยยื่นโดยไม่มีข้ออ้างหรือข้อเท็จจริงเพียงพอ หรือไม่มีเหตุผลหรือสาระอันควรได้รับการพิจารณา หรือไม่มีเหตุอันมีน้ำหนักที่ศาลจะวินิจฉัยให้เป็นไปตามคำขอ ให้สั่งไม่รับคำขอดังกล่าว”

๑. ผู้มีอำนาจพิจารณาในเรื่องมาตรการหรือวิธีการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัย
ได้แก่ ศาลหรือคณะตุลาการ

๒. ระยะเวลาในการพิจารณาคำขอ
ก่อนการวินิจฉัย

๓. เหตุที่สั่งไม่รับคำขอ
ได้แก่ ไม่มีข้ออ้างหรือข้อเท็จจริงเพียงพอ หรือไม่มีเหตุผลหรือสาระอันควรได้รับการพิจารณา หรือไม่มีเหตุอันมีน้ำหนักที่ศาลจะวินิจฉัยให้เป็นไปตามคำขอ

ข้อ ๓๙ กรณีที่ส่งรับคำขอเพื่อให้ศาลมีมาตรการหรือวิธีการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัย

“ข้อ ๓๙ เมื่อศาลหรือคณะตุลาการมีคำสั่งรับคำขอตามข้อ ๓๗ วรรคหนึ่ง และส่งสำเนาคำขอให้คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งทำคำคัดค้านคำขอนั้นแล้ว ให้ศาลนัดไต่สวนคำขอโดยเร็วเพื่อให้คู่กรณีนำพยานหลักฐานมาแสดงต่อศาลตามข้ออ้างหรือข้อคัดค้านของแต่ละฝ่าย และให้ศาลมีคำสั่งเกี่ยวกับคำขอดังกล่าวโดยไม่ชักช้า

ในกรณีที่มีเหตุฉุกเฉินรีบด่วนเป็นกรณีพิเศษและมีเหตุจำเป็นที่จะต้องกำหนดมาตรการหรือวิธีการใด ๆ เป็นการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัย ศาลอาจกำหนดมาตรการหรือวิธีการใด ๆ เป็นการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัยตามที่เห็นสมควรแก่กรณีได้โดยไม่ต้องไต่สวนและไม่ต้องรับฟังความเห็นของคู่กรณีหรือผู้เกี่ยวข้องก่อนก็ได้”

การพิจารณากรณีมาตรการหรือวิธีการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัย แบ่งออกเป็น ๒ กรณี

๑) กรณีปกติ

เมื่อศาลหรือคณะตุลาการมีคำสั่งรับคำขอมาตรการหรือวิธีการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัย และส่งสำเนาคำขอให้คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งทำคำคัดค้านคำขอนั้นแล้ว ให้ศาลนัดไต่สวนคำขอโดยเร็วเพื่อให้คู่กรณีนำพยานหลักฐานมาแสดงต่อศาลตามข้ออ้างหรือข้อคัดค้านของแต่ละฝ่าย และให้ศาลมีคำสั่งเกี่ยวกับคำขอดังกล่าวโดยไม่ชักช้า

๒) กรณีที่มีเหตุฉุกเฉินรีบด่วนเป็นกรณีพิเศษและมีเหตุจำเป็น

ศาลอาจกำหนดมาตรการหรือวิธีการใด ๆ เป็นการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัยตามที่เห็นสมควรแก่กรณีได้โดยไม่ต้องไต่สวนและไม่ต้องรับฟังความเห็นของคู่กรณีหรือผู้เกี่ยวข้องก่อนก็ได้

ข้อ ๔๐ มาตรการหรือวิธีการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัยตามประเภทคดี

“ข้อ ๔๐ มาตรการหรือวิธีการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัยตามข้อ ๓๗ วรรคหนึ่งหรือวรรคสาม ศาลอาจมีคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใดเป็นการเฉพาะดังต่อไปนี้ก็ได้

(๑) คดีเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายหรือร่างกฎหมาย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๐ วรรคหนึ่ง (๑) หากกฎหมายมิได้กำหนดมาตรการหรือวิธีการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะ และเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะอย่างสำคัญ ศาลอาจมีคำสั่งให้หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือผู้ซึ่งใช้อำนาจรัฐรอการพิจารณาหรือการดำเนินการเรื่องนั้นไว้ก่อน หรือชะลอการบังคับใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องไว้เป็นการชั่วคราวจนกว่าศาลจะมีคำวินิจฉัยหรือจนกว่าศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น แล้วแต่กรณี

(๒) คดีเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์การอิสระ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๐ วรรคหนึ่ง (๒) ศาลอาจมีคำสั่งให้หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ซึ่งใช้อำนาจรัฐ หรือคู่กรณี รอการพิจารณาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องนั้นไว้ก่อนจนกว่าศาลจะมีคำวินิจฉัยหรือจนกว่าศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

(๓) คดีเกี่ยวกับการร้องขอให้เลิกการกระทำล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ ศาลอาจมีคำสั่งให้หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือผู้ซึ่งใช้อำนาจรัฐ หรือคู่กรณี กระทำการหรือระงับการกระทำใด ๆ ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนไว้เป็นการชั่วคราวจนกว่าศาลจะมีคำวินิจฉัยหรือจนกว่าศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

(๔) คดีที่ประชาชนหรือชุมชนยื่นคำร้อง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๑ ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๕ ศาลอาจมีคำสั่งให้หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือผู้ซึ่งใช้อำนาจรัฐ ดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีไปก่อนหรือรอการพิจารณาหรือการดำเนินการเรื่องอื่นใดไว้ก่อนจนกว่าศาลจะมีคำวินิจฉัยหรือจนกว่าศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

(๕) คดีเกี่ยวกับหนังสือสัญญาที่ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๘ ศาลอาจมีคำสั่งให้หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือผู้ซึ่งใช้อำนาจรัฐรอการพิจารณาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องนั้นไว้ก่อนจนกว่าศาลจะมีคำวินิจฉัยหรือจนกว่าศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

(๖) คดีที่ผู้ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ร้องขอว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ศาลอาจมีคำสั่งให้หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือผู้ซึ่งใช้อำนาจรัฐกระทำการหรือมิให้กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดที่เกี่ยวข้องจนกว่าศาลจะมีคำวินิจฉัยหรือจนกว่าศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

(๗) คดีที่ขอให้พิจารณาวินิจฉัยว่ามติของคณะรัฐมนตรีหรือการดำเนินการของคณะรัฐมนตรีเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๙ ศาลอาจมีคำสั่งให้ชะลอการดำเนินการหรือการบังคับการให้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง หรือสั่งการให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวไปก่อนจนกว่าศาลจะมีคำวินิจฉัยหรือจนกว่าศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

(๘) คดีที่ขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ และกฎหมายอื่น ศาลอาจกำหนดมาตรการหรือวิธีการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัยเพื่อคุ้มครอง

ประโยชน์ของผู้ขอหรือคู่กรณีในระหว่างการพิจารณาคดี หรือสั่งให้พรรคการเมืองระงับการกระทำใดไว้เป็นการชั่วคราวตามคำขอของคณะกรรมการการเลือกตั้ง นายทะเบียน หรืออัยการสูงสุด แล้วแต่กรณี จนกว่าศาลจะมีคำวินิจฉัยหรือจนกว่าศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

การมีคำสั่งตามวรรคหนึ่งต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและพอสมควรแก่กรณี และต้องเป็นไปเพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นอย่างร้ายแรงที่ยากแก่การแก้ไขเยียวยาในภายหลัง หรือเพื่อป้องกันความรุนแรงอันใกล้จะถึง

การมีคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัยตามวรรคหนึ่งให้เป็นที่สิ้นสุด และให้มีผลใช้บังคับได้ไม่เกินหกสิบวันนับแต่วันที่ศาลกำหนดมาตรการหรือวิธีการชั่วคราวนั้น แต่กรณีที่มีข้อเท็จจริงใหม่อันเป็นสาระสำคัญที่ทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องกำหนดมาตรการหรือวิธีการชั่วคราวขึ้นใหม่ ศาลอาจออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการชั่วคราวใหม่ได้ โดยจะต้องมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของตุลาการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ทั้งนี้ การออกคำสั่งแต่ละครั้งให้มีผลใช้บังคับได้ไม่เกินหกสิบวันนับแต่วันที่ศาลกำหนดมาตรการหรือวิธีการชั่วคราวนั้น”

มาตรการหรือวิธีการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัยตามประเภทคดี

๑) คดีเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายหรือร่างกฎหมาย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๐ วรรคหนึ่ง (๑)

ย่อมเป็นไปตามข้อ ๔๐ วรรคหนึ่ง (๑) กล่าวคือ หากกฎหมายมิได้กำหนดมาตรการหรือวิธีการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะ และเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะอย่างสำคัญ ศาลอาจมีคำสั่งให้หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือผู้ซึ่งใช้อำนาจรัฐรอการพิจารณาหรือการดำเนินการเรื่องนั้นไว้ก่อน หรือชะลอการบังคับใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องไว้เป็นการชั่วคราวจนกว่าศาลจะมีคำวินิจฉัยหรือจนกว่าศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น แล้วแต่กรณี

๒) คดีเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์การอิสระ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๐ วรรคหนึ่ง (๒)

ย่อมเป็นไปตามข้อ ๔๐ วรรคหนึ่ง (๒) กล่าวคือ ศาลอาจมีคำสั่งให้หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ซึ่งใช้อำนาจรัฐ หรือคู่กรณี รอการพิจารณาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องนั้นไว้ก่อนจนกว่าศาลจะมีคำวินิจฉัยหรือจนกว่าศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

๓) คดีเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจอื่นตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๐ วรรคหนึ่ง (๓)

ย่อมเป็นไปตามข้อ ๔๐ วรรคหนึ่ง (๓) ถึง (๘) กล่าวคือ

ข้อ ๔๐ วรรคหนึ่ง (๓) คดีเกี่ยวกับการร้องขอให้เลิกการกระทำล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๙ ศาลอาจมีคำสั่งให้

หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือผู้ซึ่งใช้อำนาจรัฐ หรือคู่กรณี กระทำการหรือระงับการกระทำใด ๆ ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนไว้เป็นการชั่วคราวจนกว่าศาลจะมีคำวินิจฉัยหรือจนกว่าศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๔๐ วรรคหนึ่ง (๔) คดีที่ประชาชนหรือชุมชนยื่นคำร้อง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๑ ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๕ ศาลอาจมีคำสั่งให้หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือผู้ซึ่งใช้อำนาจรัฐดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีไปก่อนหรือรอกการพิจารณาหรือการดำเนินการเรื่องอื่นใดไว้ก่อนจนกว่าศาลจะมีคำวินิจฉัยหรือจนกว่าศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๔๐ วรรคหนึ่ง (๕) คดีเกี่ยวกับหนังสือสัญญาที่ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๘ ศาลอาจมีคำสั่งให้หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือผู้ซึ่งใช้อำนาจรัฐรอกการพิจารณาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องนั้นไว้ก่อนจนกว่าศาลจะมีคำวินิจฉัยหรือจนกว่าศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๔๐ วรรคหนึ่ง (๖) คดีที่ผู้ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ร้องขอว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๓ ศาลอาจมีคำสั่งให้หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือผู้ซึ่งใช้อำนาจรัฐกระทำการหรือมิให้กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดที่เกี่ยวข้องจนกว่าศาลจะมีคำวินิจฉัยหรือจนกว่าศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๔๐ วรรคหนึ่ง (๗) คดีที่ขอให้พิจารณาวินิจฉัยว่ามติของคณะรัฐมนตรีหรือการดำเนินการของคณะรัฐมนตรีเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๙ ศาลอาจมีคำสั่งให้ชะลอการดำเนินการหรือการบังคับการให้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง หรือสั่งการให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวไปก่อนจนกว่าศาลจะมีคำวินิจฉัยหรือจนกว่าศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๔๐ วรรคหนึ่ง (๘) คดีที่ขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ และกฎหมายอื่น ศาลอาจกำหนดมาตรการหรือวิธีการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัยเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของผู้ขอหรือคู่กรณีในระหว่างการพิจารณาคดี หรือสั่งให้พรรคการเมืองระงับการกระทำใดไว้เป็นการชั่วคราวตามคำขอของคณะกรรมการการเลือกตั้ง นายทะเบียนหรืออัยการสูงสุด แล้วแต่กรณี จนกว่าศาลจะมีคำวินิจฉัยหรือจนกว่าศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

หลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการมีมาตรการหรือวิธีการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัย (ข้อ ๔๐ วรรคสอง และวรรคสาม)

๑) ต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและพอสมควรแก่กรณี และต้องเป็นไปเพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นอย่างร้ายแรงที่ยากแก่การแก้ไขเยียวยาในภายหลัง หรือเพื่อป้องกันความรุนแรงอันใกล้จะถึง

๒) การมีคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัยตามวรรคหนึ่งให้เป็นที่สุด และให้มีผลใช้บังคับได้ไม่เกิน ๖๐ วัน นับแต่วันที่ศาลกำหนดมาตรการหรือวิธีการชั่วคราวนั้น

๓) กรณีที่มีข้อเท็จจริงใหม่อันเป็นสาระสำคัญที่ทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องกำหนดมาตรการหรือวิธีการชั่วคราวขึ้นใหม่ ศาลอาจออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการชั่วคราวใหม่ได้ โดยจะต้องมีมติด้วย

คะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของตุลาการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ทั้งนี้ การออกคำสั่งแต่ละครั้งให้มีผลใช้บังคับได้ไม่เกิน ๖๐ วัน นับแต่วันที่ศาลกำหนดมาตรการหรือวิธีการชั่วคราวนั้น

ระยะเวลา ๖๐ วัน ชำรงต้น ย่อมสอดคล้องกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๑ วรรคสอง^{๔๗}

^{๔๗} มาตรา ๗๑ เพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นอย่างร้ายแรงที่ยากแก่การแก้ไขเยียวยาในภายหลัง หรือเพื่อป้องกันความรุนแรงอันใกล้จะถึงและคำร้องของผู้ร้องมีเหตุอันมีน้ำหนักที่ศาลจะวินิจฉัยให้เป็นไปตามคำร้อง เมื่อศาลเห็นสมควรหรือคู่กรณีได้ยื่นคำขอ ให้ศาลมีอำนาจกำหนดมาตรการหรือวิธีการใด ๆ เป็นการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัย และออกคำสั่งไปยังหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องให้ปฏิบัติได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และประเภทคดีที่กำหนดในข้อกำหนดของศาล

มาตรการหรือวิธีการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัยตามวรรคหนึ่ง ให้มีผลใช้บังคับได้ไม่เกินหกสิบวันนับแต่วันที่ศาลกำหนดมาตรการหรือวิธีการชั่วคราวนั้น

หมวด ๓
การทำคำวินิจฉัยหรือคำสั่ง
และการบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัย

ข้อ ๔๑ การทำคำวินิจฉัย

“ข้อ ๔๑ ในการวินิจฉัยคดี ตุลาการซึ่งเป็นองค์คณะทุกคนต้องทำความเห็นส่วนตัวเป็นหนังสือ พร้อมทั้งแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุม และให้ที่ประชุมปรึกษาหารือร่วมกันก่อนแล้วจึงลงมติ

ความเห็นส่วนตัวตามวรรคหนึ่ง ให้ทำโดยลับและต้องเผยแพร่ต่อสาธารณะ โดยเผยแพร่ผ่านทางระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและปิดประกาศไว้ ณ ที่ทำการศาล ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ มีคำวินิจฉัย

การทำคำวินิจฉัยของศาล องค์คณะอาจมอบหมายให้ตุลาการคนหนึ่งคนใดเป็นผู้จัดทำคำวินิจฉัยตาม มติของศาลก็ได้

คำวินิจฉัยของศาล ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ มีคำวินิจฉัย”

การทำคำวินิจฉัย

ข้อ ๔๑ ย่อมสอดคล้องกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของ ศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๕^{๔๔} ดังนี้

๑) ในการวินิจฉัยคดี ตุลาการซึ่งเป็นองค์คณะทุกคนต้องทำความเห็นส่วนตัวเป็นหนังสือ พร้อมทั้ง แถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุม และให้ที่ประชุมปรึกษาหารือร่วมกันก่อนแล้วจึงลงมติ (ข้อ ๔๑ วรรคหนึ่ง)

๒) ความเห็นส่วนตัวให้ทำโดยลับและต้องเผยแพร่ต่อสาธารณะ โดยเผยแพร่ผ่านทางระบบ เทคโนโลยีสารสนเทศและปิดประกาศไว้ ณ ที่ทำการศาล ภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่ มีคำวินิจฉัย (ข้อ ๔๑ วรรคสอง)

ที่ขีดเส้นใต้ เป็นข้อความที่เพิ่มเติมในข้อกำหนดตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๕ วรรคสอง ได้กำหนดไว้

๓) การทำคำวินิจฉัยของศาล องค์คณะอาจมอบหมายให้ตุลาการคนหนึ่งคนใดเป็นผู้จัดทำคำวินิจฉัย ตามมติของศาลก็ได้ (ข้อ ๔๑ วรรคสาม)

^{๔๔} มาตรา ๗๕ ในการวินิจฉัยคดี ตุลาการซึ่งเป็นองค์คณะทุกคนต้องทำความเห็นส่วนตัวเป็นหนังสือ พร้อมทั้งแถลง ด้วยวาจาต่อที่ประชุม และให้ที่ประชุมปรึกษาหารือร่วมกันก่อน แล้วจึงลงมติ

ความเห็นส่วนตัวตามวรรคหนึ่ง ให้ทำโดยลับและต้องเผยแพร่ต่อสาธารณะตามข้อกำหนดของศาล การทำคำวินิจฉัยของศาล องค์คณะอาจมอบหมายให้ตุลาการคนหนึ่งคนใดเป็นผู้จัดทำคำวินิจฉัยตามมติของ ศาลก็ได้

คำวินิจฉัยของศาล ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ มีคำวินิจฉัย

๔) คำวินิจฉัยของศาล ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่มิคำวินิจฉัย
(ข้อ ๔๑ วรรคสี่)

ข้อ ๔๒ กรณีที่มีคำวินิจฉัย

“ข้อ ๔๒ คำวินิจฉัยของศาลให้มีผลในวันอ่าน

ในกรณีที่ศาลมีคำวินิจฉัยคดีที่มีคู่กรณี ถ้าคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย แล้วแต่กรณี ทราบนัดโดยชอบแล้วไม่มา ให้ศาลบันทึกไว้และให้ถือว่าคำวินิจฉัยนั้นได้อ่านโดยชอบแล้ว

ในกรณีที่ศาลมีคำวินิจฉัยคดีที่ไม่มีผู้ถูกร้อง ให้ศาลแจ้งคำวินิจฉัยของศาลแก่ผู้ร้อง และให้ถือว่าวันที่ศาลลงมติซึ่งเป็นวันที่ปรากฏในคำวินิจฉัยเป็นวันอ่าน

ในกรณีที่ศาลมีคำวินิจฉัยคดีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๓ มาตรา ๒๑๒ มาตรา ๒๑๓ หรือ มาตรา ๒๓๑ (๑) ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลจัดทำประกาศผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลส่งไปประกาศในราชกิจจานุเบกษาโดยเร็ว

การแจ้งให้คู่กรณีมาฟังคำวินิจฉัยและการอ่านคำวินิจฉัยของศาลตามวรรคสอง ศาลต้องแจ้ง วัน เวลา และสถานที่ให้คู่กรณีทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวันหรือภายในระยะเวลาตามที่ศาลกำหนด เว้นแต่ในกรณีที่มีการไต่สวนและศาลได้แจ้งวันนัดให้คู่กรณีทราบแล้ว

การแจ้งคำวินิจฉัยตามวรรคสาม ให้แจ้งเป็นหนังสือไปยังผู้ร้อง และให้นำความในหมวด ๒ ส่วนที่ ๒ วิธีการส่งสำเนาคำร้อง สำเนาคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา หรือเอกสารอื่นใด และการปิดประกาศของศาล มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม”

ข้อ ๔๒ ย่อมสอดคล้องกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๖^{๔๔} ดังนี้

๑) คำวินิจฉัยของศาลให้มีผลในวันอ่าน (ข้อ ๔๒ วรรคหนึ่ง)

๒) ในกรณีที่ศาลมีคำวินิจฉัยคดีที่มีคู่กรณี ถ้าคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย แล้วแต่กรณี ทราบนัดโดยชอบแล้วไม่มา ให้ศาลบันทึกไว้และให้ถือว่าคำวินิจฉัยนั้นได้อ่านโดยชอบแล้ว (ข้อ ๔๒ วรรคสอง)

๓) ในกรณีที่ศาลมีคำวินิจฉัยคดีที่ไม่มีผู้ถูกร้อง ให้ศาลแจ้งคำวินิจฉัยของศาลแก่ผู้ร้อง และให้ถือว่าวันที่ศาลลงมติซึ่งเป็นวันที่ปรากฏในคำวินิจฉัยเป็นวันอ่าน (ข้อ ๔๒ วรรคสาม)

^{๔๔} มาตรา ๗๖ คำวินิจฉัยของศาลให้มีผลในวันอ่าน

ในกรณีที่ศาลมีคำวินิจฉัยคดีที่มีคู่กรณี ถ้าคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย แล้วแต่กรณี ทราบนัดโดยชอบแล้วไม่มา ให้ศาลบันทึกไว้ และให้ถือว่าคำวินิจฉัยนั้นได้อ่านโดยชอบแล้ว

ในกรณีที่ศาลมีคำวินิจฉัยคดีที่ไม่มีผู้ถูกร้อง ให้ศาลแจ้งคำวินิจฉัยของศาลแก่ผู้ร้องหรือผู้มีหนังสือขอให้ศาลพิจารณาคำวินิจฉัย และให้ถือว่าวันที่ศาลลงมติซึ่งเป็นวันที่ปรากฏในคำวินิจฉัยเป็นวันอ่าน

ในกรณีที่ศาลมีคำวินิจฉัยคดีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๓ มาตรา ๒๑๒ มาตรา ๒๑๓ หรือมาตรา ๒๓๑ (๑) ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลจัดทำประกาศผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลส่งไปประกาศในราชกิจจานุเบกษาโดยเร็ว

การแจ้งให้คู่กรณีมาฟังคำวินิจฉัยและการอ่านคำวินิจฉัยของศาลตามวรรคสอง และการแจ้งคำวินิจฉัยตามวรรคสาม ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการตามข้อกำหนดของศาล

๔) ในกรณีที่ศาลมีคำวินิจฉัยคดีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๓ มาตรา ๒๑๒ มาตรา ๒๑๓ หรือมาตรา ๒๓๑ (๑) ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลจัดทำประกาศผลแห่งคำวินิจฉัยของศาล ส่งไปประกาศในราชกิจจานุเบกษาโดยเร็ว (ข้อ ๔๒ วรรคสี่)

๔) การแจ้งให้คู่กรณีมาฟังคำวินิจฉัยและการอ่านคำวินิจฉัยของศาลตามวรรคสอง ศาลต้องแจ้ง วัน เวลา และสถานที่ให้คู่กรณีทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๗ วันหรือภายในระยะเวลาตามที่ศาลกำหนด เว้นแต่ในกรณีที่มีการไต่สวนและศาลได้แจ้งวันนัดให้คู่กรณีทราบแล้ว (ข้อ ๔๒ วรรคห้า)

๕) การแจ้งคำวินิจฉัยตามวรรคสาม ให้แจ้งเป็นหนังสือไปยังผู้ร้อง และให้นำความในหมวด ๒ ส่วนที่ ๒ วิธีการส่งสำเนาคำร้อง สำเนาคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา หรือเอกสารอื่นใด และการปิดประกาศของศาล มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม (ข้อ ๔๒ วรรคหก)

หมายเหตุ ข้อความที่ขีดเส้นใต้ใน ๔) และ ๕) เป็นหลักเกณฑ์และวิธีการในเรื่องการแจ้งให้คู่กรณี มาฟังคำวินิจฉัยและการอ่านคำวินิจฉัยของศาล ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๖ วรรคห้า

ข้อ ๔๓ กรณีที่มีคำวินิจฉัยหรือคำสั่งมีขอผิดพลาดหรือผิดหลงเล็กน้อย

“ข้อ ๔๓ ในกรณีที่คำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลมีขอผิดพลาดหรือผิดหลงเล็กน้อย เมื่อศาลเห็นเอง หรือเมื่อคู่กรณีร้องขอและศาลเห็นสมควร ศาลจะมีคำสั่งแก้ไขเพิ่มเติมขอผิดพลาดหรือผิดหลงเล็กน้อยเช่นว่านั้นให้ถูกต้องก็ได้

การทำคำสั่งแก้ไขเพิ่มเติมตามวรรคหนึ่งจะต้องไม่เป็นการกลับหรือแก้ผลในคำวินิจฉัยหรือคำสั่งเดิม เมื่อได้ทำคำสั่งเช่นว่านั้นแล้ว ให้แจ้งคู่กรณีทราบ และให้นำความในข้อ ๔๑ วรรคสามและวรรคสี่ มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม

เมื่อได้ทำคำสั่งเช่นว่านั้นแล้ว ห้ามมิให้คัดสำเนาคำวินิจฉัยหรือคำสั่งเดิม เว้นแต่จะได้คัดสำเนาคำสั่งเพิ่มเติมนั้นรวมไปด้วย”

ข้อ ๔๓ ย่อมสอดคล้องกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๘^{๕๐} ดังนี้

๑) ในกรณีที่คำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลมีขอผิดพลาดหรือผิดหลงเล็กน้อย เมื่อศาลเห็นเอง หรือเมื่อคู่กรณีร้องขอและศาลเห็นสมควร ศาลจะมีคำสั่งแก้ไขเพิ่มเติมขอผิดพลาดหรือผิดหลงเล็กน้อยเช่นว่านั้นให้ถูกต้องก็ได้ (ข้อ ๔๓ วรรคหนึ่ง)

๒) การทำคำสั่งแก้ไขเพิ่มเติมตามวรรคหนึ่งจะต้องไม่เป็นการกลับหรือแก้ผลในคำวินิจฉัยหรือคำสั่งเดิม เมื่อได้ทำคำสั่งเช่นว่านั้นแล้ว ให้แจ้งคู่กรณีทราบ และให้นำความในข้อ ๔๑ วรรคสามและวรรคสี่ มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม (ข้อ ๔๓ วรรคสอง)

๓) เมื่อได้ทำคำสั่งเช่นว่านั้นแล้ว ห้ามมิให้คัดสำเนาคำวินิจฉัยหรือคำสั่งเดิม เว้นแต่จะได้คัดสำเนาคำสั่งเพิ่มเติมนั้นรวมไปด้วย (ข้อ ๔๓ วรรคสาม)

หมายเหตุ ที่ขีดเส้นใต้เป็นข้อความเป็นหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการจัดทำคำสั่งซึ่งออกตามความพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๘ วรรคสาม

^{๕๐} มาตรา ๗๘ ในกรณีที่คำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลมีขอผิดพลาดหรือผิดหลงเล็กน้อย เมื่อศาลเห็นเอง หรือเมื่อคู่กรณีร้องขอและศาลเห็นสมควร ศาลจะมีคำสั่งแก้ไขเพิ่มเติมขอผิดพลาดหรือผิดหลงเล็กน้อยเช่นว่านั้นให้ถูกต้องก็ได้

การทำคำสั่งแก้ไขเพิ่มเติมตามวรรคหนึ่งจะต้องไม่เป็นการกลับหรือแก้ผลในคำวินิจฉัยหรือคำสั่งเดิม เมื่อได้ทำคำสั่งเช่นว่านั้นแล้ว ให้แจ้งคู่กรณีทราบ และให้นำความในมาตรา ๗๕ วรรคสามและวรรคสี่ มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม

หลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการจัดทำคำสั่งตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของศาล

ในกรณีนี้ศาลรัฐธรรมนูญเคยมีแนวทางการแก้ไขคำสั่งตามคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญ แก้ไขเพิ่มเติมคำสั่งที่ ๓๔/๒๕๖๓^{๕๐} โดยในเนื้อหาของคำสั่งมีว่า “คดีสืบเนื่องจากศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งที่ ๓๔/๒๕๖๓ วันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๓ ไม่รับคำร้องของผู้ร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย

ต่อมา ผู้ร้องยื่นคำร้องฉบับลงวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๓ มีสาระสรุปความได้ว่าคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่วินิจฉัยในหน้าที่ ๔ บรรทัดที่ ๑๒ ถึงบรรทัดที่ ๑๕ ว่า “และตามคำร้องไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้ร้องได้อุทธรณ์คำสั่งของศาลปกครองสุพรรณบุรีภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่ศาลปกครองสุพรรณบุรีมีคำสั่งตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๗๓ วรรคหนึ่ง จึงเป็นเรื่องที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลอื่น หรือเรื่องที่ศาลอื่นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว” นั้น ไม่ถูกต้องตามความเป็นจริงเพราะผู้ร้องได้ยื่นอุทธรณ์คำสั่งของศาลปกครองสุพรรณบุรีต่อศาลปกครองสูงสุดตามคำร้องที่ คร.๗๙/๒๕๖๓ ก่อนแล้ว จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญแก้ไขให้ถูกต้อง

พิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อได้ความว่าตั้งแต่ก่อนวันที่ผู้ร้องยื่นคำร้องคดีนี้ต่อศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ร้องยื่นอุทธรณ์คำสั่งของศาลปกครองสุพรรณบุรีต่อศาลปกครองสูงสุดแล้ว ปรากฏตามสำเนาใบรับสำนักงานศาลปกครองสูงสุด คำร้องที่ คร.๗๙/๒๕๖๓ ทำให้คำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๔/๒๕๖๓ วันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๓ หน้าที่ ๔ บรรทัดที่ ๑๒ ถึงบรรทัดที่ ๑๕ ที่ว่า “และตามคำร้องไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้ร้องได้อุทธรณ์คำสั่งของศาลปกครองสุพรรณบุรีภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่ศาลปกครองสุพรรณบุรีมีคำสั่งตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๗๓ วรรคหนึ่ง” และที่ว่า “หรือเรื่องที่ศาลอื่นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว” นั้นผิดพลาด เป็นกรณีคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญที่มีข้อผิดพลาดเล็กน้อย ศาลรัฐธรรมนูญย่อมมีอำนาจแก้ไขให้ถูกต้องได้เพราะมิใช่เป็นการกลับหรือแก้ผลในคำสั่งเดิม อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๘ ให้แก้ไขคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓๔/๒๕๖๓ วันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๓ หน้าที่ ๔ บรรทัดที่ ๑๒ ถึงบรรทัดที่ ๑๔ จากข้อความที่ว่า “และตามคำร้องไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้ร้องได้อุทธรณ์คำสั่งของศาลปกครองสุพรรณบุรีภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่ศาลปกครองสุพรรณบุรีมีคำสั่งตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๗๓ วรรคหนึ่ง” เป็น “ต่อมาผู้ร้องได้ยื่นอุทธรณ์คำสั่งของศาลปกครองสุพรรณบุรีต่อศาลปกครองสูงสุด” และบรรทัดที่ ๑๕ ให้ตัดข้อความที่ว่า “หรือเรื่องที่ศาลอื่นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว” นอกจากนี้ที่มีคำสั่งแก้ไขดังกล่าวคงเป็นไปตามข้อความเดิมทุกประการ

ทั้งนี้ห้ามมิให้คัดสำเนาคำสั่งเดิม เว้นแต่จะได้คัดสำเนาคำสั่งเพิ่มเติมนี้รวมไปด้วยตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๔๓ วรรคสาม”

^{๕๐} http://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/download/article/article_๒๐๒๐๐๕๑๔๑๕๑๓๓๕.pdf

ข้อ ๔๔ กรณีที่คู่กรณีไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือมีข้อขัดข้องในการปฏิบัติตามคำสั่ง

“ข้อ ๔๔ ในกรณีที่ศาลกำหนดคำสั่งไว้ในคำวินิจฉัยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ มาตรา ๗๔ เมื่อความปรากฏแก่ศาล หรือคู่กรณียื่นคำขอ หรือองค์กร หรือหน่วยงานของรัฐ หรือบุคคลใด ที่มีหน้าที่ในการบังคับ รายงานต่อศาลว่า คู่กรณียังไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของศาลหรือมีข้อขัดข้องในการปฏิบัติตามคำสั่งของศาล ให้ศาลมีอำนาจพิจารณาหรือไต่สวนและมีคำสั่งกำหนดวิธีการดำเนินการให้เป็นไปตามคำวินิจฉัย หรือมีคำสั่งใด ๆ เพื่อให้การบังคับคดีเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว”

ข้อ ๔๔ ย่อมเป็นไปตามบทอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๔^{๕๖} ที่บัญญัติให้ หลักเกณฑ์ วิธีการ และประเภทคดีที่กำหนดในข้อกำหนดศาล

๑. ผู้ริเริ่มเมื่อพบว่า ๑.๑ คู่กรณียังไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของศาล หรือ ๑.๒ มีข้อขัดข้องในการปฏิบัติตามคำสั่งของศาล ได้แก่

- ๑) ศาลเห็นเอง
- ๒) คู่กรณียื่นคำขอ
- ๓) องค์กร หรือหน่วยงานของรัฐ หรือบุคคลใดที่มีหน้าที่ในการบังคับ รายงานต่อศาล

๒. การดำเนินการ

ให้ศาลมีอำนาจพิจารณาหรือไต่สวนและมีคำสั่งกำหนดวิธีการดำเนินการให้เป็นไปตามคำวินิจฉัย หรือมีคำสั่งใด ๆ เพื่อให้การบังคับคดีเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว

^{๕๖} มาตรา ๗๔ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยของศาล หากมีความจำเป็นจะต้องบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัย ให้ศาลมีอำนาจกำหนดคำสั่งให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลไว้ในคำวินิจฉัยนั้น โดยศาลอาจกำหนดให้มีผลไปในอนาคตขณะใดขณะหนึ่งหลังวันอ่านคำวินิจฉัย หรืออาจกำหนดเงื่อนไขหรือมาตรการในการบังคับอย่างหนึ่งอย่างใด ทั้งนี้ ตามความจำเป็นหรือสมควร ตามความเป็นธรรมแห่งกรณี และให้องค์กร หน่วยงานของรัฐ หรือบุคคลใดที่มีหน้าที่ในการบังคับรายงานผลการปฏิบัติหรือข้อขัดข้องในการปฏิบัติตามคำสั่งของศาลต่อศาลภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำวินิจฉัย หรือภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และประเภทคดีที่กำหนดในข้อกำหนดของศาล

ข้อ ๔๕ กรณีที่ไม่ได้ปฏิบัติตามคำบังคับของศาล

“ข้อ ๔๕ เมื่อปรากฏว่าองค์กร หน่วยงานของรัฐ หรือบุคคลใดที่มีหน้าที่ในการบังคับมิได้ปฏิบัติตามคำบังคับของศาลให้ถูกต้องครบถ้วน หรือปฏิบัติล่าช้าเกินสมควร ให้ศาลไต่สวนหรือแสวงหาข้อเท็จจริง ถ้าศาลไต่สวนแล้วเห็นว่าข้อเท็จจริงเพียงพอให้ฟังได้ว่าการที่ไม่ได้ปฏิบัติตามคำบังคับตามคำวินิจฉัยของศาลให้ถูกต้องครบถ้วนหรือปฏิบัติล่าช้าเป็นไปโดยไม่มีเหตุอันสมควร ศาลอาจแจ้งให้นายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภา ประธานองค์กรอิสระ นายทะเบียนพรรคการเมือง ผู้บังคับบัญชา ผู้กำกับดูแล หรือผู้ควบคุม ตามความจำเป็นและสมควรแก่ประเภทคดี เพื่อดำเนินการหรือบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาล และแจ้งผลให้ศาลทราบโดยเร็ว”

ข้อ ๔๕ ย่อมเป็นไปตามบทอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๔^{๕๓}

ส่วนเหตุ

เมื่อปรากฏว่าองค์กร หน่วยงานของรัฐ หรือบุคคลใดที่มีหน้าที่ในการบังคับ มิได้ปฏิบัติตามคำบังคับของศาลให้ถูกต้องครบถ้วน หรือปฏิบัติล่าช้าเกินสมควร

ส่วนผล

๑) ให้ศาลไต่สวนหรือแสวงหาข้อเท็จจริง

๒) ถ้าศาลไต่สวนแล้วเห็นว่าข้อเท็จจริงเพียงพอให้ฟังได้ว่าการที่ไม่ได้ปฏิบัติตามคำบังคับตามคำวินิจฉัยของศาลให้ถูกต้องครบถ้วนหรือปฏิบัติล่าช้าเป็นไปโดยไม่มีเหตุอันสมควร ศาลอาจแจ้งให้นายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภา ประธานองค์กรอิสระ นายทะเบียนพรรคการเมือง ผู้บังคับบัญชา ผู้กำกับดูแล หรือผู้ควบคุม ตามความจำเป็นและสมควรแก่ประเภทคดี เพื่อดำเนินการหรือบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาล และแจ้งผลให้ศาลทราบโดยเร็ว

^{๕๓} มาตรา ๗๔ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยของศาล หากมีความจำเป็นจะต้องบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัย ให้ศาลมีอำนาจกำหนดคำบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลไว้ในคำวินิจฉัยนั้น โดยศาลอาจกำหนดให้มีผลไปในอนาคตขณะใดขณะหนึ่งหลังวันอ่านคำวินิจฉัย หรืออาจกำหนดเงื่อนไขหรือมาตรการในการบังคับอย่างหนึ่งอย่างใด ทั้งนี้ ตามความจำเป็นหรือสมควร ตามความเป็นธรรมแห่งกรณี และให้องค์กร หน่วยงานของรัฐ หรือบุคคลใดที่มีหน้าที่ในการบังคับรายงานผลการปฏิบัติหรือข้อขัดข้องในการปฏิบัติตามคำบังคับของศาลต่อศาลภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำวินิจฉัย หรือภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และประเภทคดีที่กำหนดในข้อกำหนดของศาล

ทั้งนี้ หากพิจารณาจากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ผ่านมาที่มีการนำพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๔ กรณีของ “คำบังคับ” มาปรับใช้แล้วในหลายคำวินิจฉัย ตลอดจนมีกรณีของ “คำแนะนำ” ในบางกรณีด้วย เช่น

(๑) กรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๘ ซึ่งมีสถานะเป็น “คำบังคับ”

- คำวินิจฉัยที่ ๒-๓/๒๕๖๓ วินิจฉัยว่า “... ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ ทรราชันโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ เฉพาะการพิจารณาลงมติในวาระที่สอง วาระที่สาม และข้อสังเกตของคณะกรรมการการเท่านั้น โดยกำหนดคำบังคับให้สภาผู้แทนราษฎรดำเนินการให้ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเฉพาะในวาระที่สองวาระที่สาม และข้อสังเกตของคณะกรรมการ และให้เสนอร่างพระราชบัญญัติที่แก้ไขให้ถูกต้องดังกล่าวต่อวุฒิสภาเพื่อดำเนินการต่อไปตามรัฐธรรมนูญ พร้อมทั้งให้สภาผู้แทนราษฎรรายงานผลการปฏิบัติตามคำบังคับดังกล่าวต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๔”

(๒) กรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีสถานะเป็น “คำบังคับ” หรืออาจจะมีสถานะเป็นเพียง “คำแนะนำ” เท่านั้น ก็ได้ แล้วแต่กรณี เช่น

- คำวินิจฉัยที่ ๔/๒๕๖๓ วินิจฉัยว่า “... ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๐๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๘ แต่ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ โดยกำหนดคำบังคับให้คำวินิจฉัยของศาลในส่วนที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้มีผลเมื่อพ้นสามร้อยหกสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำวินิจฉัย ส่วนประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๐๕ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ และมาตรา ๗๗ และสมควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายที่เกี่ยวข้องเรื่องการทำแท้งเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน”

- คำวินิจฉัยที่ ๗-๘/๒๕๖๕ พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๕๕๗ มาตรา ๑๒ (๑๑) ที่บัญญัติคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามของผู้ที่จะได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านต้องไม่เป็นผู้เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยยาเสพติด ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ (หลักการตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคล) โดยกำหนดคำบังคับให้คำวินิจฉัยมีผลเมื่อพ้นสามร้อยหกสิบห้าวันนับแต่วันที่ศาลมีคำวินิจฉัย และสมควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๕๕๗ มาตรา ๑๒ (๑๑) ทั้งอนุมาตรา ให้มีความเหมาะสมกับประเภทของการกระทำและความหนักเบาตามสภาพแห่งข้อหา ตลอดจนสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน

(๓) กรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีสถานะเป็น “คำแนะนำ”

(๓.๑) คำวินิจฉัยที่ ๒๐/๒๕๖๔ วินิจฉัยว่า “... ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๔๘ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม โดยมีข้อเสนอแนะว่ารัฐสภา คณะรัฐมนตรี และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องสมควรพิจารณาดำเนินการตรากฎหมายเพื่อรับรองสิทธิและหน้าที่ของบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศอย่างเหมาะสมต่อไป”

หมายเหตุ ในกรณีนี้ ความในตอนท้ายย่อมีสถานะเป็นเพียง “คำแนะนำ” เท่านั้น

(๓.๒) คำวินิจฉัยที่ ๒๑/๒๕๖๔ วินิจฉัยว่า “... พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ มาตรา ๔๔ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๗ วรรคหนึ่งและวรรคสอง โดยมีข้อเสนอแนะว่าหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องสมควรพิจารณาแก้ไขปรับปรุงกำหนดระยะเวลาอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ มาตรา ๔๔ เพื่อคุ้มครองสิทธิของประชาชนในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางปกครองอย่างเหมาะสมต่อไป”

บทเฉพาะกาล

ข้อ ๔๖ บทเฉพาะกาล

“ข้อ ๔๖ บรรดาคดีซึ่งค้างพิจารณาอยู่ในศาลก่อนวันที่ข้อกำหนดนี้ใช้บังคับ ให้ใช้ความในข้อกำหนดนี้บังคับ เว้นแต่ศาลจะเห็นสมควรกำหนดเป็นอย่างอื่น”

ข้อ ๔๖ เป็นบทเฉพาะกาลที่ใช้ในช่วงเปลี่ยนผ่านสำหรับบรรดาคดีซึ่งค้างพิจารณาอยู่ในศาลก่อนวันที่ข้อกำหนดนี้ใช้บังคับ ย่อที่จะให้ใช้ความในข้อกำหนดนี้บังคับ ซึ่งเป็นไปตามหลักทั่วไปของการบังคับใช้กฎหมายวิธีสบัญญัติที่จะมีผลบังคับใช้ในทันทีที่กฎหมายมีผลบังคับใช้

แต่ทั้งนี้ ก็มีข้อยกเว้นในตอนท้ายว่า “เว้นแต่ศาลจะเห็นสมควรกำหนดเป็นอย่างอื่น”

ส่วนที่ ๒

ความเป็นมาของข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ

ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญสามารถแบ่งตามการบังคับใช้รัฐธรรมนูญ ดังนี้

ช่วงที่ ๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

ช่วงที่ ๒ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙

ช่วงที่ ๓ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

ช่วงที่ ๔ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗

ช่วงที่ ๕ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ช่วงที่ ๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

ด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖๙ บัญญัติว่า “วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่ศาลรัฐธรรมนูญกำหนด ซึ่งต้องกระทำโดยมติเอกฉันท์ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง อย่างน้อยต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐานเรื่องการพิจารณาคดีโดยเปิดเผย การให้โอกาสคู่กรณีแสดงความเห็นของตนก่อนการวินิจฉัยคดี การให้สิทธิคู่กรณีขอตรวจดูเอกสารที่เกี่ยวข้องกับตน การเปิดโอกาสให้มีการคัดค้านตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และการให้เหตุผลประกอบคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญด้วย”

ทั้งนี้ ศาลรัฐธรรมนูญได้มีการออกข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๑ เป็นครั้งแรกประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๔๑ ซึ่งมีผลบังคับใช้ในวันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๔๑^{๔๔}

(<http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๔๑/E/๐๔๗/๑๓.PDF>)

ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญฉบับแรกนี้มีการปรับปรุง ๓ ครั้ง ดังนี้

- ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ (ฉบับ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๑ (<http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๔๑/A/๐๘๖/๑๓.PDF>)

- ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ (ฉบับ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๒ (<http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๔๒/A/๑๓๔/๑๓.PDF>)

- ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ (ฉบับ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๔ (<http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๐๐๐๑๐๔๘๓.PDF>)

ต่อมาได้มีการยกเลิกข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญฉบับเดิม และออกใหม่ เป็นข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๖ ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่

^{๔๔} ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๑

ข้อ ๒ ข้อกำหนดนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

๗ มีนาคม ๒๕๔๖ ซึ่งมีผลบังคับใช้ในวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๔๖^{๕๕}

(<http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๐๐๑๒๐๘๖๔.PDF>)

ช่วงที่ ๒ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙

ด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ มาตรา ๓๕ วรรคสอง บัญญัติให้ “องค์คณะในการพิจารณาพิพากษา วิธีพิจารณา และการทำคำวินิจฉัย ให้เป็นไปตามที่ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา”

ต่อมา คณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้ออกข้อกำหนดคณะตุลาการรัฐธรรมนูญว่าด้วยองค์คณะ ในการพิจารณาพิพากษา วิธีพิจารณา และการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๔๙ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๔๙ ซึ่งมีผลบังคับใช้ในวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๙^{๕๖}

(<http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๔๙/A/๑๑๔/๑.PDF>)

ช่วงที่ ๓ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

ด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๖ วรรคหก บัญญัติให้ “วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ”

นอกจากนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๐๐ วรรคห้า บัญญัติให้ “ในระหว่างที่ยังมิได้มีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณา ของศาลรัฐธรรมนูญ ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจออกข้อกำหนดเกี่ยวกับวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัยได้ แต่ทั้งนี้ ต้องตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปี นับแต่วันประกาศใช้ รัฐธรรมนูญนี้”

แต่มีข้อสังเกตว่า ไม่ได้มีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของ ศาลรัฐธรรมนูญออกมาบังคับใช้แต่อย่างใด

ดังนั้น ในช่วงที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ บังคับใช้ คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ เป็นศาลรัฐธรรมนูญ โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๐๐ วรรคห้า ก็ได้มีการออกข้อกำหนด ศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ทั้งนี้ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๐ ดังนั้น จึงมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๐^{๕๗}

(<http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๕๐/A/๐๙๖/๑๔.PDF>)

^{๕๕} ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๖

ข้อ ๒ ข้อกำหนดนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

^{๕๖} ข้อกำหนดคณะตุลาการรัฐธรรมนูญว่าด้วยองค์คณะในการพิจารณาพิพากษา วิธีพิจารณา และการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๔๙

ข้อ ๒ ข้อกำหนดนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

^{๕๗} ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐

ข้อ ๒ ข้อกำหนดนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ช่วงที่ ๔ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗

ด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ มาตรา ๔๕ วรรคสอง บัญญัติให้ “การพิจารณาและการทำคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น ในระหว่างที่ยังไม่มีกฎหมายดังกล่าว ให้เป็นไปตามข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัยที่ใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันที่รัฐธรรมนูญนี้ใช้บังคับ ทั้งนี้ เพียงเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อวรรคหนึ่ง หรือรัฐธรรมนูญนี้”

ดังนั้น จึงทำให้ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐ จึงยังมีผลบังคับใช้ต่อไป

ช่วงที่ ๕ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

ด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๑๐ วรรคสอง บัญญัติให้ “การยื่นคำร้องและเงื่อนไขการยื่นคำร้อง การพิจารณาวินิจฉัย การทำคำวินิจฉัย และการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ นอกจากที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแล้ว ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ”

นอกจากนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๗๓ วรรคสาม บัญญัติให้ “ในระหว่างที่ยังไม่มีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ การพิจารณาและการทำคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญที่ใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ทั้งนี้ เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้”

ดังนั้น จึงทำให้ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐ จึงยังมีผลบังคับใช้ต่อไป

ทั้งนี้ ในช่วงนี้ ก็ได้มีการปรับปรุงข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐ จำนวน ๑ ครั้ง เพื่อให้เนื้อหาสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๐

(<http://www.ratchakittha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๐/A/๐๔๙/๓๓.PDF>)

ต่อมา ก็ได้มีการสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่รัฐสภา ก็ได้มีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๑ ดังนั้น จึงมีผลบังคับใช้ในวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๑ เป็นต้นไป^{๔๔}

(http://www.ratchakittha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๑/A/๐๔๗/T_๐๐๑๒.PDF)

ทั้งนี้ ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๖ บัญญัติว่า ให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญรักษาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

^{๔๔} พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑

มาตรา ๒ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

นี้ และให้มีอำนาจออกข้อกำหนด ระเบียบ และประกาศของศาล เพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

การออกข้อกำหนด ระเบียบ หรือประกาศของศาล ตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามมติของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้”

ข้อสังเกต ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๒ จึงเป็นข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่มีได้ออกโดยอาศัยอำนาจตามความในรัฐธรรมนูญโดยตรง แต่เป็นการออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑

ต่อมา ศาลรัฐธรรมนูญได้มีการออก “ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยการประชุมปรึกษาเพื่อพิจารณาและวินิจฉัยผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๖๔” โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๖๔ ซึ่งในข้อ ๒ ได้กำหนดให้ “ข้อกำหนดนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป” ดังนั้น จึงมีผลบังคับใช้ในวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๖๔ เป็นต้นไป

(http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๔/A/๐๕๖/T_๐๐๓๐.PDF)

กล่าวโดยสรุป ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญที่ออกตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มีจำนวน ๒ ฉบับ ได้แก่

(๑) ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๒

(๒) ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยการประชุมปรึกษาเพื่อพิจารณาและวินิจฉัยผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๖๔

ภาคผนวก ๒

กรอบเวลาในการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ ระเบียบศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยการบริหารจัดการงานคดี พ.ศ. ๒๕๖๓ และแนวทางการปฏิบัติงานด้านคดี

ด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๐ ได้บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่และอำนาจ ตลอดจนการยื่นคำร้องและเงื่อนไขในการยื่นคำร้อง การพิจารณาวินิจฉัย การทำคำวินิจฉัย และการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมเป็นไปตามรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑

หากพิจารณาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๒๗ วรรคสอง บัญญัติว่า “การพิจารณาของศาลต้องเป็นไปโดยรวดเร็วตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ และข้อกำหนดของศาล” และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๒๘ บัญญัติว่า “... แต่ข้อกำหนดของศาลดังกล่าวต้องไม่สร้างชั้นตอนหรือก่อให้เกิดความล่าช้าโดยไม่จำเป็น” ซึ่งบทบัญญัติทั้งสองมาตราดังกล่าวข้างต้นมีหลักการที่สอดคล้องกับร่างพระราชบัญญัติกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ.

นอกจากนั้น ในปัจจุบันมีกรอบเวลาในการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ ระเบียบศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยการบริหารจัดการงานคดี พ.ศ. ๒๕๖๓ และแนวทางการปฏิบัติงานด้านคดี โดยมีรายละเอียดตามตาราง ดังนี้

ข้อ	กระบวนการยุติธรรม	ระยะเวลา	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
๑.	กรอบเวลาในการพิจารณาคดี	การพิจารณาของศาลต้องเป็นไปโดยรวดเร็วตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ และข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ	<u>พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๒๗ วรรคสอง</u>
๒.	กรอบเวลาในการพิจารณารับคำร้อง	๑) กรณีที่มีการแต่งตั้งคณะตุลาการ ก. กรอบระยะเวลาในการดำเนินการของคณะตุลาการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๙ - หน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลส่งเรื่องให้คณะตุลาการภายใน ๒ วัน	<u>พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๙</u>

ข้อ	กระบวนการยุติธรรม	ระยะเวลา	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
		<p>นับแต่วันที่หน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลได้รับคำร้องตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ</p> <ul style="list-style-type: none"> - คณะตุลาการมีอำนาจตรวจและมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยภายใน <u>๕ วัน</u> นับแต่วันที่ได้รับเรื่องจากหน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาล <p>ข. กรอระยะเวลาในการดำเนินการของศาลกรณี คณะตุลาการมีความเห็น <u>ไม่รับคำร้อง</u> ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๙ วรรคสาม</p> <ul style="list-style-type: none"> - กรณีคณะตุลาการมีความเห็นควรสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยให้เสนอศาลพิจารณาภายใน <u>กำหนดเวลา ๕ วัน</u> นับแต่วันที่ได้รับเรื่องจากหน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาล และให้ศาลพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน <u>๕ วัน</u> <p>๒) กรณีที่ไม่มีการแต่งตั้งคณะตุลาการ</p> <p>ให้ศาลพิจารณาและมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาหรือไม่ภายใน <u>๕ วัน</u> นับแต่วันที่หน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาล ได้รับคำร้อง</p>	
๓.	ความเร่งด่วนตามประเภทคำร้อง	๑) ด่วนที่สุด ได้แก่ คำร้องที่รัฐธรรมนูญ หรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณา	<u>ระเบียบศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยการบริหารจัดการงานคดี พ.ศ. ๒๕๖๓ ข้อ ๘</u>

ข้อ	กระบวนการยุติธรรม	ระยะเวลา	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
		<p>ให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด (พิจารณาตาม หัวข้อ ๔. กรอบเวลาในการพิจารณาคดีบางประเภท มี ๕ กรณี ในหัวข้อถัดไป)</p> <p>๒) ต่वन ได้แก่ คำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นสมควรกำหนด</p> <p>๓) ปกติ ได้แก่ คำร้องที่ไม่ใช่ตาม ๑) และ ๒)</p>	
๔.	กรอบเวลาในการพิจารณาคดีบางประเภท มี ๕ กรณี	<p>๑) คดีที่วินิจฉัยกรณีที่ประชาชนหรือชุมชนฟ้องหน่วยงานของรัฐเพื่อให้ได้รับประโยชน์ ตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ</p> <p>- ต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน <u>๑๒๐ วัน</u> นับแต่วันที่รับคำร้อง</p> <p>๒) คดีที่วินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ กรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการ การทำการใด เพื่อให้ตนมีส่วนโดยตรงหรือโดยอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่ายหรือไม่</p> <p>- ต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน <u>๑๕ วัน</u> นับแต่วันที่ได้รับความเห็นดังกล่าว</p> <p>๓) คดีที่วินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของเงื่อนไขการตราพระราชกำหนด</p> <p>- ต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน <u>๖๐ วัน</u> นับแต่วันที่รับเรื่อง</p> <p>๔) คดีที่วินิจฉัยหนังสือสัญญาใดต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาหรือไม่</p>	<p><u>พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๕ วรรคสาม</u></p> <p><u>รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ วรรคสาม</u></p> <p><u>รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๓</u></p> <p><u>รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๔</u></p>

ข้อ	กระบวนการยุติธรรม	ระยะเวลา	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
		- ต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับคำขอ ๕) คดีที่วินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม - ต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับคำขอ	<u>รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕๖ (๙)</u>
๕.	กรอบเวลาในการแจ้งคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญ	แจ้งคำสั่งให้คู่กรณีทราบ พร้อมสำเนาคำสั่ง ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ศาลลงมติซึ่งเป็นวันที่ปรากฏในคำสั่ง	<u>แนวทางการปฏิบัติงานด้านคดี</u>
๖.	กรอบระยะเวลาในการประกาศคำวินิจฉัยในราชกิจจานุเบกษาและเผยแพร่ความเห็นส่วนตัวของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ	๑) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษาภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่มีคำวินิจฉัย ๒) <u>ความเห็นส่วนตัวของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ</u> ต้องเผยแพร่ ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่มีคำวินิจฉัย	<u>พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๕</u>
๗.	กรอบระยะเวลาในการจัดทำประกาศผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญส่งไปประกาศในราชกิจจานุเบกษา	ในกรณีที่ศาลมีคำวินิจฉัยคดีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๓ มาตรา ๒๑๒ มาตรา ๒๑๓ หรือมาตรา ๒๓๑ (๑) ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลจัดทำประกาศผลแห่งคำวินิจฉัยของศาลส่งไปประกาศในราชกิจจานุเบกษาโดยเร็ว	<u>พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๖ วรรคสี่</u>

ในส่วนของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญยังมีหน่วยงานหลักภายในที่ทำหน้าที่เพื่อรับผิดชอบในการดำเนินการตามร่างกฎหมายฉบับนี้ ได้แก่ “สำนักบริหารจัดการคดี” เช่น การประสานงาน ให้คำปรึกษา คำแนะนำ และจัดหาข้อมูลข่าวสารด้านคดีแก่ส่วนราชการอื่นหรือบุคคลภายนอก ประสานงานธุรการทั่วไป ระหว่างส่วนราชการอื่นที่เกี่ยวข้องกับส่วนราชการต่าง ๆ ในด้านคดี หรือรวบรวม จัดทำ และรายงานสถิติ คดีเกี่ยวกับการรับสำนวนคดีของสำนักคดี กลุ่มงานคดี และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบสำนวน ตลอดจนรวบรวม จัดทำทะเบียนสารบบคดี และรายงานสถิติคดีในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ สถิติคำวินิจฉัยหรือคำสั่งในแต่ละปี ประเภทคดี ผู้ยื่นคำร้อง ระยะเวลาในการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาล เป็นต้น